

**Mezinárodní festival profesionálních
loutkových divadel s inscenacemi
pro nejmenší děti**

KALENDÁRIUM MATEŘINKY 2009–2019

Pavel Vašíček

ve spolupráci

s Kateřinou Leškovou-Dolenskou

Naivní divadlo
Liberec
2019

MATEŘINKA

Před deseti lety jsem k výročí psal, proč mám MATEŘINKU rád. Mám to pořád stejné. To, že jsem se mohl, společně s kolegy v Naivním divadle, podílet na jejím rozvoji až do současné podoby, považuji za štěstí. Není to cesta bez překážek, občas pomůže šťastná náhoda. Čas rychle běží, možná je na řadě diskuse o festivalovém formátu či ještě větší atraktivitě pro veřejnost. Nejpodstatnější pro mne zůstává společná snaha tvůrců a organizátorů z Naivního, představit jednou za dva roky divákům v Liberci co možná nej kvalitnější výběr loutkového divadla pro nejmenší.

MATEŘINKA je festival respektovaný, potřebný a vzhledem k diváckému zaměření nenahraditelný. Jeho zásluhou je i návrat představení z heren mateřských škol zpět na divadelní jeviště a do studiových prostor, ve kterých se tvůrcům i divákům zjevně daří líp. Významný je soutěžní charakter festivalu, kdy odborná porota oceňuje nejlepší tvůrce a zároveň hodnotí obecnější stav a směřování divadelní tvorby pro nejmenší.

Festival MATEŘINKA patří k Naivnímu divadlu nejen Zřizovací listinou. Patří k městu Liberci a k České republice. Zná jej loutkářský svět, zahraniční soubory pravidelně obohacují jeho program, pozorovatelé ze čtyř kontinentů o něm šíří dobré zprávy. Město Liberec se k festivalu chová vstřícně, stejně jako Liberecký kraj. Významnou podporu má festival ze strany Ministerstva kultury České republiky.

Upřímně děkuji všem, kteří věnovali a věnují svoje úsilí, uměleckou invenci a finanční prostředky společnému cíli – kvalitnímu divadlu pro nejmenší!

Před deseti lety jsem tvrdil, že se to vyplatí. Trvám na tom!

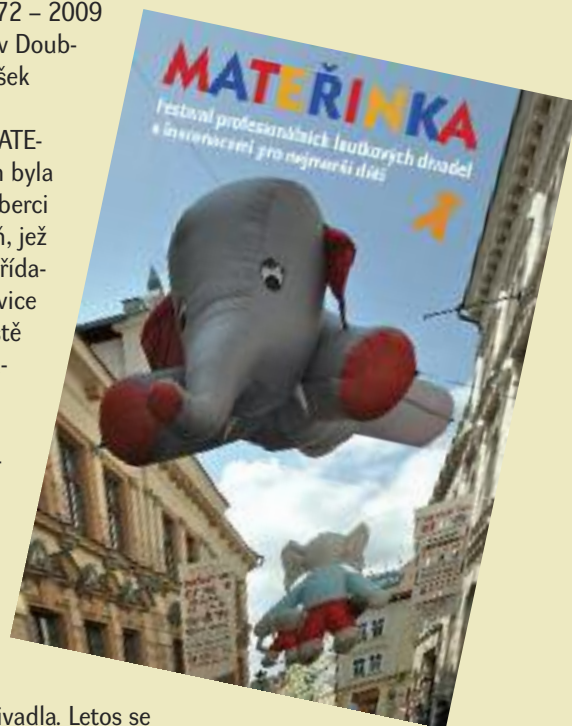
*Stanislav Doubrava,
ředitel Naivního divadla Liberec a festivalu profesionálních loutkových divadel s inscenacemi pro děti předškolního věku MATEŘINKA (od r. 1991).*

ÚVODEM...

Součástí slavnostního zahájení 20. ročníku festivalu MATEŘINKA (2009) byl i křest publikace, která – péčí Naivního divadla a nakladatelství Roman Karpas RK – vyšla u příležitosti kulatého jubilea tohoto ojediněle koncipovaného festivalu, jehož programovou náplň tvoří profesionální loutkové (a dnes už i víceméně alternativní) inscenace pro děti předškolního věku. Podrobnou reflexi festivalového dění v letech 1972 – 2009 zpracoval Pavel Vašíček. Vzpomínkou či vyznáním do ní dále přispěli Stanislav Doubava, Miroslav Langášek, Vítek Peřina, Pavel Polák, Markéta Schartová, František Sokol a Přemysl Sobotka.

Ověřovací „nultý“ ročník se odehrál v říjnu 1972 v Liberci. Regulérní první MATEŘINKA se konala o rok později – v říjnu 1973 – tamtéž. V následujících letech byla tato přehlídka pořádána střídavě v Českých Budějovicích (1974, 1976) a v Liberci (1975). Po tříleté pauze se Mateřinka (obdobně jako sesterská Skupova Plzeň, jež se od roku 1980 konala pouze v sudých letech) proměnila v bienále, jehož střídavými hostiteli nadále byla města Liberec (1979, 1983, 1987) a České Budějovice (1981, 1985, 1989). Od roku 1991 festival definitivně zakotvil v Liberci, městě svého zrodu, a tamním Naivním divadle, jež v 70. a 80. letech asi nejsystematičtější a nejvýraznější udávalo tón tehdejší produkce pro nejmenší diváky. MATEŘINKA byla od počátku přehlídkou soutěžní. Hlavní cena za inscenaci byla udělována do roku 1989, poté už lze získat jen ceny individuální. Zahraniční účastníci mohli být až do 15. ročníku oceněni pouze čestným uznáním, teprve od roku 2001 jsou jejich vystoupení zahrnuta do celkového hodnocení. Od roku 2007 pak bývají čestná uznání, respektive zvláštní ceny poroty udělovány odděleně za inscenaci pro děti od 3 do 5 let a od 5 do 7 let. Od vydání zmíněné publikace uplynulo deset let... A i během nich – vždy v lichém roce – se tvůrci a příznivci divadla pro nejmenší setkávali na mateční půdě MATEŘINKY, aby sbírali vavříny i šrámy a zamýšleli se nad identitou a dalším vývojem této veledůležité oblasti loutkového či alternativního divadla. Letos se tedy sešli po pětadvacáté! I když se jedná jen o půlkulatinu, zrodil se záměr navázat na brožuru z roku 2009. A protože v té dvacátá MATEŘINKA ještě zhodnocena být nemohla, začínáme právě jí a skončíme 24. ročníkem. Navíc však připojíme i recenzi 25. MATEŘINKY z pera K. Leškové-Dolenské.

Poznámka: Při psaní o posledních pěti ročnících se bohužel nemohu ani zdaleka spolehnout na vlastní diváckou zkušenost (a v neposlední řadě i paměť), jako tomu bylo při rekapitulaci prvních dvaceti ročníků. Postrádám i četnější kritická hodnocení, jež v 80. letech pravidelně inicioval byroš SČDU a jež přinášela pestrou paletu názorů. Osobně jsem v letech 2009 – 2017 zhlédl zhruba třetinu představení. Musím tedy převážně vycházet ze zachovaných tištěných materiálů, jichž bohužel není mnoho, důsledkem čehož může tu a tam vzniknout určitá disproporce mezi ideálním a reálně možným rozsahem pojednání o jednotlivých inscenacích. Celkové pojetí Kalendária MATEŘINKY i formu zpracování zachovávám v návaznosti na předchozí publikaci.

Křest brožury o dvaceti ročnících Mateřinky
Uprostřed fotografie autor textu této publikace Pavel Vašíček. Po jeho levici Markéta Schartová a František Sokol.

TA DVACÁTÁ se konala ve dnech 24. – 28. VI. 2009.

Aby propojení s předchozí publikací o tomto festivalu bylo dokonalé, dejme ještě jednou slovo Z. A. Tichému, který závěrem svého hodnocení 19. MATEŘINKY napsal: „Dvacátý ročník Mateřinky představuje výjimečnou šanci, jak do Liberce přitáhnout nejen loutkáře, profesionály i amatéry, ale divadelníky vůbec. Problémy s divadlem pro nejmenší spojené se přece dotýkají i pedagogů, psychologů či sociologů. Pokud se pořadatelé Mateřinky rozhodnou rozmáchnout tímto směrem, čekají je dva roky náročných příprav. Na jejich konci by ovšem mohl být reprezentativní mezinárodní festival ověněný spoustou doprovodných produkcí i odbornými sympozii. Ale je tu ještě druhá možnost – připravit si takové malé loutkářské jubileum, o kterém se skoro nikdo jiný nedoví.“ (Z. A. Tichý: Loutkáři putující mezi kaší a mungem, L 07/4, str. 168–172). Soudě podle pouhých dvou podkladů, jež jsem k tomuto ročníku získal (festivalový katalog + Závěrečné slovo poroty), naplnila se zřejmě spíše verze druhá. Žádné recenze (s výjimkou Loutkáře), žádný sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia... Pominout ovšem nelze mediální partnerství České televize. Doprovodný program byl ovšem bohatý – Výstava **Říše loutek Vojty Suchardy** v Severočeském muzeu, výstavy fotografií **Inscenace Naivního divadla objektivem Josefa Ptáčka** a **Mateřinka v ulicích objektivem Karla Čtveráčka**, scénické čtení, inscenace pro dospělé, koncerty skupin **Jazz bedekr**, **Jananas** a **Bubny bez hranic**, promítání filmu J. Barty **Na půdě aneb Kdo má dneska narozeniny?** Důležitější ovšem bylo, co se odehrávalo na libereckých scénách...

FESTIVALOVÁ POROTA
Zleva Kateřina Lešková-Dolenská, Petr Vodička, Vratislav Šrámek a Petr Matásek

MATEŘINKA JAKO MÍSTO SETKÁVÁNÍ
Nahoře Jitka Dvorská a Markéta Schartová
Uprostřed Květa Pacovská s Janem Měřičkou
Dole Miroslav Langášek, Pavel Polák a Jiří Janáček

DUNKA BOYS
Již tradičně v čele zahajovacího průvodu

Festivalový program nabídl 13 soutěžních představení, z toho 5 zahraničních (Slovensko, SRN, 2x Belgie a Japonsko). A právě jistá kontrapozice mezi těmito dvěma světy a především konfrontace tvůrčích přístupů našich a zahraničních loutkářů se ocitly ve středu zájmu jak poroty ve složení: P. Matásek (předseda), K. Lešková-Dolenská (dále v textu pod zkratkou KLD), V. Šrámek, P. Vodička, tak i recenzentky K. Leškové-Dolenské, která o 20. ročníku MATEŘINKY referovala v Loutkáři (KLD: V jednoduchosti je síla, L 09/4, str. 172–175). A ono pomyslné „světélko na konci tunelu“ k nám tentokrát dorazilo z Belgie a dokonce až z Japonska. V Závěrečném slově poroty čteme: *„Ve zhlédnutém vzorku různorodých inscenací, který dramaturgie přehlídky nabídla, lze při jistém zjednodušení vysledovat dvě linie přístupu k tvorbě pro nejmenší diváky. První zastupují inscenace pozvaných zahraničních souborů, které se vcelku pochopitelně vyjadřují nonverbálně a akcentují především prostředky hudební, výtvarné a herecké. U nich si porota cenila zejména autenticity a dostatečného prostoru pro diváckou fantazii a shledala, že emotivností projevu tyto inscenace výrazně kultivují senzitivitu diváků, a to bez rozdílu věku. Přínos uvedených složek je inspirující. Inscenace českých divadel a skupin se vyznačovaly především bohatou dramatickou autorskou tvorbou, ale po stránce inscenační by bylo vhodné přezkoumat stereotypní užívání ověřených postupů, které svádí k šablonovitým, až schematickým produkcím. Ve srovnání s krystalickou jednoduchostí některých inscenací, které jsme měli možnost vidět, se proto jeví přebujelost vyjadřovacích prostředků v mnoha českých inscenacích určených primárně malým dětem jako kontraproduktivní a v komunikaci s nejmenšími diváky jako omezující.“* (Závěrečné slovo poroty festivalu Mateřinka 2009, L 09/4, str. 176)

Představme si nyní konkrétní inscenace, po jejichž vyhodnocení se citovaný verdikt zrodil. A začneme „domácí kategorií“. Za „*přehmat přehlídky*“ považuje recenzentka Loutkáře představení mosteckého DIVADLO ROZMANITOSTÍ na motivy pohádky M. Macourka **O holčičce s náhradní hlavou**, s dovětkem „*hlava je bedýnka se spoustou šuplíků*“ (scénář: J. Tošovský a Z. Velková, režie: J. Tošovský, výprava: Z. Velková, nastudování písniček T. Alferi). Oč v pohádce šlo? V programové brožuře čteme: *„Co se stane, když se ona bedýnka, kterou nosíme na krku a nazýváme ji hlavou, přeplní a nevejdou se tam už žádné vědomosti? Maminka holčičky Matyldy to vyřeší jednoduše. Zajde i s Matyldou do obchodu a pořídí jí ještě jednu hlavu – náhradní. Ale co všechno se může stát, když doma zapomenete jednu z hlav, a zrovna tu s informacemi, které potřebujete ve škole při zkoušce? Nebo když si vaši hlavu v tašce někdo omylem vymění za tašku s hlávkou zeli?“* Macourkova „svižná anekdotka“ se v provedení mosteckých loutkářů „*táhne a konce jí není. (...) Nevím, co inscenátorům vytknout dřív – umělé natahování děje písněmi, obhlavné deformující kostýmy, nefunkční scénografii, zbytečné dějové odbočky... Mostečtí herci se snaží, ale zážrak s tolika klacky pod nohama vykresat nedokážou.*“ Za zmínku např. stojí, že paní učitelka byla zpodobena coby vyzývavá domina, v lesklých kozačkách a s bičikem v ruce, „*kteřá se div nesápe na školního inspektora. (...) A proč je muslimský soused znázorněn jako vetřelec s hadicí od vysavače na hlavě? A proč je přivázan chapadly do přízemí domu?“* (KLD, dtto) (Zdá se, že antiislamismus a xenofobie k nám nezavítaly až s uprchlickou vlnou.) V mostecké inscenaci se předloha zjevně dostala do rozporu s přebujelou formou.

Jistou „těžkotonažností“ patrně trpěla v očích poroty i hříčka J. Skovajsy **Kašpárek a indiáni**, s níž přijelo plzeňské DIVADLO ALFA (úprava a dramaturgie: P. Vašíček, texty písní: B. Jospheová-Luňáková, režie: T. Dvořák, výprava: I. Nesveda, hudba: M. Vaniš). Skovajsov text nese leckteré atributy předválečných „kašpárkiád“, byť vznikl na přelomu tisíciletí (v roce 2000 ho uvedla brněnská Polárka). A v ALFĚ navíc prošel výraznou úpravou, např. kouzelný dědeček byl nahrazen okouzlující „hippie-babičkou“ apod. Nicméně Skovajsa dokázal s naivitou nepostrádající jistý půvab vcelku přesvědčivě skloubit dvě kontrastní prostředí – typicky české a zámožské. Přátelské škorpění vykuka Kašpárka (který má daleko do vzorného hošíka) s venkovským pantátou Škrholou nakonec vyústí v Kašpárkovu cestu do Ameriky na Škrholových neckách. Tam si dokáže ochočit strašlivého medvěda Grizzlyho, stane se hostem indiánského kmene Čajokafů, vyléčí náčelníkovu dceru a pomůže dvěma zamilovaným. „Poselství“ hry není snadné jednoduše odvodit a zformulovat („MAKE LOVE, NOT WAR!“ z úst „hippie-babičky“ za ně asi považovat nelze, ale snad by se v tom smyslu dala vydedukovat vzdálená ozvěna přísloví o práci a koláčích). Opravdu šlo primárně o zábavnou hříčku s tradičním hrdinou. Vzhledem ke „střetu zájmu“, přidržím se nadále hodnocení K. Leškové-Dolenské. V jejích očích (a patrně i v očích celé poroty) hendikepoval Dvořákovu inscenaci fakt, že byla uvedena pouhý rok a půl po veleúspěšných „Třech mušketýrech“, přičemž do značné míry zopakovala jejich formát a některé prostředky (táž dřevěná scéna, maňásci s výrazně řezbovanými hlavami, obdobné dekorační prostředky – zde bych připomněl I. Nesvedou vlastnoručně namalovaný 87 m dlouhý dekorační pás atp.). V tomto srovnání samozřejmě Kašpárek i se všemi indiány nutně ztráceli body. Oproti hrdinům „Tří mušketýrů“ vyjadřujícím se pantomimicky a „děťtinou“ v „Kašpárkově“ není tak zcela naplněn postulát „*co loutky dělají, je lepší, než co mluví*“, který hlásal už francouzský „klasik“ maňáskového divadla Duranty. V inscenaci se „*pohříchu více povídá, než hraje*“. V jednom se však obě zmíněné „maňáskárny“ výrazně lišily, a to nikoli ve prospěch té novější. Oproti živým a živě komunikujícím muzikantům doprovázejícím mušketýrské půtky v ní jde nahranou hudbu. A tak recenzentka na závěr konstatuje, že „*největší slabinou festivalového představení se ale nakonec ukázaly četné písničky* (dle mého soudu zdařilé), *zpívaným pasážím nebylo rozumět ani slovo a navíc byly oproti hudebnímu playbacku neúměrně potichu*“. (KLD, dtto) Byť se Skovajsova hříčka na domácí půdě zařadila spíše k úspěšnějším titulům a inscenace byla předvedena i v zahraničí (shodou okolností si lze v téže čísle Loutkáře na str. 149 přečíst informaci o udělení cen Mezinárodního festivalu v Subotici herci M. Bartůškovi a scénografu I. Nesvedovi), potvrzuji, že v hledišti Naivního divadla vyzněla poněkud hlouše.

Festivalové představení se – podle hodnocení K. Leškové-Dolenské (KLD, dtto) – nevydařilo ani pražskému DIVADLU MINOR, které se představilo inscenací hry A. Vynohradnykové a kol.: **Psina** (režie: A. Vynohradnyková, výprava: D. Urbánková, hudba: D. Hlaváč, texty písní: J. Ondrášková, dramaturgie: P. Zámečníková). Recenzentka pro to nachází objektivní příčiny ve faktu, že šlo o poslední představení přehlídky a diváci již byli poněkud zmoženi, především však z nepřítomnosti dětského publika (což, soudě podle fotografií z pozdějších repríz, na nichž se dětská diváci nacházeli v bezprostřední blízkosti herců, mohlo znamenat skutečný hendikep). Podtitul hry „*V psím víně je pravda psí, na tu pravdu štěknem si*“, nenápadně upomíná na prvotní inspi-

raci Trnkovou „Zahradou“. Potvrzuje to i text v programovém bulletinu: „Každý pes se jednou utrhne ze řetězu, nejčastěji za noci, kdy je měsíc v úplňku. Vábí je dávné pudy, kterým nelze odolat. Setkají se na pa-loučku, kde dozrává psí víno. Chlupáči, podoratáci, čoklové i vzácné rasy, nikdo si nenechá ujít psí večírek. A co budou naši hafíci probírat? Inu, soužití s člověkem, problematiku blech, nejnovější výcvikové trendy, psí svobodu, psí trápení, psí historii, psí pelechy, zkrátka život psa z pohledu psa“. (Programová brožura) Pětice psů kopíruje sociální rozvrstvení lidské společnosti, nechybí ani bezdomovec. Na rozdíl od mnoha lidí se však během svého (mírně didaktického) „klábosení“ vcelku nekonfliktně skamarádí. Jsou prezentováni jako „autonomní by-tosti sné a náhlé – navzdory rozčarování ze svých pánů, všichni psi, kromě chudáka bezdomovce, nadšeně běží zpět na svůj řetěz.“ (A. Sedláčková: Trikrát v jednom Minore, L 09/3, str. 110–111) Zcela sdílím pocit K. Leškové-Dolenské, s níž šla na představení... „Přiznávám, že k inscenacím, v nichž lezou herci v kožichu po čtyřech a štekajíce předstírají, že jsou psi, mám jistou ne-důvěru (a kladu si otázkou, proč v takovém případě nesáhnout po loutkách?) – režisérka však toto nebezpečí trapného přehrá-vání v PSINĚ čestně vybalancovala“. (KLD, dtto) Což je kumšt, dodávám já. Inscenace sice nepostrádá jazykový vtip, podle názoru slovenské recenzentky, která inscenaci viděla už před MATERINKOU, ho však předškolní divák nestihá zpracovat, neboť je „ve svém věku hrdý na zformování plynulé věty, slovní hříčky však příliš používat neumí“. (A. Sedláčková, dtto). A tak byt se „inscenaci nedá upřít utip, odezva festivalového publika byla natolik chladná, že se herci představením spíše protrápili“.

DIVADLO MINOR, PRAHA
Psina

NAIVNÍ DIVADLO, coby pořadatel přehlídky, přihlásilo do soutěže dvě inscenace. Text první z nich – **Vařila myšička kašičku aneb Myší pohádky** – napsal kmenový autor V. Peřina (režie: M. Homolová, výprava: B. Hubená, hudba: M. Benko), text druhé – na-zvané Pohádka o Raškovi – je dramatisací stejnojmenné známé a oblíbené knížky dnes již klasika O. Pavla, jejímž autorem je T. Syrovátka. Peřinovu hru tvoří dva samostatné příběhy, jež spojuje vhléd do světa myší a motiv svatby. První, která vznikla volně na motivy japonské pohádky, zpracovává obdobný námět jako balet B. Martinů „Kdo je na světě nejmnocnější“ (v roce 1960 zdařile zinsceno-vaný L. Palečkovou na studijní scéně DAMU „Loutka“). „Žily byly dvě myši. Máma myš a táta myšák. Měli dceru, nejkrásnější myšku z celé říše. (...) Jenže o její svatbě rozhodují rodiče! A ti rozhodně tak újijmeč-nou dcerku nějakému obyčejnému myšákovi z ulice nedají! Kdepak, jejich dcera si zaslouží lepšího ženicha. Nejlepšího a nejmnocnějšího ze všech! Ale kdo je na světě nejmnocnější?“ (Programová brožura) „Genderově nepřilíši korektní, ale budiž“, soudí K. Lešková-Dolenská. A o druhé pohádce, jejímž hlavním hrdinou je myšák – syn nakonec přece jen šťastně provdané myšky z prvního příběhu – „který vysvobo-zuje zakletou myší princeznu vězněnou zlým počítačem. Což je přece krásná hříčka! V jevištní realizaci je však počítačová myš zobrazena nikoli jako oblý předmět s dlouhým ocáskem, ale vypadá úplně stejně jako ostatní myši. A je osvobozena tak, že naprosto pasivnímu a statickému počítači přehryže myšák kabel. (...) Nemohu se zbavit dojmu, že téhle pohádky sluší víc papír než liberecké jeviště“. (KLD, dtto) Tato inscenace tedy ve finále zůstala bez ocenění.

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC
Vařila myšička kašičku
aneb Myší pohádky

Zato druhý liberecký příspěvek obdržel hned dvě ceny (ze tří, jež získaly české soubory). Byla jím již zmíněná **Pohádka o Raškovi** (režie: M. Tichý, výprava: R. Pavlíčková, hudba: I. Acher). Znamení dramaturgický nápad! Titul spjatý s regionem, pojednávající však o fenoménu světznámém – „zlatém“ olympijském vítězi ve skocích na lyžích Jiřím Raškovi. Hra „ukazuje na zcela konkrétním osudu dojemnou a přesto pravdivou motivační pohádku o šikovném Jirkovi, který se díky své pílí a vytrvalosti proskákal až k olympijskému zlatu.“ To už citujeme z až nadšené premiérové recenze (K. Dolenská: Jak Jirka Rašků ke štěstí přišel, L 09/2, str. 68). A autorka pokračuje: „Předloha byla zdramatizována velice účelně – příběh byl zjednodušen (oholen na nezbytnou kost, dalo by se říci). (...) Zůstal tak jednoduchý lineární příběh sportovní kariéry mladého skokana, jehož průvodcem jsou černé vrány. Co loutkovo-činoherní inscenace skutečně nepostrádá, je humor“, jehož nositeli jsou především postavy televiz-ního komentátora (F. Homola) či svérázného trenéra Remsy (M. Sýkora) „v autentickém dresu Dukly Liberec, který neustále sli-buje své nepřítomné ženě Vlastě, že jen co vychová šampiona, pomůže jí tahat uhlí do třetího patra, a bojí se, že ho v případě neúspěchu čeká práce krmiče krvežíznivých bílých libereckých tygrů“. (K. Dolenská., dtto) Úsměvné jsou i výstupy s francouz-skou letuškou (M. Bělohávková), která dětem v prvních řadách rozdává („při letu do Grenoblu“) bonbony či – s jedinou v textu hry zachovanou rodinnou příslušnicí – téměř „pohádkovou“ tetičkou Pravečkovou (H. Fantlová), jíž se za její bedlivou péči syno-vec odvděčí tím, že splní její (zcela reálné) sny: obdaruje ji Chanellem č. 5 a deskou F. Sinatry. „Dalo by se říci, že Pohádka o Raš-kovi je ideální látkou právě pro loutkové divadlo – jak jinak demonstrovat na jevišti Raškův vítězný skok? Působivá stínohra magického letu nad celým divadelním sálem je jen jedním z mnoha loutkářských čísel. (...) Jediné, co by se tomuto povedené-mu opusu asi dalo vytknout, je právě snad až příliš přebujelá výtvárně nejednotná výprava, spojující mnoho stylů a druhů loutek najednou. Hraje se opravdu všude – už samotný vstup do sálu je ozvláštněn jakýmsi bílým tunelem, jehož projitím se

ocitnete přímo v srdci zimního závodiště“. (K. Dolenská, dtto) Diváci si v tomto „zážitkovém představení“ mohli připadat jako diváci na tribunách při skokanských závodech. Oprávněnost hodnocení premiéry si kritička potvrdila i o půl roku později při MATERINCE, když děti dokonce spontánně vstupovaly do dialogu s trenérem a Raškovi hlasitě fandily! Právem byli oceněni T. Syrovátka „za zdařilý převod textu Oty Pavla Pohádka o Raškovi a využití potenciálu předlohy pro divadlo“ a F. Homola „za stylový herecký přínos“. V závěr recenze vyslovuje recenzentka prognózu „že liberecký oddíl skokanů na lyžích bude díky Pohádce o Raškovi v podání Naivního divadla praskat ve švech!“ Zdalipak se ta předpověď vyplnila?

Z produkce statutárních divadel byla na festivalu uvedena ještě **Zlatovláska**, ale pozor – nikoli podle Erbeny nebo Kainara, nýbrž podle méně známé verze B. Němcové (nebo ještě spíše inspirována osobností M. D. Rettigové). Inscenaci do Liberce přivezl hradecký DRAK (režie: Jos. Krofta, výprava: M. Zákostelecký, hudba: J. Vyšhlíd). A právě do Hradce putovala třetí ze zmíněných cen udělených členu českého tvůrčího týmu. Zaslouženě ji získal J. Vyšhlíd „za vytvoření brilantního zvukového plánu, který výrazně rytmizoval tok představení“. Inscenace nepokrytě navazuje na „megahit“ z roku 2005 „Jak si hrají tatínkové“, v němž pětice herců odehrála pohádku o Sněhurce v prostředí zámečnické dílny, a to s maximálním využitím všech předmětů a činností, jež lze v takovém prostředí najít a provozovat! (Na Mateřince se tato komedie kupodivu neobjevila.) Jak výše zmíněná inspirace naznačuje, tentokrát se šestice pánů (Vyšhlíd, Poul, Kohout, Smandiš, Huml, Popela) sešla v kuchyni, která rovněž oplývá množstvím atraktivních propriet a činností, přičemž zvolená pohádka jim opět slouží pouze jako záminka k jejich co nejnápaditějšímu jevištnímu „oživení“. Rámec tvoří příprava svatební hostiny v restauraci. „Jeden z kuchtíků se ovšem začte do pohádky o Zlatovlásce a připálí cibulku. Dál se známý příběh odehrává se vším všudy. Kouzelného hada, umožňujícího králi rozumět řeči zvířat, ochutná i jeho sluha Jiřík. Aby si zachránil život, vypraví se hledat zlatovlasou pannu mezi hrnce, mixery, pekáče a mlýnky na maso. A jaká je Zlatovláska? Prostě k nakousnutí.“ (Programová brožura) No aby ne, když jde o marcipánovou panenku na svatební dort! O vynikající rytmické hudbě vyluzované tlúčením na hrnce a nejrůznějším kuchyňským náčiním, foukáním do lahví, hrou na skleničky či chrastěním sypátek na cukr apod. už zmínka padla. Nápaditá výprava, z jejíhož inspirativního lůna – samozřejmě za kongeniální spolupráce znamenitých, hravostí přímo posedlých herců – se rodí scénické metaforý jak na běžícím pásu. Alespoň jeden příklad: „Hořící keř s mravenci je představován pálicím plechem s formičkami, které Jirka z trouby v poslední chvíli vytáhne a zachrání formičky-mravence z rozpálené trouby svou zástěrou, po níž mravenci vylezou a vytvoří tak fantaskní železný záves“. (N. Malíková: Zlatovláska trochu jinak, L 09/2 str. 66–7) To vše se odehrává pod mistrovskou režijní taktovkou! A přesto ani N. Malíková (po premiéře), ani K. Lešková-Dolenská (po MATERINCE) nedaly průchod bezvýhradnému nadšení. Příčina tkvěla nejspíš v poněkud nedotažené dramaturgii kusu. „Základní konflikt mezi Jiříkem a králem – tedy mezi nepozorným kuchařským učněm a jeho přísným šéfem panem Kadlecem – je od počátku mnohem méně vyhraněný než v případě pohádkového krále a jeho zvědavého kuchtíka Jiříka. Nejde tu o spor mládí a stáří, ale o to, ukázat tomuto poněkud romantickému kuchtíkovi-intelektuálovi všechny zajímavé a široké možnosti jeho řemesla. (...) Vztah mezi Jirkou a jeho nadřízeným je v tomto zpracování vlastně spíše partnerský, ale zároveň je tím vlastní příběh připraven o nejeden dramatický konflikt. Ostatně srážení dramatických hrotů ve prospěch komediálnějšího ‚měkkého‘ řešení situací je zásadním prokem celé inscenace. (...) V takto komediálně pojaté Zlatovlásce nenajdeme výrazný střet se zlem ani jeho potrestání (jak taky jinak, když pan Kadlec je vlastně moudrým a někdy trochu jen generačně směšným protektorem)“. (N. Malíková, dtto). A recenzentka MATERINKY (v téměř doslovné shodě s předchozím hodnocením) na závěr dodala: „Nepochybuji o tom, že se Zlatovláska z řady festivalů vrátí ověněna vavříny, ty mateřinkovské jí však nepřísluší“. (KLD, dtto)

Českou nezávislou scénu zastupovala na festivalu dvě pražská uskupení – BUCHTY A LOUTKY a VYROB SI SVÉ LETADÝLKO. První z nich – ostřílený festivalový účastník K. Leškovou-Dolanskou zcela neuspokojil. Podtitul hry **Anča a Pepík** (režie a hudba: V. Brukner, výprava: B. Čechová) „Dobrodružný loutkový komiks pro děti podle Lucie Lomové“ se jeví mnohoslibně, zvláště je-li umocněn dalšími informacemi v bulletinu: „*Dvě komiksově myši opět v akci! Začalo to tak nevinně, hledáním starých saní na smetišti. Kdo by tušil, že naráží na bandu neuroalých lupičů a půjde o život. Ale Anča s Pepíkem se jen tak něčeho nezaletnou. A když jim ještě pomůže bytost z kouzelného kafemlýnku, pak jsou na ně i lupiči krátcí.*“ (Programová brožura) Inscenátoři ctili jak předlohu (včetně výtvarné složky), tak i formu komiksu, včetně jejích limitů. „*Honičky i akční scény dějově nepřilíš nabitého příběhu tak byly kvůli neustálému zatahování oponky (rozuměj střihovému dělení na jednotlivá políčka komiksu) pomalé, až zdélhavé, a co do četnosti překvapivě skromná, drobná zcizující herecká extempore, tak příznačná pro tento soubor, situaci nezachránila.*“ (KLD, dtto)

Předlohou k představení **Království** (scénář: A. Ducháčková, P. Pola, režie: Vyroba si své letadýlko, výprava: R. Mizerová a A. Ducháčková, hudba: Michal N. Jablkoň, A. Ducháčková) byla knížka belgického autora M. Caréma „Království květin“. K. Lešková-Dolanská smýšlí o tomto opusu smířlivěji než o „Anče a Pepíkovi“, ale i v tomto případě je nucena ubrat body dramaturgické složce. „*Příběh Království zdál se být jen jakoby nahozen, než nějak dramaturgicky vypilován, a základem inscenace je spíš práce scénografky, než scenáristy. Malá Ema se zkrátka tak trochu alenkously dostane do světa květin a potýká se s různými úskalími květinové mentality.*“ (KLD, dtto). Už při pohledu na seznam tvůrců je zřejmé, že A. Ducháčková se podílela na všech složkách. Recenzentka ji označuje za „svéráznou“, právě tak jako tuto inscenaci (o názvu skupiny nemluvě, dodávám já). Samozřejmě je i hereckou protagonistkou, hraje neposednou, lehce exhibicionistickou dívku Emu. Jejím partnerem je originální muzikant, lídr skupiny Jablkoň Michal Němec v roli otce a řada dalších postav. Přiznám se, že pro mne se stal právě on hlavním aktérem, inscenace mne zaujala většinou tehdy, když přišel ke slovu tento vsutku charismatický kumštýř. I recenzentka připomíná např. epizodu „Kořeny, kořeny“, jež se vztahuje k Plastikům). Závěrem pak konstatuje: „*Inscenace má velmi pěkná poetická místa, a pokud tvůrci sjednotí poněkud rozčepýřený děj, půjde o opus doporučení hodný.*“ (KLD, dtto)

Už v úvodu této kapitoly jsme naznačili, že spíš než z českých luhů a hájů přišly tentokrát výraznější impulzy ze zahraničí, třebaže jedna z oceněných inscenací našla zásadní inspiraci v díle české autorky. Řeč je o inscenaci **Bramborry** belgického souboru DE SPIEGEL z Antverp (koncept: Karel van Ransbeeck, režie: Martin Staes-Polet, výprava: Květa Pacovská, Elisabeth Schnell, hudba: Adrian Lenski). V tomto představení si „*tři saxofonisté pohrávají nejen se svými nástroji, ale i s barevnými kubistickými objekty. Jejich úhled vychází z tvorby významné české výtvarnice Květy Pacovské. Znovu a znovu vznikají před očima diváků nové tvary, aby byly vzápětí opět zbořeny. Nejmenším divákům napomáhá při vnímání představení živá muzika. Nonverbální představení vzniklo spoluprací Divadla De Spiegel a Le Théâtre de la Guimbarde (Charleroi, Belgie).*“ (Programová brožura) A kde se vzal ten česky znějící název? Slovo „bramborry“ prý tvůrci zvolili jen pro jeho zvukomalebnost. „*Na scéně jsou tři rozložitelné bílé papírové objekty (něco mezi krabicí a paravánkem), které se mohou snadno stát čímkoli – domečkem i kocouř hlavou... Průvodci nonverbálním představením jsou pak tři muzikanti-saxofonisté. Ladění hudby je spíše melancholické, jsou to lehce zasmušilí laskaví klauni, kteří rozžívají svůj poetický svět. Jako by sloužili scénografii a komunikovali hlasem nástrojů – dětské reakce na takhle úsporné výrazové prostředky byly, pro někoho možná překvapivě, velmi ušlechtilé, závažné herna se proměnila v bujarý spontánní happening s hudebními přídávky.*“ (KLD, dtto) Šlo totiž, nemýlím-li se, o první představení určené divákům od jednoho do tří let, které bylo na Mateřince prezentováno. Takováto představení byla tehdy už „*v zemích na západ od nás běžnou součástí divadelní nabídky (jejich nedílným doplňkem jsou i herní „dovětky“, kdy herci pozvou děti na jeviště a pokračují s nimi ve hře).*“ Na festivalové představení však byly (pro jistotu?) pozvány děti starší. Nicméně, dle mého soudu, označila recenzentka tuto inscenaci za „*jeden z vrcholů přehlídky*“ zcela zaslouženě. A stejně zasloužené bylo individuální ocenění obou výtvarnic i celé inscenace Zvláštní cenou poroty „*za okouzlující scénické básnění pro nejmenší diváky*“, tedy ty od 3 do 5 let.

THEATER DE SPIEGEL, BELGIE
Bramborry

O druhém soutěžním představení belgického souboru, hraném pod názvem **Červený drak** (koncept a režie: Karel van Ransbeeck, výprava: Stef Veters, Ann Vander Veken, Tony Grant, Peter van Dijck, hudba: Stefan Wellens), přinesl programový bulletin následující informace: „*Červený drak je krátké vizuální představení pro nejmenší publikum – batolata (a jejich rodiče). Představení je zcela beze slov, herci pracují pouze s vizuálními a zvukovými podněty. Drobné poddajné látkové loutky krácejí po červené „čáře“, která se vine na horizontu scény okolo publika. Diváci totiž sedí – ve velmi omezeném počtu – uprostřed jakési miniaturní arény. Nepřeslechnutelnou složkou inscenace je hudba, přičemž hudební témata (v patřičně úpravě pro malé diváky) tvůrci čerpali z období renesance. Představení ve svém závěru plynule přechází v malou tvůrčí hru pro děti a rodiče.*“ (Programová brožura) Určeno dětem ve věku 16 měsíců až 3 roky (přítomné děti byly opět starší). Použité formální prostředky obdobné jako v první inscenaci. Herci pracovali s jednoduchými manekýny, jejichž základem byly polštářky, scénu tvořily opět prostorové objekty, vlastně mechanismy, jež bylo možné rozhybat a rozezvučet. K. Lešková-Dolenská poukázala na absenci jednotící linky a celá inscenace jako by byla jen „*předstupněm, jakýmsi workshopem k mnohem celistvější inscenaci Bramborry*“ (KLD, dtto)

THEATER DE SPIEGEL, BELGIE
Červený drak

Druhým zahraničním laureátem přehlídky se stalo japonské DIVADLO TRIANGLE, jež se na scéně Divadla F. X. Šaldy představilo inscenací **Čtvero ročních období** s podtitulem „*Trojúhelníky, lidská těla a akustický klavír*“ (kromě tří herců je uveden pouze režisér Kusunoki Tsubame). Představení určené dětem od tří let prostřednictvím „*dvou loutkářů-klavírníků, pantomimy a předmětového divadla zobrazuje proměny ročních období v Japonsku. Z trojúhelníků všech možných velikostí a barev vznikají na jevišti hravé choreografie, díky nimž se geometrické objekty proměňují ve květiny, motýly a krajiny, ale i vesmírné lodě... Představení beze slov je ovlivněno duchem tradičních japonských jevištních forem MITATE (mimikry) a RAKUGO (vypravěčský styl)*“ (Programová brožura) Recenzentka Loutkáře tentokrát nešetřila superlativy: „*Energické herectví obou protagonistů se obtížně popisuje, slovo brilantní je příliš slabé. Viděli jsme dokonalou precizní souhru, která ani na moment nesklouzla do mechanické rutiny. Herci často komunikovali s publikem, jakkoli se to v tom nastoleném tempu zdálo neuvěřitelné. Jediným kazem představení byla snad až příliš líbivá hudba živého klavírního doprovodu.*“ Přes tuto pihu na kráse „*opět bodovala jednoduchost, nápad a prostor pro fantazii.*“ (KLD, dtto) Ocenění bylo zcela na místě a jeho zdůvodnění „*Kousoke Ogawovi a Chicapan za herectví, k němuž není co dodat*“ je zformulováno v naprostém souladu s výše citovanými řádky. Krom toho byla japonským umělcům udělena Zvláštní cena poroty v kategorii 5 – 7 let „*za stylově čistou inscenaci, která vede diváky cestou fantazie a imaginace*“.

TRIANGLE, JAPONSKO
Čtvero ročních období

Představení DIVADLA HELIOS z německého Hammu sice zůstalo bez ocenění, ale rozhodně nebylo bezcenné a nepostrádalo originalitu. Název hry **Hlína, dřevo a kámen** i její podtitul „*Loutkář a muzikant si hrají s hlínou*“ napovídají mnohé (režie: Laurent Dupont, hercem byl Michael Lurse a muzikantem Roman D. Letzner). Přestože inscenace byla určena dětem od tří let, její anotace představuje téměř filozofickou úvahu a naznačuje hlubší souvislosti: „*Představení je klenotnicí plnou forem, příběhů, zvuků, zkoušek a spojenectví. Hlína je v něm probírána ze všech možných úhlů – funguje zde coby vyjadřovací prostředek, stavební materiál i jako prostá půda, po níž lidé chodí. Hlína je mystickou nevyčerpatelnou hmotou, která umí zrodit či ukrýt mnoho věcí. V průběhu představení jsou odhalovány základní souvislosti zrození a pomíjení, tak jak je přináší běh života.*“ (Programová brožura) Tvůrci si vskutku vystačili s materiálem uvedeným v názvu – sny, klacíky a kameny. „Loutky“ dinosaurů vytvořili z vlastních rukou. A pak už „*sledujeme pomalé stvoření světa, vznik hor, údolí, řek; herec se doslova roční v hlíně a hraje si s ní podobně jako děti na pískovišti (však také maminky v první řadě musí krotit své ratolesti, aby neotrhlý na scéně). Každou akci doprovází živý zvuk nebo melodie.*“ (KLD, dtto) Zajímavý celek bohužel do jisté míry zdevalvoval nezvládnutý a nepochopitelný závěr, kdy je proces zrození světa a posléze i člověka ukončen otázkou, jestli si diváci nedají mrkový koláč, který je však chatrně suplován několika skutečnými mrkvemi, o něž se herec s diváky podělí. Proč zrovna mrkový koláč, že? Škoda...

DIVADLO HELIOS, NĚMECKO
Hlína, dřevo, kámen

Poslední soutěžní představení „zahraniční“ provenience, tedy ze Slovenska, bohužel ve srovnání s již zmíněnými konkurenčními opusy – dle mínění recenzentky – zůstalo v poli poražených. **Snehulenie Aničky a Barborky** popradského souboru KBT, o. s. (scénář a režie: P. Palík) je příběhem „*dvou školaček, které řeší velkou záhadu, kam zmizel sníh. Děvčátka se při pátrání po něm dostanou do známých pohádek, jako je Sněhurka a sedm trpaslíků nebo Mrazík. Inscenace je nabitá humorem a veselými písničkami.*“ (Programová brožura) Posledně citovaná věta patří podle vyjádření K. Leškové-Dolenské k těm, po jejichž přečtení bývá „*velmi ostražitá*“. Oceňuje sice např. jazykovou hravost i celkový dramaturgicko-režijní koncept, ten však podle jejího mínění dospěl na jevišti sotva do poloviny, ne-li do třetiny... Kamenem úrazu se stalo nejspíš to, že do rolí Aničky a Barborky byly obsazeny dospělé herečky (absolventky KBT VŠMU) „*které se pak po celou dobu představení urputně snaží dokázat, že jsou malá, spontánně si hrající děvčátka.*“ (KLD.: dtto)

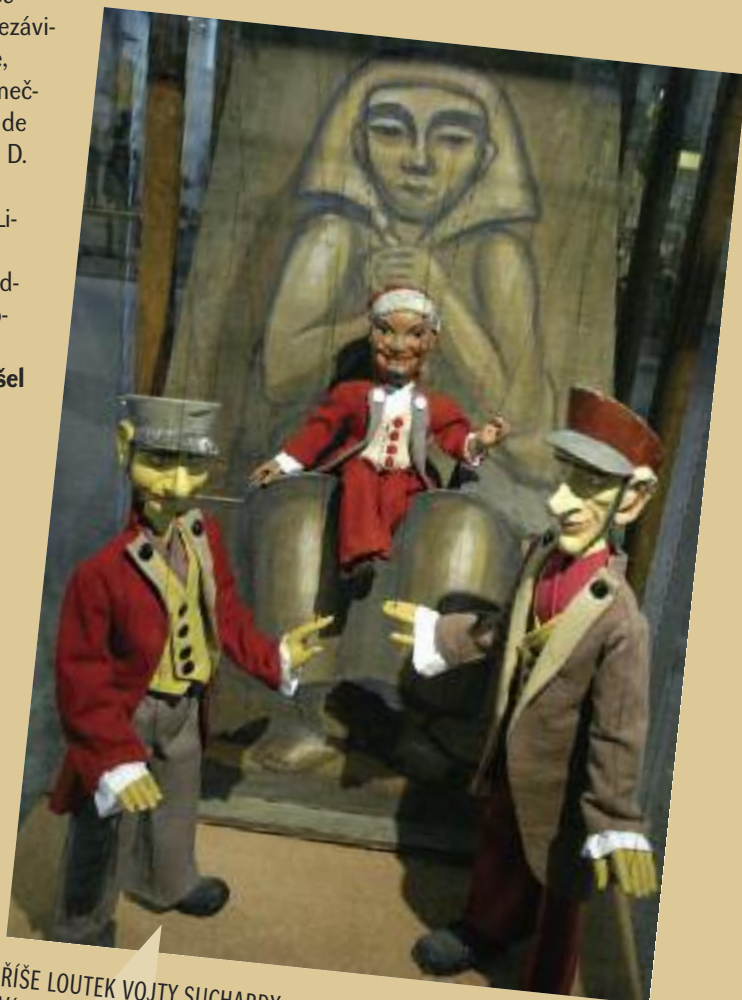
Pořadatelé 20. ročníku MATEŘINKY přivítali ještě jednoho exkluzivního zahraničního hosta – Institut loutkového divadla při DRAMATIC ART CENTRE, jenž je součástí univerzity v Teheránu, nejstarší a nejvýznamnější iránské vysoké školy. Art Centre „nabízí studium v oborech herectví, režie, autorské tvorby, scénografie a loutkového divadla. Studium oboru loutkového divadla je zaměřeno jednak na tradiční formy s tisíciletou historií, ale především na moderní loutkářství, k jehož vzniku přispěl významnou měrou český režisér Oskar Batěk (mimochem, před emigrací dlouholetý člen libereckého divadla – pozn. P. V.). Každý rok absoluuje Institut loutkářství až 5 studentů. Ti se loutkám následně věnují v divadlech, televizi či jako pedagogové ve školách a školkách.“ (Programová brožura). V pásmu etud **Příběhy Mobaraka** (Mobarak je hlavní postavou tradičního iránského loutkového divadla, jeho partnerkou je ženská postava Tayare) se představila Shiva Massoudi, loutkářka a pedagožka na výše zmíněném Institutu, která vyučuje i na řadě dalších škol, publikuje v divadelních časopisech a pořádá v Teheránu studentský divadelní festival. Součástí její prezentace byl i workshop orientálního stínového divadla.

SHIVA MASSOUDI, ÍRÁN
Příběhy Mobaraka

Mimosoutěžní představení určená předškolním dětem uvedly i české soubory. Ještě pod hlavičkou KALD DAMU se představila doktorandka (a v té době už i členka NAIVNÍHO DIVADLA) M. Bělohávková s prvním dílem zamýšlené (a posléze uskutečněné) pentalogie na téma: 5x **Červená karkulka** (scénář a režie: M. Bělohávková, autorská spolupráce: K. Filčíková, výprava: T. Venclová, hudební spolupráce: K. Bělohávek). Každá z těchto miniatur pak byla určena pro jiný věkový stupeň, od mateřinek po dospělé. V Severočeském muzeu prezentovaný 1. díl nesl podtitul „*Karkulka v zimním provedení*“ a byl pojat jako vyprávěnka před spaním, přičemž coby loutky posloužily ruce v rukavičkách. Recenzentka Loutkáře litovala, že inscenace „*promyšlená a vycizelovaná do posledního detailu*“ nebyla zařazena do soutěže. Absolvující posluchači KALD DAMU se však představili ještě jednou, tentokrát v Uvedli „*příběh inspirovaný mýty severoamerických indiánů*“, který pod názvem **Sny o bizonech** napsala K. Filčíková (režie: J. Vašíček, scéna: K. Bělohávek, kostýmy: A. Černá, hudba: O. Müller). Hráli herci z obou institucí. V liberecké ZOO byly uvedeny **Pohádky ptáka Afrikána** (s podtitulem: „*Když se z vajec klubou pohádky*“) v provedení český hrajícího nezávislého souboru s mezinárodním složením (Benin, Brazílie, Čad, ČR, Etiopie; režie: Z. Mikotová, dramaturgie: L. Němečková, výprava: J. Jiroušková, hudba a zvuky: G. Santana de Santos) a na náměstí předvedlo DIVADLO MIMOTAURUS D. Tesaře své „nezníčitelné“ **DLOUŠIBY** (pod kterýmžto názvem se skrývá česká klasická pohádka, hádejte která). Liberečtí hostitelé připravili a uvedli i dvě představení pro dospělé: **Pandemonium** – inscenované čtení podle původního českého komiksu D. Babana a V. Maška v režii F. Homoly – a scénickou koláž ze „života a díla“ jedné z obětí stalinistické zvůle D. Charmse pod názvem **Ten, který vyšel z domu** (režie M. Sýkorová).

Dvacátá MATEŘINKA určitě nepostrádala inspirativní momenty (byť pocházely spíše ze zahraničí). Inspirovala dokonce i porota, která své závěrečné poselství pro budoucnost zformulovala se vzletem takřka poetickým: „*Někdy se může stát, že se divadlo s velkým řemeslným potenciálem promění v buldozer, který hrne divadelní prostředky směrem k divákovi v upřímném přesvědčení vlastním řidičům silných strojů, že jejich koňská síla má být využita beze zbytku. Možná je ale jednou začas vhodné zastavit mašinu, vystoupit a podívat se, jestli už dětský divák není zahrnut. Pak by snad bylo lepší vzít propříště místo těžké mechanizace do rukou lopatíčky*“. (Porota, dtto)

ŘÍŠE LOUTEK VOJTY SUCHARDY
Výstava v Severočeském muzeu v Liberci

The 20th MATEŘINKA took place from the 24th to 28th June, 2009. The festival had not been in its best condition from 2003 to 2005. The shows, with some exceptions, had been average, the “Mateřinka” productions were not moving forward, new stimuli were missing which would bring the developmental initiative. In 2007 a little recovery was seen – mainly from the MINOR Theatre Prague (The Jungle Book) and the NAIVE THEATRE (Cook Little Pot, Cook). The 20th Mateřinka had brought a change. The festival programme had offered 13 competing productions – 5 foreign (from Slovakia, Germany, two from Belgium, and Japan). And this certain contraposition between these two worlds and mainly the confrontation of authors’ approaches of our and foreign puppeteers was in the centre of the jury attention, because the foreign companies put emphasis mainly to music, art and acting means, they were most of the time without words, they looked authentic and left enough space for the audience fantasy. On the other hand, the home performances showed mainly a rich dramatic authorial production (sometimes not well dramaturgically tweaked), but in terms of staging, they were often satisfied with stereotypical use of proven methods leading to a pattern and schema. The overuse of expressive means was disturbing (the jury compared it to a bulldozer and recommended going back to a little shovel), which was seen contra productive and limiting in the communication with the youngest audience. The imaginary “light at the end of the tunnel” had arrived to us from Belgium and also Japan...

The awarded production **Brambory** by DE SPIEGEL THEATRE from Antwerp, Belgium got the crucial inspiration in the work of a Czech author. The concept of K. van Ransbeeck originated from cubist objects of the world known artist K. Pacovská, which always accepted a different identity, from a little house to a cat’s head. Moreover, it was the first production made for the audience aged one to three that was presented at MATEŘINKA (though there were older children among the audience). The nonverbal production, which was led by 3 saxophonists, this “*charming scenic poetry*”, belonged to the highlights of the festival. K. Pacovská as well as the set designer E. Schnell were awarded. The entire production received the Special Jury Recognition Award. The title of the performance, which sounded Czech, was chosen only because of its euphony. The second performance in the competition called The Red Dragon (concept and direction: K. van Ransbeeck) was played by the Belgian company. The actors were working with simple mannequins whose base was made of little pillows, the stage was made by objects, actually mechanisms which were possible to make move or sound, however a unifying line was missing and the production was just the “*first stage, a workshop to a much more compact production Brambory*”. The second highlight was a production called The Four Seasons with a subtitle “*Triangles, Human Bodies and Acoustic Piano*” by a Japanese TRIANGLE THEATRE (direction: Kusunoki Tsubame). The performance, for children from the age of 3, played by two puppeteers – clowns, pantomime and object theatre shows changes of the year seasons in Japan. “*Dynamic acting of both actors is difficult to describe, the word brilliant is too little*”. An outstanding harmony and trendy clean production was guiding the audience via the journey of fantasy and imagination, which received two awards (for direction and acting) and moreover, the Special Jury Recognition Award. The production of the HELIOS THEATRE from German Hamm did not receive any award, however, it did not lack the originality. The title **Earth, Stick and Stone**, under the subtitle “The Puppeteer and Musician Are Playing with Earth” tells it all (direction: L. Dupont), this acting was not lacking a certain depth, the topic was a “creation of the world”. The authors managed it only with the materials mentioned in the title – a cubic meter of earth, sticks and stones. “The puppets” of dinosaurs were made by their hands. The 20th MATEŘINKA welcomed also one really exclusive guest – The Puppet Theatre Institute of DRAMATIC ART CENTRE, Tehran University, the oldest and the most important in Iran. The teacher Shiva Massoudi had performed a collection of pieces called **Tales of Mobarak** (Mobarak is the main character of the traditional Iranian puppet theatre).

Only two Czech productions were awarded. And the Naive Theatre received two of the three awards: A Tale about Raška (direction: M. Tichý). An amazing dramaturgical idea! The title is connected with the region, however telling the story about a world-known phenomenon – “golden” Olympic ski jumping winner Jiří Raška. Everything was presented with a witty perspective. T. Syrovátka was awarded for a great adaptation of the book by O. Pavel and the use of the potential of the original for the theatre and F. Homola for a style-creative acting contribution. The last third award was given to DRÁK Theatre, Hradec Králové which had shown a very special version of the classical national fairytale Goldilocks, directed by Jos. Krofta who set the space of the kitchen and used everything this place offered. An imaginative set design, which originated – with a congenial cooperation of amazing, almost acting-addicted actors – scenic metaphors were appearing very quickly, however, on the basis of the dramaturgically not well managed script. So the award was then given to J. Vyšhlíd “*for creating a brilliant sound plan ... which greatly rhythmmed the flow of the performance*”.

DVACÁTÁ PRVNÍ

MATERINKA se uskutečnila ve dnech **14. – 18. VI. 2011**. V programovém bulletinu jsme si tentokrát mohli nalistovat informace o 16 soutěžních a 5 nesoutěžních představeních. Kromě českých divadel, ať už statutárních, nezávislých či studentských, přispělo do programu i 5 souborů zahraničních (dva z Maďarska – jeden vystoupil v koprodukcí s Belgií – a po jednom ze Slovenska, Izraele a Japonska) plus jeden smíšený soubor česko-slovinský (ŠPORTNIKI). A jako vždy hned několik stran festivalové brožury zvalo i na doprovodný program: Severočeské muzeum tentokrát připravilo výstavu **Loutky z Naivního divadla** (Kalfus, Antoš, Nesveda, Matásek ad.), zatímco foyer ND posloužilo jako výstavní prostor pro **Setkání s Květou Pacovskou**. Myšlenka na instalaci expozice z díla světově proslulé výtvarnice se zrodila už o dva roky dříve, při dvacátém ročníku, na němž zazářilo její tvorbou inspirované představení „Bramborry“, za jehož výpravu si umělkyně odvezla cenu. Využita byla tentokrát i kotelná ND, v níž byla prezentována videoinstalace absolventa FVU VUT Brno Pavla Švece **Hvězdné pohádky**, inspirovaná mj. teoriemi S. Hawkinga. Pozoruhodná byla i hudební dílna, respektive improvizované hudební dialogy hradeckého tria ve složení J. Vyšehlík, P. Lustýková a P. Černík, kteří dokázali vdechnout hudební talent řadě předmětů denní potřeby – od hrnce po štafle. A v kině Lípa byl k vidění tehdy nový film J. Svěráka **Kuky se vrací**. Porota byla tentokrát jen tříčlenná a pracovala ve složení scénografka I. Marečková (předsedkyně), šéfredaktor SaDu K. Král a herec a muzikant J. Vyšehlík. Ale obraťme pozornost zase k jevišti...

POROTA
Karel Král
Jiří Vyšehrad
Irena Marečková

ELITA NAIVNÍHO
DIVADLA LIBEREC
František Sokol
a Pavel Kalfus,
v pozadí
Jiří Janáček
a Miloš Zapletal

Zdá se, že oproti předchozímu ročníku se propast mezi zahraničními a domácími soubory do jisté míry zmenšila. Ostatně porota konstatovala, že „*program tohoto nezastupitelného festivalu byl bohatý a z velké části kvalitní*“. (Závěrečné slovo poroty, L 1/4, str. 175) Na jeden problém však ve svém zamýšlení nad průběhem 21. **MATEŘINKY** jeho autorka Z. Vojtíšková přece jen upozornila – a sice na preciznost a perfektnost předvedených zahraničních inscenací. „*Jako by se u nás vše dělalo na poslední chvíli, když něco nevyjde, tak se, nic neděje, pokud herec v něčem nezískal dostatečnou zručnost a dovednost, nevadí, ono se to, nějak zamaskuje a bude to stejně takové milé lidské*“. Zatímco „*ze zahraniční produkce na mě čísel pravý opak: preciznost, dokonalost, někdy až strojová přesnost*“ – především v japonském stínoherním či ve slovenském představení –, a to navzdory tomu, že „*inscenace samy o sobě neměly ani dobrou dramaturgickou výstavbu, objevný nápad nebo diváckou přitažlivost, ovšem preciznost jejich provedení musel ocenit i nezasvěcený divák*“. (Z. Vojtíšková: *Mateřinka* 2011, L 11/4, str. 170).

THEATER DE SPIEGEL, BELGIE
KABÓCA BÁBSZÍNHÁZ, MAĎARSKO
Ha dede

Přesto se pro porotu i mnohé další stalo „šampionem“ přehlídky opět zahraniční divadlo, vlastně hned dvě! V inscenaci **Ha dede** spojili své síly kumštýři z maďarského KABÓCA BÁBSZÍNHÁZ a z nám již známého THEATER DE SPIEGEL z belgických Antverp (koncept a režie: Karel van Ransbeeck, výtvarný koncept: K. van Ransbeeck a Kabóca básbszínház, výprava: Raf Cammaer, Péter Kerekes, Katalin Bodó a Krisztina Benkö, hudba: Erszi Kiss, hráli: E. Kiss a Ákos Futó). A opět šlo o projekt pro ty úplně nejmenší děti ve věku 1 – 3 roky (inspirovaný tradičním italským tancem ze 17 století, tarantelou), čemuž odpovídá i anotace: „*Když se kostka potká s koulí, hned je jasné, že se v leččems liší. Kulíčky mají například dům s kruhovými dveřmi. Jak jimi ale může projít kostka? Přes všechny vzájemné odlišnosti kostka krok za krokem dobývá své místo ve světě koulí – a naopak. Vzájemné rozdíly se stávají obohacením, ne překážkou*.“ Představení nadchlo, jak Z. Vojtíškovou (též pod zkratkou ZV), tak i autorku shrnující recenze, jíž byla porotkyně I. Marečková (I. Marečková: *Deset slonů v roce jedenáct – liberecká Mateřinka*, L 11/4, str. 171–174). Prvně jmenovaná shledává příčinu úspěchu v odvaze „*přistoupit k tvorbě inscenace stejným způsobem, jakým nejmenší děti objevují svět: z vlastní zkušenosti oím, jak mě fascinoval pohled, nížko nad zemí, na nějž mě svým zkoumáním upozornil osmiměsíční syn. Věci, které jsem znala tak dobře, že mě nemohly už ničím novým zaujmout, pro mě objevoval z jiného, nového úhlu*“. (ZV, dtto). I. Marečková (zkratka IM) označila inscenaci za „*pozoruhodnou akusticko-výtvarnou performanci*“ a dále uvádí: „*Celým představením se prolíná rytmizovaný vokální projev herečky v rituálním rytmu dětské hry, řeč i zpěv. Slova smyšlená a citoslovce. Děj zprvu není patrný, zato jsou zkoumány vlastnosti dvou skupin artefaktů, oblých měkkých a hranatých tvrdých. (...) Hranaté a oblé, muž a žena, neorganické a organické, krabice a ulita. Dva domečky, dvě tělesné schránky a situace při vzájemném kontaktu utvářejí jejich další vztahy, dialog, budují děj. Dalším tématem je vnímání odlišnosti, tolerance, překonávání překážek v přátelském porozumění. Soužití. Jejich nalezená pospolitost je šťastnou pointou příběhu*“. (IM: dtto) Snad je i z tohoto stručného popisu zřejmé, že šlo o inscenaci ve své kategorii výjimečnou už pro svoji „abstraktní“ obraznost, která však dokonale dokázala vtáhnout děti do hry i „příběhu“, takže plně zaujaty byly i roční děti, jež „*reagovaly neobyčejně spontánně, některé se v závěru bez zábran oplížily do jeviště a evidentně toužily být součástí té zvláštní podívané*“. Evidentně silným emotivním zážitkem se představení stalo i pro přihlížející dospělé. Ostatně v Závěrečném výroku poroty stojí: „*Kdyby se tato produkce hrála večer a pro dospělé (což by jistě šlo), byla by zřejmě vnímána jako rafinovaná geometrická abstrakce*.“ Zaslouženě tedy K. van Ransbeeck a jeho maďarští i belgičtí spolupracovníci po dvou letech opět získali jak individuální cenu (E. Kiss za hudbu), tak i Zvláštní cenu poroty za inscenaci v kategorii 3 – 5 let. Z. Vojtíškovou, která o **MATEŘINCE** pravidelně referovala i na webu DN, představení rovněž nadchlo, ale na závěr hodnocení připojila skeptickou poznámku obecnější povahy, zacílenou do vlastních řad: „*Jako dramaturgyni divadla pro děti se mi však po skončení představení neustále vtírala na mysl pochybnost, zda by s podobným projektem čeští divadelníci před svými běžnými diváky obstáli. Ne snad kvůli dětem samotným, ale především vzhledem k požadavkům paní učitelek z MŠ a možná ještě častěji kvůli přání rodičů. Jejich očekávání od divadla pro děti jsou dle mé zkušenosti zcela jiná. S uměním mají pramálo společného. Bohužel*“. (Z. Vojtíšková: *Mateřinka* 11 aneb *Sloni nad Libercem*, – web DN – 15. VI. 2011) Nu, uvidíme, co přinesou příští ročníky festivalu...

Do soutěže vstoupila ještě tři další zahraniční divadla: BÓBITA BÁBSZÍNHÁSZ z Pécsi, STARÉ DIVADLO K. SPIŠÁKA z Nitry a izraelský TRAIN THEATRE, ale žádné z nich se ocenění nedočkalo, byť každé přineslo dílčí (a pokaždé jiné) kvality. Druhý maďarský soubor se představil svižnou dramatizací známé pohádky **Tři prasátka a vlci** (scénář a režie: Viktória Éva Nagy a Jankó Schneider, kteří byli zároveň herci, výprava: Mari Takács, Anna Bódi Kövecses, Géza Nagy Kovács, hudba: Béla Agoston), prověřenou už mezinárodními festivaly v Maďarsku, Polsku, Rumunsku, Chorvatsku či na Slovensku. „*Sympatická maňáskárna je čistá akční groteska o chytrých čunících a hloupých vlčích. (...) Publikum je chycené hned na začátku a prochechtává se inscenací od začátku až do konce. Mállokdy se stává, že smích diváků patří nějakým momentům samotné výpravy. Tady se to dělo*.“ Scéna – čtyřhranný otočný kvádr (s herci uvnitř) – byla barevná, multifunkční a rozmanitě využívaná. (IM, dtto) „*Děti se upřímně a hlasitě smály, jejich pozornost však začala opadat ve chvíli, kdy příběh přirozeně skončil a autoři jej ještě trochu nastavili*“. (ZV, – web DN – 17. VI. 11)

SHADOW PLAY THEATRE KAKASHI-ZA, JAPONSKO
Animare – Ruce

Zcela jiný žánr i atmosféru nabídlo STARÉ DIVADLO KAROLA SPIŠÁKA z Nitry – pohádku H. Ch. Andersena **Malenka** (scénář: I. Martinka a J. Šurdíková, režie: I. Martinka, scéna a kostýmy: E. Farkašová, loutky: M. Pintorová, hudba: A. Kalinka). Malenka je maličké děvčátko, „*kteř se vydává poznávat svět. Během svého putování hledá blízkou bytost, s níž by si rozuměla. Chce někam patřit, někomu se podobat... Je jako nepopsaný list papíru, všechno je pro ni nové. Nezná nebezpečí, a proto se často dostává do situací, které ji dokážou pořádně překvapit. Díky nim však pochopí, jak důležitá je schopnost pomáhat druhým, i když jsou třeba úplně jiní než my*“. (Programová brožura) „*Baladické představení plné poetických obrazů*“, jež se obešlo beze slov, zaujalo recenzentku-výtvarnici především svou vizuální složkou. „*Scéna závažného mobilního listování vytváří spolu s jinými zvětšenými přírodními světy přírody i obraz některých snových postav*.“ Oceňuje však i „*působivě zpracovaný zvukový plán*“. (IM, dtto) Zmínku Z. Vojtíškové o preciznosti jsme již ocitovali výše, na blogu však ještě dodala: „*Patrně nejen mně, ale soudě podle šumu v hledišti i dětskému publiku chybělo dramatické opodstatnění této nádherné show pro oko*.“ (Z. Vojtíšková, – web DN – 2, 16. VI. 11)

„*Kolik kostek si oblékne princezna? Je klaunský nos hranatý, či kulatý? A jak se dá vycočít kostkovaný pes?*“ Na tyto (a jiné) „*potrhlé*“ otázky z programové brožury se pokusil odpovědět soubor TRAIN THEATRE z dalekého Jeruzaléma v představení **Cirkus kostek** (scénář: Marit Benisrael, koncept a výprava: Galia Levy-Grad, režie: G. Levy-Grad, M. Benisrael, hudba: Avi Benjamin, hráli: Noa Adama a Nir Landa). Divadlo začínalo s hraním ve vlaku a významně se zasloužilo o rozvoj loutkářství v Izraeli. Založilo mezinárodní festival a věnuje se i vzdělávacím projektům. Inscenace beze slov, inspirovaná poetikou tvůrců proslulého německého uměleckého učiliště BAUHAUS (především O. Schlemmerem a jeho „*Mechanickým baletem*“) a knihou „*Tsafuf*“ G. Levyho-Grada, byla kombinací loutkoherectví, výtvarného a tanečního umění. I. Marečková oceňuje především „*nápaditost plynulých výtvarných proměn kubusových objektů, demonstrováných s bravurní klaunskou nadsázkou. Z krychlí a jejich stěn se tvoří vše, baletní sukně, štěkající pes, lev, kobra, lachtan a další aktéři cirkusu. A nakonec i ti klauni v něm mají hranaté nosy*“. (IM, dtto)

Posledním zahraničním (nesoutěžícím) účastníkem byl soubor SHADOW PLAY THEATRE KAKASHI-ZA z ještě vzdálenější Jokohamy, kde působí od roku 1952 a spolupracuje i s filmem a televizí. Japonští loutkáři vystoupili s představením **Animare – Ruce a stíny** (režie: Kei Goto, výprava: Koki Saito, kostýmy: Keiko Nakaya, hudba: Kawachi Kuni, Hiromitsu Ishikawa, hráli: Shichi Iida, Seiki Ishii, Yumi Taniguchi, Netsumi Sakuramoto). Asi každý z nás si někdy v dětství zkusil vložit mezi světlo a bílou stěnu vlastní ruce, aby jejich prostřednictvím vytvářel siluety zvířat, ptáků, lidí... Čtyři japonští herci představili podle programového bulletinu „*v Čechách málo vídanou ukázkou špičkové ruční stínohry, ve které nic není nemožné*“. Dokázali zobrazit zvířata, dopravní prostředky i sehrát Andersenovo „*Ošklivé kachňátko*“. Z. Vojtíšková poprávu ocenila úžasnou preciznost, jež už sama o sobě diváka zaujala a zapůsobila na něj. (Mimochodem, už v roce 1960 předvedl toto umění v ČR s obdobnou brilancí indický stínoherec Prassana Rao.)

TRAIN THEATRE, IZRAEL
Cirkus kostek

Probírku domácími soutěžními představeními zahájíme těmi, jež získaly některou z cen. Patřilo mezi ně i hostitelské divadlo, které se představilo dramatizací dětské knížky britského spisovatele R. Dahla **Jakub a obří broskev** provedenou D. Woodem – jinou autor nepovoluje – (režie M. Homolová, výprava: P. Matásek, hudba: Mechanix (= F. Homola), dramaturgie: V. Peřina, animace: A. Krůčková). „*Hlavním hrdinou příběhu je malý sirotek Jakub, který se ocitá v područí dvou zlých tet. K útěku mu pomůže kouzelný stařeček a jeho kouzelná broskev. Ta totiž na zahradě vyrostle do obřích rozměrů. Jakub do ní vlezle a broskev se dá pomalu, ale jistě do pohybu. Na své pouti za ztraceným dětstvím a novou rodinou však Jakub není sám. Drobný hmyz, který v broskvi žil, se rovněž patřičně zvětšil, a tak Jakub cestuje po souši, přes moře i vysoko v oblacích v doprovodu olbřímů žížaly, velikánské blikající světlušky a přerostlého pavouka*“. (Programová brožura) Přiznám se, že jsem svého času o Dahlově předloze rovněž uvažoval, ale nakonec jsem dospěl k závěru, že patří mezi ty, jež je lépe si přečíst a prožít ve vlastní fantazii, než se je snažit zhmotnit (snad bych si zpracování dokázal představit ve formě animovaného filmu). Liberecké představení mé pochyby zcela nevyvrátilo, byť jistý scénický klíč našel a k animovanému filmu mělo docela blízko. Inscenace byla především – a asi zákonitě – výrazným sólem scénografa. „*Na začátku zaujme ‚japonský‘ čistým prostorem ohraničeným čtyřmi sloupy s žebrovanými čtyřmi sloupy a žebrovanými průsvity. Horizont je vytvořen projekčním plátnem*.“ Dějem provázel diváky vyprávěč – už dospělý Jakub, který se stal naivním malířem, jak si vždycky přál. „*Rád kreslí, a to světelnou stopou po zadním horizontu. Když už si člověk myslí, že to celé je předtočený trik, vyjde jedno z dětí na jeviště a světlem opravdu také něco nakreslí, a obrázek nemizí! Technologii té kouzelné baterky vyvinuli specialisté přímo pro tuhle inscenaci*.“ Oněmi specialisty byli pedagogové z liberecké Technické univerzity K. Císařová a P. Svoboda. V inscenaci se uplatnila i stínohra připomínající vystřihovánky či projekce koláží z barevných papírů apod. „*Obrazová multiinformace*“ probíhala zároveň s hereckou akcí. Herec se stal i spolu tvůrcem výpravy. Celek už si musel složit divák sám. „*Inscenace přinesla současný výraz vystihující schopnost dnešních dětí vnímat docela přirozeně několik fragmentů informací paralelně. Je to vlastně hra, která není podávána polopateř, ale dává ještě prostor k vlastním asociacím*.“ (IM, dtto) Je zřejmé, že vzhledem ke koncepčnímu přínosu a výtvarným kvalitám nemohl P. Matásek odejít bez ceny!

Jestliže v předchozí hře dominovala výtvarná složka, pak v inscenaci pražského MINORU **Moje první encyklopedie** představoval nejsilnější složku hudební plán, využívající voiceband a zpěv s živým doprovodem, což vlastně nepřekvapuje, když autorem předlohy i režisérem byl J. Adámek (výprava: K. Täubelová, hudba: J. Matásek, dramaturgie: P. Zámečníková a T. Marečková – tým, který před čtyřmi lety oslnil „Knihou džunglí“). Cenu si jistě zaslouženě odvezl autor hudby J. Matásek. Soutěžní představení mělo zdánlivou výhodu v tom, že se uskutečnilo přímo v pražském sídle MINORU (z Liberce byl vypraven autobus). Tato výhoda se však ukázala jako značně problematická v situaci, protože v době konání představení „zuřila“ v ulicích Prahy odborářská stávka! A tak kromě hostů festivalu dorazilo do hlediště jen jedno pražské dítě (ředitel divadla i ostatní diváci holčičku s tatínkem přivítali potleskem) a po chvíli ještě skupina japonských turistů. „*Myslím, že není nutné popisovat, jak působí situace, kdy se dospělí, ve snaze pomoci hercům v nezáviděníhodné situaci, pasují do role dětí*“. Těm „se muselo hrát skutečně nedobře.“

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC
Jakub a obří broskev

(Z. Vojtíšková, – web DN – 17. VI. 11) Důvodem přesunu diváků z Liberce do Prahy byla nepřenositelnost inscenace. Zmíněná hrstka diváků seděla totiž na jevišti a hrálo se v hledišti MINORU vybaveném atypicky strmou elevací. Adámkův scénář je vlastně encyklopedií některých lidských profesí. A tak se v jednotlivých „klipech-heslech“, jež ústily do obecnější situace, postupně představili např. „Regina Rázná, ředitelka Výzkumného ústavu sladkého průmyslu, Pan úpravčí Rychlíček, slavný zpěvák Max Nota, lékařka Liliana Čistá, která nám připomněla, že zuby se čistí i o prázdninách, a mnozí další.“ (Programová brožura). Adámek dokázal dokonce i to, že publikum vstalo a zpívalo hymnu (pod záminkou vítězství české závodnice na gymnastických závodech). Ono využití hlediště coby hracího prostoru mohlo být motivováno jistou podobností s kartotékou, tento záměr však – podle názoru recenzentky – nebyl zřetelnější „*útvárně pojmenován*“ (...) „*A tak jenom odhaduji, jaký byl hlavní záměr výměny prostorů hlediště a jeviště. Možná byl nakonec provozní, aby se hrálo jen pro malou skupinu dětí.*“ (IM, dtto) Výtvarnice pracovala s jednoduchými prostředky (barevnými filmovými geometrickými tvary, evokujícími omalovánky T. Marečkové či vystřihovánky z 60. let), jejichž použitím stvořila domy, zmrzliny, lodě, nádraží či New York.

DIVADLO MINOR, PRAHA
Moje první encyklopedie

Cenu získal i J. Folvarčný za „*autorství a účinkování ve hře Vlk a Hlad, uvedené pražským DIVADLEM DOBRÉ KÁVY.*“ „One Man Show“ u stolu představuje dramaturgicky objevné spojení pohádek „Kůzlátka a vlk“ a „Červená karkulka“. Recenzentka představení označila (v kontextu s názvem divadla) za „*ozpružující*“ a taky za „*punkové divadlo*“, což je divadlo „*ze všelijakých posbíraných předmětů, které nemáte za peníze, a výtvarníci o takových úpravách říkají, že jsou hnusné.* (...) Když Hlad navštíví Vlka, nebožákovi nezbude nic jiného, než se pít do ledových pláňích po potravě. Kůzlátka i Karkulka skončí sice bledě, ale nakonec Vlk, molitanová hlava s kapesníkem, odlétá do nebe z plastové koupací čepice. Reinkarnuje se v dalším životě v medúzu“. J. Folvarčný věru není tvůrce, který by se spokojil, jak ve volbě a zpracování námětu, tak i v herectví, se „*stokrát omletým klišé*“. Jakýkoli předmět dokáže obdařit překvapivou metaforickou funkcí. „*Například prázdné břicho Vlka je srolovaná nákupní taška bez obsahu a telefonní sluchátko zastupuje babičku volající o pomoc*“. A byť herec zpočátku působil „*jako by ani nechtěl zaujmout*“, posléze s diváky navázal „*velice neformální, ohromně živý dialog, a navíc komunikuje podle jejich volby ve finštině i češtině. Inscenace totiž vznikala během Folvarčného studijní stáže ve Finsku*“. (IM, dtto) Vlastně je dokázal, řečeno se Z. Vojtíškovou, „*úplně zblbnout a rozdovádet*“, což některé paní učitelky nedokázaly tolerovat. Svým způsobem asi nejpozoruhodnější český příspěvek do soutěže.

DIVADLO DOBRÉ KÁVY, PRAHA
Vlk a Hlad

Co do počtu udělených cen (2) ovšem bodovaly BUCHTY A LOUTKY s pohádkou **Zlatá husa** (scénář a režie: BaL pod vedením M. Bečky, výprava: R. Smolík, hudba: T. Procházka, účinkovaly různě poskládané dvojice členů souboru, kdo hrál v Liberci, už si nevzpomínám). Inspirováni pohádkou bratří Grimmů představili tvůrci poněkud potrhlý příběh, v němž „*tři bratři se postupně vypraví do světa, kvůli své lakotě přicházejí oba starší o některé svoje údy, kdežto nejmladší získá zlatou husu, která je pro všechny tak přitažlivá, že se na ni doslova lepí. Smutná princezna, šílící z ukrutně utipného otce, se rozjaří letem s Honzou na kouzelné huse a podle otcovského slibu má tedy její ruka připadnout právě jemu. Než se tak stane, zbývá mu ještě splnit tři úkoly, do kterých vstupuje další postava, obryně Krasula*“. (IM, dtto). „*Prostě chamtivost se nevyplácí, smutek je špatný rádce a i ten poslední a vysmívaný se nakonec může stát králem*.“ (Programová brožura). „*Forma kulís má evokovat zašlé, kutilsky zfušované loutkové divadlo. Je v něm všechno řečeno, a také tak loutkou zahráno. Nonsenseový humor je zde založen na doslovném a herecky expresioním hraní toho, co obsahuje text*“. (IM, dtto) Příčiny úspěchu této vskutku zábavné inscenace výstižně shrnul recenzent Loutkáře po uvedení na Přeletu přes loutkářské hnízdo – hráli K. Maděričová a R. Beran. „*Vedle brilantních hereckých výkonů – suverénně střídané hlasy postav nejrozumnějšího stavu i ,kouzelnosti*“ – a vynalézavé, stylově okusné úpravy spatřuji jádro úspěchu ve velice dobrém textu, který má čáku na to,

BUCHTY A LOUTKY. PRAHA
Zlatá husa

aby jej znovu a znovu hrála i další divadla.“ (P. Pavlovský: Od Karkulky ke Karkulce, od One Man Show k One Man Show aneb Jedenáct do tuctu, L 11/6, str. 391–6) Buchty a loutky si odvezly jak ocenění za scénář, tak Zvláštní cenu poroty za nejlepší inscenaci v kategorii 5 – 7 let.

Rekapitulaci představení, jež se ocitla v „salonu odmítnutých“ (ať už zaslouženě či nikoli), zahájíme hradeckým opusem **Bojí se tygři?** Už název napovídá, že někde u zrodu této inscenace stál letitý bestseller polské autorky H. Januszewské „Tygřík Petřík“, který poprvé zazářil v roce 1962 na Mezinárodním festivalu UNIMA ve Varšavě v podání místního divadla Lalka (režie: J. Wilkovský, výprava A. Kilian). Odtud se hra rozletěla do světa. I u nás ji od roku 1964 (spolu s Urbánovým „Bleděmodrým Petrem“) uvedla snad všechna profesionální divadla, a to i opakovaně (o amatérech nemluvě). Dočkala se nejrozumnějších úprav a názvů (např. „Pruhovaná pohádka“), ostatně i já jsem nechal pořídit nový překlad z pera E. Lavické a V. Fuxe, a hu

jsem výrazně upravil. A nové, osobité verzi se nevyhnuli ani v hradeckém DRAKU (scénář: Jak. Krofta, R. Vávra, J. Kohout, F. Huml, L. Smandiš – šlo tedy zřejmě o kolektivní tvorbu vzniklou během zkoušek, výprava: M. Zákostelecký, hudba a texty písní: R. Vávra). Jak se tedy v Hradci proměnil původní

syžet o tygřím mláděti, které pro svou zbabělost ztratilo své pruhu a vydalo se do „do světa“, aby je odvážnými skutky získalo zpět, vrátí se s nepořízenou, ale když jeho máma onemocní, podstoupí zcela mimoděk nebezpečnou cestu pro doktora a pruhu získá? Nu značně, a asi ne zcela ku prospěchu. Maminka pošle svého bojácného synka (herce s hračkou Tygříka) do temného sklepa („*kde se kupodivu zřejmě bojí i velcí kluci*“). Sklep představuje variabilní policová stavebnice, jež se dle potřeby mění – „*díky třem kamarádům se promění v cirkusové šapitó*“. Hlavní ne-hrdina se stává předním artistou tohoto cirkusu Nebojato, když se mu podaří překonat strach a zvládnout i nebezpečná cirkusová čísla. „*Rap, rytmizace slov a hudby doprovází pohybový plán, který ale po čase působí dost prázdně a mechanicky. V původní předloze překoná bojácné tygří mládě svůj strach velkou motivací pomoci nemocné mámě. U drakovského představení jde celou dobu o takovou milou a přátelskou hru, která tak silné impulsy postrádá*“. (IM, dtto)

Bez ceny odjelo i plzeňské DIVADLO ALFA, které se představilo hrou (vlastně dvěma) V. Peřiny **Hrnečku, vař!** aneb **Dvě pohádky o hrnečku** (režie: T. Dvořák, výprava: I. Nesveda, hudba: M. Vaniš, dramaturgie: P. Vašíček). Jako hendikep zapůsobil fakt, že hra (v podání Naivního divadla) byla uvedena již na MATEŘINCE '07 a získala dvě ceny, byť druhá pohádka byla pro ALFU výrazně upravena. Pohádka „Hrnku, vař“, u nás nejznámější v Erbenově podání, je příběh „na dvě stránky“, se sociálním podtextem a z divadelního hlediska nevýraznou pointou. Dramatizátor ho musí domyslet po svém. V polovině 50. let se o to vcelku úspěšně pokusil M. Pavlík, který dívčinu matku nahradil dvojicí kocoura s myškou. Peřinova verze vznikla v roce 2006 pro jeho domovskou scénu jako drobníčka „nad plán“. Oproti předloze v ní přibyl motiv lásky Františka k Barunce, o níž však usiluje i zlý mlynář. Díky jisté sklerotičnosti Barunčiny babičky a kaši, jejíž přibývání seniorka neumí zastavit, se nesmělý František konečně odhodlá „vymáčknout“ a vyjví své city. Na začátku roku 2007 (nejspíš z provozních důvodů) k první pohádce přibyla i druhá – původní – „O kouzelném hrnečku“, ne zcela ústrojná směs pohádkových motivů různé provenience o tom, jak líný a zbabělý Honza nepříteli zaslouženě ke štěstí přišel a stal se pilným hrnčířem. Autor hu sice přepracoval, nicméně i poté (a asi právem) kritička Plzeňského deníku hned po premiéře v ALFĚ položila dramatikovi a zároveň i dramaturgovi otázky: „*Kde je etické posílání druhé pohádky? Jaké sdělení malým dětem hra o kouzelném hrnku nabiž?*“ (L. Lederbuchová: Co uvažili v Divadle ALFA pro malé děti? Plzeňský deník 2009). Ostatně výhrady (včetně ekologických) zazněly na adresu této hříčky už před čtyřmi lety např. od P. Pavlovského. Obě pohádky byly zarámovány a sjednoceny trhoveckým vyprávěním ústřední postavy vypravěčky, muzikantky i kouzelné babičky v podání M. Jelínkové (L. Lederbuchová označila její výkon za „*opravdu štaunatý herecký pokrm*“), chytlavou písničkou „Hrnky, brnky“ a samozřejmě promyšlenou scénografií, v níž se pohybovali jak herci, tak i loutky různých typů i velikostí. I. Marečková u inscenace ocenila především „*pověstnou řemeslnou preciznost*“. (IM, dtto)

Posledním statutárním divadlem, které vstoupilo do festivalového klání, bylo mostecké DIVADLO ROZMANITOSTÍ, prezentující se jevištní verzí oblíbené knížky malířky a spisovatelky D. Mrázkové **Haló, Jácíčku!** (dramaturgie, scénář a režie: Z. Říha, výprava: V. Brož, hudba: A. Šmejkal). Všedně-nevšední příhody zajíčka Jácíčka, jenž žije pod starým Dubem-vypravěčem a se svou kamarádkou Veverkou tam prožívá každodenní dobrodružství, ale kde rovněž bojuje s protivnou a zlou Krtonožkou, tvůrci „zabudovali“ do rámce muzicírujících výletníků, „*kteří jsou v pauze svého bloumání v lese konfrontováni s maňáskovými protagonisty příběhu. Vyprávění pak pulzuje mezi živým a loutkovým plánem, doprovázeno zpěvem a živou muzikou*“. (IM, dtto)

Musíme ještě zmínit druhé soutěžní představení NAIVNÍHO DIVADLA, jímž byl autorský a herecký projekt M. Sýkorové na motivy bratří Grimmů **Tři přadleny** (scénář: M. Sýkorová, režie: Z. Peřina, výprava: J. Doležal, hudba: M. Ošanec). Pod tímto názvem byla formou „divadla jedné herečky“ prezentována „*pohádková anekdota o lenosti a nesplnitelných slíbech, o neuvěřitelně líné dívce, která se shodou náhod ocitne na královském zámku, kde dostane za úkol spřít veškeré zásoby královského lnu. Kdoví*

jak by to s dívkou nakonec dopadlo, kdyby se jí nerozhodly pomoci tři podivuhodné přadleny“ (Programová brožura) M. Sýkorová tak programově navázala na obdobné představení své matky Z. Schmidové „Jak chodil Kuba za Markytou“ z roku 1987. Tuto hru I. Peřinové (rovněž podle bratří Grimmů) M. Sýkorová po letech převzala a v obnovené premiéře na jaře 2010 uvedla. Na podzim téhož roku (aby naplnila metráž celovečerního představení) k ní přidala „Tři přadleny“, jež na festivalu předvedla s obdobným hereckým gustem a nadhledem, jako kdysi – ve svém provedení – Z. Schmidová. Inscenace byla, podobně jako v předchozím případě, hrána na stole řezbovanými marionetami, které (spolu se scénou) herečka dobře využila.

Kromě již zmíněných Buchet a loutek a Divadla dobré kávy se o ceny utkaly ještě tři další nezávislé skupiny či jednotlivci. A všechny inscenace se (vcelku očekávatelně) rovněž odehrávaly na stole či kolem něho. Jako sólistka vystoupila bývalá členka DRAKU J. Vlčková, protagonistka DIVADLA U STARÉ HEREČKY z Hradce Králové, jež se představila vlastní autorskou verzí klasické pohádky **Šípková Růženka** (výprava: P. Hubáček, hudba: Petr Vyšehradský). Soudě podle anotace, je obecně známý děj prezentován v klasické podobě: „*Narodí se dlouho očekávané dítě, všichni jsou šťastni, oslavují, ale zapomenou na sudičku Emilku! Ta – uražená – předpoví Růžence k jejímu sedmáctému narozeninám, že se píchne o trn růže a usne na sto let a s ní usne i celé Růžové království. Stane se, ale objeví se Princ, Růženku políbí, všichni se probudí a je svatba!*“ (Programová brožura) Pravda, Princ „*se odmítá prát s kytkami a mudruje o stáří Růžinky po stoletém spánku, sudičky vstupují do děje prakticky po celý čas a přibyla navíc i agresivně komická postava kejklíře, loutka s technologií dupáka. Zdá se, že provedení moc nepomohlo loutky, které samy nedokážou stát, a tak je sólové hraní opravdu hodně ztíženo*“, soudí recenzentka. (IM, dtto)

DIVADLO U STARÉ HEREČKY, HRADEC KRÁLOVÉ
Šípková Růženka

Další inscenaci s námětem klasické pohádky, **Sněhurka**, předvedla dvojice herců z Divadla v Dlouhé (absolventů KALD DAMU), která vystupuje pod názvem LOKVAR (tedy: Lokajová + Varga), režie: M. Homolová, výprava: B. Hubená). Hra byla uvedena prologem. P. Varga začal hrát, čímž po chvíli rozlítl „divačku“ I. Lokajovou, která herce poučila, že takhle – „*o duchu televizních blbů*“ – se správné pohádky nehrají! Hozenou rukavici v podobě věty „*Tak si to pojdte zahrát sama!*“ I. Lokajová samozřejmě přijala a společně s P. Vargou pak na simultánní scéně, tedy bez přestaveb, odehráli marionetami (a maňáskem Kašpara) notoricky známý děj. Anotace začíná sugestivními otázkami: „*Kdo je krásnější? Královna, nebo Sněhurka? Je myslivec krutý? A jsou trpaslíci pořádkumilovní? Myslíte si, že znáte tuto pohádku opravdu dobře?*“ a končí sebevědomým prohlášením: „*Loutková pohádka pro děti, které se nebojí projevit svůj názor.*“. Sugestivní otázku si na závěr recenze LOKVARU položila i její autorka: „*Protože se Ivana po děkovačce do hlediště nevrací, situace se neuzavře a odpověď na vnucující se otázku chybí. Byla tahle produkce kvalitnější než ty televizní?*“ (IM, dtto)

Na festivalu se představila i dvojice posluchačů KALD DAMU E. Burešová a R. Vokůrka, kteří spojili své síly se sdružením SERPENS, jež v prostorách nové libeňské synagogy realizuje mezižánrové umělecké počiny. Společně uvedli hru **O Panence a Panáčkovi** (scénář, režie a scénografie: J. Špalová, hudba: J. Plachý, produkce: E. Krenčíková). O čem hrají? Oba hrdinové z titulu „*si žijí spokojeně na zeleném paloučku, chovají slepice a mají se rádi. Idylu téměř pohádkovou naruší až nečekané Panenčino zmižení*“. Panáček podstoupí strastiplnou výpravu přes Strašidelný les, Hluboké moře a Vysoké hory, jde za hlasem čistého srdce. K předvedení je zapotřebí pouze jeden stůl, dva herci a dřevěné malované loutky. Hraje se „*za doprovodu veselého ukulelisty*“. Malované dřevěné hračky a stavebnice mají v Čechách dlouhou tradici a výtvarnice se inspirovala především těmi z 50. let. „*Zdálalo se však, že se herci s tak konkrétní technologií trochu perou. Sdělení totiž záviselo místy víc na textu, než na akci s panáčky...*“ Závěrem si však recenzentka pochvaluje, jak je „*sympatické, že se, alternatívně, loutek neuzdává a stále prověřuje jejich výrazové možnosti. Také účast studentů na festivalu bývá obvykle jeho osvěžením*“. (IM, dtto) – Mimochodem: R. Vokůrka se během představení zranil, tekla mu krev, ale statečně dohrál až do konce.

Do jisté míry zvláště vyznělo představení **Největší poklad** brněnského souboru DIVADLA NESLYŠÍM (scénář a režie: Z. Mikotová, výprava: J. Milfajť, verše: Veronika a Vendula Broulíkovy, animace T. Mikotová). Inscenace volně inspirovaná stejnojmennou knihou A. Lobata „*a osudy všech Malých Čarodějek a jejich havranů*“ líčí cestu za tajemným pokladem. „*Hledání pokladu je nejen napínavé, ale také záživné a poučné ve chvíli, kdy na to člověk není sám a může pout' za pokladem společně s někým sdílet. Není pak i tato společná cesta pokladem?*“ (Programová brožura) Jistou zviditelněnou formou takového sdílení je i spojení neslyšící P. Vaňurové a charismatického zpěváka skupiny Čankišou K. Heřmana, kteří spolu podniknou onu výpravu za pokladem. Neboť tímto pokladem je „*přátelství, které nemůžeme koupit, ale které můžeme na obtížné cestě společně sdílet. Pout' čarodějky a havrana vede souší, vzduchem i mořem, promítanými na pozadí scény. Sympatický byl hlavně jejich přirozeně navázaný kontakt s neslyšící částí dětského publika. Texty veršů byly zároveň tlumočeny do znakové řeči*“. (IM, dtto) Z. Vojtišková však dodala: „*Spontánní reakce působily příjemně, ale s nabývajícím časem ztrácely na intenzitě a pozornost dětí se postupně rozpouštěla*.“ (Z. Vojtišková, – web DN – 17. VI. 11) Za pravděpodobnou příčinu toho považuje přílišnou délku hry.

Z mimosoutěžních představení je třeba zmínit především dnes již proslulý (a stále oblíbený) **Návrat do Bullerbynu**, uvedený pod poněkud krkolomnou hlavičkou Amatérská loutkovna skupina ŠPORTNIKI v koprodukcí s LOUTKOVÝM DIVADLEM MARIBOR. Zdánlivě jde o představení zahraniční, ale vzhledem k tomu, že všichni tvůrci (s výjimkou česky perfektně hovořící slovinské herečky E. Volpi) jsou našinci, (režie: J. Vašíček a kolektiv, výprava T. Venclová, hudba: kolektiv a pár starých bardů, hráli: J. Vaňousová, E. Volpi, A. Kubišta, J. Vašíček, T. Jarkovský), je představení zařazeno mezi česká mimosoutěžní. (Inscenace vznikla jako „vedlejší produkt“ při stáži v Mariboru. A s těmi „amatéry“ se to mělo podobně jako u ASPM J. Spáleného. „Co se stane s Bullerbynem, když člověk dospěje? Kdo koho miluje, kdo na koho žárlí, kdo s kým a kdo bez koho?“ Dozvíte se „prostě všechno, co jste kdy chtěli vědět o Bullerbynu, ale báli jste se zeptat.“ Je to „první česko-slovinská soap opera“). (Programová brožura) Byť šlo o představení nesoutěžní, přece nakonec figuruje i v Závěrečném výroku poroty: „V jednoduchosti, která ovšem je invenční a vtipná, je zdá se síla současného českého loutkového divadla. Takže kdyby bývala porota mohla udělit speciální cenu bez ohledu na to, zda šlo o inscenaci soutěžní nebo nesoutěžní, tak by ji přiřkla zvláště jednoduchému a úžasně živému Návratu do Bullerbynu. Ale taková cena neexistuje, proto ji porota neudělí“. Samozřejmě nevyhovovala ani věková adresa. O několik měsíců později však inscenace získala cenu ERIK.

Z téhož důvodu se – případná – cena vyhnula i třetímu dílu pentalogie **Červená karkulka**, nazvanému **Volání krve** (T. Jarkovský a kol., režie: J. Vašíček, dramaturgie: T. Jarkovský, výprava: T. Venclová) a uváděnému pod hlavičkou DIVADLO JEDNOHO EDY, Pomezí – odtud pochází protagonistka. Inspirátorka projektu M. Bělohávková si tentokrát za hereckého (a hudebně-zvukového) partnera zvolila K. Kratochvílu. (Připomeňme, že kromě prvního dílu, o němž jsme už pojednali v oddílu o MATERINCE '09, byl o rok později na SP prezentován i druhý díl – „Rodové prokletí“). „Volání krve“ už nemohlo být prezentováno jako soutěžní, neboť bylo určeno výrazně vyspělejšímu publiku (od 12 let výše), o čemž svědčí i volba žánru, který bychom mohli označit jako „psychologický horor“ o posud nenarozeném, zřejmě dědičně zatíženém dítěti, i jeho otci, myslivci, rozdvojené osobnosti, jehož alter egem je sám krvelačný vlk. M. Bělohávková zvládla řadu rolí, od sboru vesničanek po hlášení místního rozhlasu, loutky animovala na velkém klobouku, vlastních pažích i umělém těhotenském břichu.

Další nesoutěžní tituly už zmíníme jen heslovitě. Divadlo MINOR s **Pojízdým lunaparkem Schworz** P. Vodičky a kol. představilo exteriérovou komedii o jedné svérázné rodině nabízející různé podezřelé elixíry, mj. i na dobrou pohodu (režie: P. Vodička, výprava: J. Zich, kostýmy: D. Urbánková, hudba: M. Kroupa, dramaturgie: P. Zámečníková). DIVADLO RITUÁL JELENÍHO MUŽE, jehož tvůrci a aktéry jsou Klára a David Doubkovi, uvedlo **Otce čísel**. „Napínavý příběh, který nikam nespěchá.“ Odehrává se „v tichu hor, kde ozvěna vrací každé slovo. Na místě vznikající lo-fi loutkový film/divadlo s živou hudbou“. A připomenout je třeba i **Kraťasy** hostitelské scény, prezentující čtyři drobníčky – O krtkovi, který chtěl vědět, kdo se mu vykal na hlavu, Lyžařův sen, Vidličky a nože (věnované S. Freudovi, rodákovi z Příboru) a Divadlo Krtek (bizarní pohádková verze vzniku MATERINKY od M. Sýkory) – trvající 30 minut.

A ještě nemohu odolat ocitování posledního odstavce Závěrečného výroku poroty: „Petr Matásek ve své závěrečné řeči hodnotící předchozí 20. ročník Mateřinky prohlásil, že by bylo pro české loutkové divadlo lepší místo těžké mechanizace užít příště do rukou lopatičky. Jak ukázal 21. ročník, většina divadel si ozala tuto radu k srdci. Výjimkou byl scénický buldozer samotného předsedy minulé poroty, za což jsme mu my, současná porota, pro jistotu udělili jednu z cen“. (Porota, dtto)

Současní herci (z Naivního)
a budoucí herci (z liberecké ZUŠ)

The 21st MATEŘINKA

took place from the 14th to 18th June 2011. And it offered 16 competing and 5 noncompeting performances. Besides the Czech companies, the programme was completed by 5 foreign ensembles (2 from Hungary, one of them in coproduction with Belgium, and one from Slovakia, Israel, and Japan) and 1 Czech-Slovenian company (ŠPORTNIKI). The gap between the foreign and home troupes diminished to a certain extent from the previous years. In the jury's opinion, the festival programme was rich and mostly of a high quality. However, one problem was criticised, which was accuracy and perfection, sometimes almost mechanical accuracy of the shown foreign performances when compared to a certain home "generosity".

The champion of the festival became again a foreign company, actually two! Artists from Hungarian KABÓCA BÁBSZÍNHÁZ and Belgian THEATER DE SPIEGEL, Antwerp joined in the production **Ha dede** (concept and direction: K. van Ransbeeck). And again it was a project for children, aged 1–3, (inspired by a traditional Italian dance from the 17th century – tarantella), set in the world of cubes and balls, which qualities are being examined: *"Square and round, a man and a woman, non-organic and organic, boxes and a shell. Two little houses, two physical bodies and a situation when they meet, create their further relations, a dialog, they make the story. The next topic is perception of difference, tolerance, overcoming of obstacles in a friendly understanding way. Coexistence. Their found solidarity is a happy ending of the story."* It was a unique production in its category for its "abstract" figurativeness which could draw also the one-year-old children into the play and the "story". K. van Ransbeeck and his colleagues received an individual award (E. Kiss for music) and also the Special Jury Recognition Award for the production in a category for children aged from 3–5. A question was asked by the reviewers: Would be something similar possible in our country? The answer was sceptical.

Three more foreign companies entered the competition, however, none of them was awarded, even though each of them had brought a partial (and always different) quality. The troupe BÓBITA BÁBSZÍNHÁSZ, Pécs showed a fairytale **Three Little Pigs and the Wolves** (script and direction: V. E. Nagy and J. Schneider, who were also the actors). A brisk action comedy entertained the audience a lot. Absolutely different atmosphere was brought by THE OLD THEATRE OF K. SPIŠÁK, Nitra – a fairytale by H. C. Andersen **Thumbelina** (direction: I. Martinka). A nonverbal ballad performance full of poetic pictures attracted the audience by the visual part and accuracy. TRAIN THEATRE from Jerusalem and its **The Cubes Circus** (direction: G. Levy-Grad, M. Benisrael), inspired by the poetic of BAUHAUS authors was a combination of puppetry, visual and dance art. The critics were engaged by *"the originality of smooth artistic changes of square objects, shown with an excellent clown exaggeration."* SHADOW PLAY THEATRE KAKASHI-ZA from Yokohama performed a non-competing production called **Animare – Hands and Shadows** (direction: K. Goto). Four Japanese actors introduced *"in the Czech Republic a rarely seen a top show of hand shadow play where everything is possible"* and they mastered the perfection of the performance.

From the Czech companies PUPPETS AND CAKES THEATRE received an award for their fairytale **The Golden Goose** (script and direction: Puppets and Cakes Theatre led by M. Bečka, based on Grimm Brothers' fairytale). The critics found the reasons for the success of this indeed funny play in brilliant actors' performances, inventive set design and high quality text. Puppets and Cakes Theatre received for this production the award for the script and the Special Jury Recognition Award in a category for children aged 5–7.

An award was also given to J. Folvarčný for *"the authorship and acting of the production Wolf and Hunger of the Good Coffee Theatre, Prague."* "One Man Show" at the table, dramaturgically innovative connection between "Little Kids and Wolf" and "The Red Riding Hood". The critics described the performance "refreshing" and also "punk" theatre. J. Folvarčný is not an author who would be satisfied with a "hundred times repeated clichés" when choosing and adaptation of the topic. He can inject a surprising metaphoric function into any object. It was the most remarkable contribution to the competition so far.

The host theatre introduced the dramatization of the R. Dahl book **James and the Giant Peach** by D. Wood (direction: M. Homolová, set design: P. Matásek). The play was close to animated film through the chosen means and it was a distinctive solo of a scenographer. It engaged the attention with a technology of "a magic light torch", which was invented by specialist K. Čísařová a P. Svoboda from Technical University Liberec. A part of the performance was a shadow play, reminding of cut-outs or projections of collage from coloured papers. Because of the conceptual contribution and artistic qualities, P. Matásek could not leave without the award!

An artistic element was dominant in the previous production, so the most powerful part of the performance **My First Encyclopedia** by MINOR THEATRE, Prague was music plan using voiceband (direction: J. Adámek). So J. Matásek, the author of the music, was truly deservedly awarded. The competitive production was played in Prague MINOR THEATRE, which did not happen without problems (a street demonstration) and so they played without children which influenced the performance. A few grown-ups were sitting on the stage and the actors were playing in the auditorium of the MINOR THEATRE, equipped atypically by steep elevation and followed Adámek's script, which was the encyclopedia of human professions.

A special place in the programme was given to the performance **The Greatest Treasure** (direction: Z. Mikotová) of the NESLYŠÍM THEATRE Brno. The production was loosely inspired by the A. Lobato's book, which was performed by the deaf P. Vaňurová and the singer K. Heřman, who are together on the journey for a treasure, which is a friendship.

Also this time the jury regretted that they could not award non-competing performance Back to Bullerbyn, presented under the name **Amateur Puppet Troupe Športniki with the coproduction of the Puppet Theatre Maribor** (direction: J. Vašíček and col.). The audience could also see the 3rd part of the pentalogy The Red Riding Hood played by M. Bělohávková, intended for the audience from 12 years old.

Primátorka Martina Rosenbergerová předává cenu japonskému souboru KAKASHI-ZA

DVACÁTOU DRUHOU

MATEŘINKU přivítal slunečním žářem rozpálený Liberec ve dnech **18. – 22. června 2013**. Ke spatření tu bylo 13 soutěžních a 5 nesoutěžních představení, domácích i zahraničních (z Belgie, Slovenska, Slovinska, Švédska a Španělska) a opět nechyběl ani bohatý doprovodný program. Jeho první položkou byl tradiční pochod městem, při němž „herci na chůdách či v kostýmech lesních bludiček, vodníků, dábů, želvy, kata apod. se nebojí ucházet i obchodů a restaurací, aby lidi nalákali do divadla, rozezpívali je na ulici, zpestřili jim všední den“. (Z. Vojtíšková: Modří sloni nad Libercem – web Divadelních novin, 19. VI. 2013) To se dělo za doprovodu dechového uskupení DUNKA BOYS a souboru bicích nástrojů ARIES, který zaujal především hrou na popelnici. Součástí zahájení byla i pouliční produkce skupiny BRATŘI V TRICKU, nazvaná **Malíři aneb Duhový vál**, v níž se V. Jelínek a A. Jarchovský představili coby „pouliční“ malíři pokojů. Poslední částí doprovodného programu byla hra **Smolíček Pacholíček** K. Peřinové a M. Homolové, kterou v rámci závěrečného ceremoniálu zahrály děti z Poetického souboru DIVADLA VYDÝCHÁNO liberecké ZUŠ pod režijní taktovkou druhé z autorek. A samozřejmě lákaly všechny k prohlídce výstavy – pro Severočeské muzeum připravil J. Blecha pod názvem **Skromné stánky múz** expozici rodinných loutkových divadel ze sbírek Moravského zemského muzea v Brně, ve foyeru ND bylo možno zhlédnout **To nejlepší z ilustrace**, práce tuctu výtvarníků nominovaných na ocenění Zlatá stuha, určené pro autory a ilustrátory dětských knih. K zastavení a poslechu lákaly koncerty pražského **Orchestru posledního dne**, jehož lídrem, autorem textů i zpěvákem byl P. Vodička (zároveň jeden z porotců). Dvě režisérky, dramaturg a herci NDL se představili i v rámci uskupení **Ošancova naivní hudební škola**, vedeného korepetitorem divadla a rovněž muzikantem a skladatelem, jehož jméno uskupení nese. A zrak i sluch mohla uspokojit audiovizuální instalace **Trains** skupiny HANDA GOTE RESEARCH AND DEVELOPMENT, navazující na inscenaci Trains z roku 2005. Atmosféra dávného času otištěná ve starých venkovských nádražích a rozpadajícím se rezavém šrotu se v tomto projektu přetavila do abstraktního industriálního obrazu. A nechyběly ani workshopy: **Dřevěná dílna Báry Hubené**, v níž si děti mohly vyrobit dřevěnou loutku-hračku koníka, a **Workshop Staffana Björklunda**, Švéda, jenž v rámci divadelně-ekologického projektu Pegasus Garden S. B. zinscenoval krátké výstupy s loutkami z přírodních materiálů a kořenové zeleniny, které účastníka provázejí workshopem. O mimosoutěžních představeních bude řeč později.

Je pravděpodobné, že členové poroty (S. Chalupová, K. Král, P. Vodička a T. Volkmer, předseda této „velké čtyřky“) museli kvůli svým povinnostem na leccos z výše uvedených akcí rezignovat, ale jistě i (ne)šťastná třináctka soutěžních představení jim dala zabrat. Zvláště vezmeme-li v úvahu výše zmíněná vedra, díky nimž porotci „kolekcioně upadli při posuzování tohoto ročníku do poněkud hloubavého stavu“. (Závěrečné slovo a výrok poroty, L 2013/4, str. 32) Položili si kruciólní otázku, jaký má divadlo pro nejmenší smysl a nakolik k němu přistupujeme zodpovědně. A jejich odpověď byla poměrně systematicky zpracovanou sumari-zační konvencí či metod, jež se na českých mateřinkovských jevištích usídlily a na něž tu a tam upozorňovaly už i některé z porot předcházejících ročníků. Právě pro onu jistou systematickosti stojí tento sumář „hříchů“ za ocitování: „Nehraje se sám příběh, zvláště ne, když tvůrci soudí, že ho i děti v publiku znají, ale buď se vypráví o příběhu, předvádějí se ilustrace, nebo tvůrci baví publikum komentováním příběhu. Tím vzniká odstup od konfliktu. Není se čeho bát, s čím mít soucit... – Zmíněné komentování mívá obvykle ironický ráz, což se podle našeho názoru míjí s mentalitou malých dětí, které ironii nechápu. – Herci se tváří, že jsou dětmi, místo toho, aby hráli pro děti, případně s dětmi. A mermomocí se uždy a všude zpívá, i když to je jen vy-cpávka. – Nakonec jsme si – to abychom se v tom vedru ochladili – vytvořili soupis mrtoů, které nás nechaly chladnými: ježí-baba první, ježíbaba druhá, moucha, křeček, několik psů, děvčátko se sirkami a rybářova žena, i když ta nás svým rychlým odbubláním do věčnosti pobavila“. (Porota: dtto) Tento názor se zajisté promítl i do udělování cen. Pojďme tedy nejprve k oce-něným inscenacím...

BRATŘI V TRICKU
Malíři aneb Duhový vál

Mezinárodní
diskuzní panel s Karlem
van Ransbeeckem
(uprostřed)
a Laurentem Dupontem
(druhý zprava)

Dřevěná dílna Báry Hubené

Prvním soutěžním představením, jež si odneslo hned tři ceny, byla Kainarova **Zlatovláska** v nastudování pražského DIVADLA MINOR (režie a hudba: K. Žiška, výprava: R. Smolík, dramaturgie: P. Zámečníková). Zahajovací představení festivalu bylo zároveň derniérou inscenace uvedené už v březnu 2011. Šlo o první režijní práci několikanásobného držitele slovenské divadelní ceny DOSKY K. Žišky v Česku. Jestliže při „světové premiéře“ této hry, která proběhla na scéně ÚLD (příímého předchůdce MINORU) na tehdejší Gorkého (nyní Senovážném) náměstí v prosinci 1952 (v režii J. Malíka a ve výpravě V. Cinybulka), se jednalo o důsledně iluzivní javajkovou inscenaci (byla zachycena i na filmový pás), pak K. Žiška zvolil přístup přesně opačný, vše tu vznikalo antiiluzivně, formou hry, přímo před očima diváků, kteří mohli nahlížet do divadelní kuchyně (na scéně jsou kostýmy, rekvizity a používají se dle potřeby bez jakéhokoli skrývání). Navíc v inscenaci zazněla „věčná“ dětská říkadla a hry (např. Zlatá brána či Na babu apod.) Dalšími inspirativními zdroji byly lidové divadlo, komedie dell'arte (variabilní scéna evokuje komediantské produkce někde na tržišti) i „filmový“ detail (např. ve scéně s mravenci a perlami). Hru uváděl a kontakt s diváky udržoval, jakýsi „Opovědník“ (J. Laštovka) a děj komentovali i herci, kteří právě nebyli „v roli“. Kromě stylizované „činohry“ tvůrci využívali i loutky, předměty, které v rukou aktérů nabývaly metaforického významu, stínohru i mechanické hračky. Režisér i výtvarník hýřili nápady a v tomto punktu byli právem oceněni za režii a scénografii. Režisér pak navíc i za hudbu, jež měla v inscenaci rovněž velmi důležité místo. Žiška řadu veršovaných pasáží zhudebnil a kromě orchestříku (dechy, basa, bicí, saxofon) se na dotváření atmosféry zvukem podíleli i herci. Ke slovu přišel i tanec vycházející z lidové tradice. Recenzentka premiéry M. Pantáková (z jejíž recenze jsme čerpali některá fakta) uzavírá svůj článek slovy: „*Poetický jazyk hry může být pro mnohé dětské diváky jistě hůře srozumitelný a snad proto je místy „odlehčován“ současným komentářem herců, což ale jeho sílu nijak nedevaluje. Avizovaná klasika je tak malému publiku podána nenásilně a zábaavně a nezkonstatěle použití veršovaného jazyka, jakož i principů lidové tvořivosti, jim bude jistě k užitku. MINORU se inscenace opravdu povedla.*“ (M. Pantáková: Pojďme si hrát třeba na Zlatovlásku, L 2011/2, str. 79) A jak se inscenaci vedlo na MATERINCE? Z hlediska počtu cen dobře, ale dejme prostor i recenzentce festivalu Z. Vojtíškové, která odstavec věnovaný Zlatovlásce nadepsala „*Forma, která přebíla obsah*“. Upozorňuje ovšem na poněkud neregulérní podmínky – jeviště NDL je o dost menší, takže např. „*kapela, která doprovázela herce a byla nedílnou součástí představení, seděla v podstatě v zákulisí, čímž se vytratila komunikace mezi muzikanty a herci*“. Občas dostala na frak i celková kompozice scénického obrazu. To hlavní však je uvedeno v samém závěru: „*Přestože herci hráli s velkým nasazením, nemohla jsem se zbavit dojmu, že forma převládá nad silou sdělení i nad prožitkem. Nenašla jsem příležitost vytvořit si vztah k postavám a prožívat s nimi napětí, strach nebo dokonce smrt.*“ (Z. Vojtíšková: Materinka v roce třináct, L 2013/4, str. 25–26). Asi ne náhodou se v žádné z recenzí nevyskytuje hodnocení hlavních rolí (a že u Kainara role jsou). Naopak, zvolený – a naprosto legitimní – přístup umožnil předvést inscenaci i menším dětem (a umožnit jim tedy účast na festivalu, i když s otazníkem, co přesně si tito diváci z představení odnesli. I při ocenění mimořádných kvalit všech zúčastněných složek, však spíše sdílím názor Z. Vojtíškové. Z mnoha „Zlatovlásek“, jež jsem v životě zhlédl, kladu nejvýše tři – Kačerovu ostravskou (mimořádně inspirovanou mj. selským divadlem), Brožkovu secesní s nádhernými loutkami H. Cigánové a Janáčkovou hudbou a Kroftovu hradeckou, scénicky nejbásnivější. A s tímto přesvědčením jsem si vystačil i po MATERINCE.

DIVADLO MINOR, PRAHA
Zlatovláska

S výše probíranou inscenací spojuje libereckou originální verzi **Budulínka** kromě úspěšnosti na **MATEŘINCE** i osoba scénografa a stejný počet cen (autor: V. Peřina, režie: M. Homolová, výprava: R. Smolík, hudba: F. Homola, hrají: M. + F. Homolovi). Ocenění byli všichni jmenovaní. A nebylo to zdaleka první a jediná cena udělená této inscenaci, která získala i ocenění **ERIK** za nejlepší představení v roce 2012. Autor textu V. Peřina obdržel Cenu Divadelních novin (text byl otištěn v L 12/5, na str. 240–244). A „Budulínek“ sklídl úspěch např. také na plzeňské přehlídce **DIVADLO** a ještě na podzim 2013 si manželé Homolovi odvezli cenu z X. ročníku festivalu **SPECTACULO INTERESSE**. Zřejmě podobný úspěch předpokládal recenzent premiéry (R. Leška: Věřte muzice! L 12/3, str. 126), který po zhlédnutí hry konstatoval, že autor s režisérkou dokázali na půdorysu tradiční látky „inscenovat svou tému“. „Děduško a Babička sú u tvorcov zostarnutí bítníci, ktorí však zostali duchom mladí. S radostou doma pestujú rock, vozia sa na dodávke z 60. rokov, do ktorej sa vojde aj hudobná aparatura, a žijú aktívnym životom. (...) Děduško nosí kamarátmi – pekné poselstvo, že staroba môže byť aj aktívnou zábaovou.“ Hra má podtitul „Pohádka o poslušání“ v obou smyslech toho slova – jak praví motto hry „Budulínek neposlouchá, Babička s Dědečkem špatně slyší a Liška toho slyší až moc“. (Text hry, dtto) Nejde tedy jen o Budulínkovu neposlušnost, ale též o fakt, že jako mnozí rockeři i tito senioři poněkud nedoslýchají, což je i zdrojem komiky (např. jejich papoušek umí mluvit, avšak staříci si stýskají, že nemluví). Nové je vyznění příběhu. Dědeček s Babičkou „po ráznom bubnovaní a fídlíkaní Liške kožuch nevyprášia – tá sa napriek varovaniu zahryzne do elektrického kábla a po prekonanom elektrickom šoku sa z drzej beštie stáva krotký Lišoun, Budulínkové domácí zvieratko.“ (R. Leška: dtto). No a Budulínek se polepší, a to tak důsledně, že nepustí domů ani své staré pěstouny, kteří si doma zapomněli klíče. A tak „stojí přede dveřmi své chaloupky a klepají a klepají a klepají, a jestli jim Budulínek neotevře, tak tam klepají dodnes“. (Text hry, dtto) A právě v této třeskuté pointě shledává recenzentka Loutkáře Z. Vojtíšková asi jediný problém inscenace, když si položila otázku: „Jaké poselství si z ní čtyřletí diváci, kterým je určena, odnesou – že dědeček s babičkou jsou nahluhlí troubové, které není potřeba brát vážně? Anebo ano, ale působit jim naschvály? (...) Vtip je velmi dobře budován od začátku představení a funguje, tvoří výbornou tečku inscenace, avšak přesto mám o jeho závěrečném vyznění (a poselství) pro děti trochu pochybnosti“. (ZV, L – dtto) Obdobné pochyby vyslovila i J. Soprová, když referovala o představení na Přeletu. „Za přítomnosti těch nejmenších diváků, chechtajících se sežehnuté lišce, mi však poselství hry přišlo poněkud scestné. Dospělí jako nahluhlí pitomci, kteří neslyší, ani nechťejí slyšet, a nemá tedy cenu s nimi vůbec komunikovat, natož se řídit jejich radami... No, nevím.“ (J. Soprová: Od Budulínka ke Gagarinovi, L 6/12 str. 272–75) Ani já nevím, netroufám si mluvit za čtyřleté, zajímalo by mne ale, s jakým ohlasem probíhaly desítky běžných repríz. Peřinova hra je originální, odvážná, důsledně promyšlená a dotažená verze notoricky známé látky. Že některé momenty mohli ocenit jen dospělí, je zjevné, ale bránila tato okolnost, aby si děti příběh prožily a pobavily se na „drobet jiném“ Budulínkovi? V tomto případě mělo použití drsnějších motivů svůj řád a smysl, mnohé televizní pohádky je předkládají zcela samoúčelně. Ostatně Liška byla předem varována! Ale samozřejmě nelze obě kritická upozornění pominout. Obě zmíněné kritičky ovšem oceňují vynikající úroveň všech inscenačních složek. Ať už se jednalo o Smolíkovu nápaditou a promyšlenou scénu dávající možnost nejrůznějších proměn (od ušní ordinace po liščí noru), výrazné barevné marionety i práci s různě velkými dabéry umožňujícími „filmový“ detail. Z. Vojtíšková zdůraznila, že „tvůrčí tým dokázal marionety využít tak, jak jim to sluší a přísluší, vychází z jejich možností a předností. (...) Gagy jsou dobře připravené a fungují, různá překvapení nabízejí tvůrci od začátku do konce, představení má spád i díky rockové hudbě“. (ZV, L – dtto). A samozřejmě nesmíme zapomenout na spontánní a vysoce kontaktní „herectví a muzikantství“, které ocenila i porota.

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC
Budulínek

I další dvě oceněné inscenace jsou autorským dílem inspirovaných dvojic, jedné české, druhé slovenské (byť spolupracovaly s výtvarníkem a hudebníkem atd.). První z nich přijela z Brna z divadla HUSA NA PROVÁZKU a přivezla osobitou verzi Dášeňky pod názvem **Dášeňka aneb Psí kusy** (scénář, režie a herectví: J. Jelínek a A. Kubátová, scéna a loutky: P. Jiráňková, kostýmy: Josef a Karel Fundusovi, hudba: Z. Král, texty písní A. Štěk, dramaturgie: L. Němečková). Jsem si jist, že vedle lehce mystifikujícího seznamu tvůrců stojí za to ocitovat i anotaci z festivalového bulletinu: „*Podoratácké pohádky pro vážené publikum o tom, jak si*

DIVADLO HUSA NA PROVÁZKU, BRNO
Dášeňka aneb Psí kusy

Karel a Olinka pořídili štěně. A jak ho učili chodit, štěkat a další psí kusy. A také třeba O psím ocásku, O kouzelné psí kostičce, o Čuňóze a Hafušovi a jiných psech. Prostě psina za všechny dobr-money. Inscenace vznikla jako intermezzo dlouhodobého projektu Čapek na provázku, v tomto případě Čapek na vodítku čili Čapek ze řetězu fantazie poněkud utržený“. (Programová brožura) Domnívám se, že v této anonci je jasný návod, jakou optikou na inscenaci nahlížet a proč v ní nehledat, co její tvůrci nezamýšleli. Signifikantní je i název textu o této inscenaci v souhrnné recenzi Z. Vojtíškové „Radost a hravost“. V jeho závěru autorka píše: „*Dášeňka aneb Psí kusy byla prostě kouskem, který nejmenší diváky strhnul, většinu dospělých potěšil a pobavil a mezi některými rozpoutal diskusi, zda se takto nemá hrát pro děti.*“ (ZV, L – dtto). Oním diskutabilním bodem se stalo především zobrazení K. Čapka a O. Scheinpflugové jako společně zestárlých manželů (což samozřejmě neodpovídá skutečnosti), kteří vzpomínají na své mládí a život s pejsky. Ale v anonci jasně stojí jen „Karel a Olinka“, nikoli Karel Č. a Olga. S. Jde o obdobný posun, jako když např. „Karel říká, že má sílu jako Hordubal, chce napsat Rum a stvoří RUR, píše

Bílé zdraví a v televizi vysílají v devatero hodin pohádku“, což je možné chápat i jako nenásilné poučení. (ZV, L – dtto) Zmíněného problému si je vědoma i recenzentka, ale konstatuje, že děti se jím nikterak netrápily. A udělení ceny oběma protagonistům za „*autorství, režii a herecké výkony*“ ani náznakem nezpochybňuje. Oceňuje jejich metaforickou práci s předměty z domácnosti, např. pokapaný flekatý ubrus proměnili v dalmatina, z piana se stal pes s velkou tlamou, využili i fotoaparátů, barbín apod. Citlivě a metaforicky znázornili i Dášeňčin růst, aby pak Dášeňku posadili do sálu mezi děti, aby spolu s nimi sledovala „psí“ pohádky. Zmiňme ještě pro úplnost, že „Dášeňka“ získala (kromě Ceny Vojty Šálka na přehlídce Dítě v Dlouhé) i ERIKA za nejlepší inscenaci roku 2013, což odporovalo názoru autora článku o Přeletu, nazvanému „*Proti gustu žádný dšputát*“. (L. Richter: Přelet nad Přeletem, L 2013/6, str. 31–35) V něm podrobuje inscenaci nelitostné konfrontaci s fakty: „*Neočekávám historickou studii či dokumentární inscenaci – ale nemyslím si, že takto lze zacházet s historickými fakty (zolaš, jsou-li to informace pro děti).*“ A pak dospívá k závěru, že jde „*jen o rádobý zábaoný naschuál, založený na těch nejprvooplánovějších karikaturách stáří. (...) Není to ani o Karlu Čapkovi, ani o Olze Scheinpflugové a ze všeho nejmiň o Dášence*“. (L. Richter, dtto) Z tohoto úhlu pohledu má pak ovšem problém i s osobnostním herectvím J. Jelínka, protože na to, aby vytvořil postavu takřka mimo sebe, v daném případě Karla Čapka, není dostatečně vybaven. Ale nešlo tvůrcům právě jen o hru „na Karla a Olinku“? Myslím, že v tomto případě se přikláním spíše k velkorysejšímu přístupu k hodnocení.

A další štěně „pritlapkalo“ až ze slovenského Pezinku (a s ním se dostavilo již mnoha vavříny ověčené Divadlo PIKI, tedy „Piktorovci“) coby titulní hrdina hry D. Pennace a K. Aulitisové: **Pes (Pří)tulák** (režie, výtvarná koncepce, hrají: K. Aulitisová a L. Piktor, výprava: M. Plachá, hudba: A. Kalinka). S předcházející inscenací má jejich provedení společnou (kromě pejska) i metaforickou

DIVADLO PIKI, SLOVENSKO
Pes (Pří)tulák

prací s předmětem, jakož i poněkud rozdílný hodnotící pohled Z. Vojtíškové a L. Richtra. Zatímco pro první jmenovanou byla tato inscenace jedním ze dvou vrcholů přehlídky, v nichž se „*skloubily hravost, humor, ale také napětí a daly divákům možnost o něco nebo o někoho se bát, s někým soucítit, k někomu si vytvořit vztah*“ (ZV, L – dtto), druhý byl v hodnocení o poznání skeptičtější. Oč ve hře jde? „*Štěně je pro svou ošklivost málem utopeno, žije jako bezdomovec na skládce, z psince si je v prvotním rozmaru vynutí rozmazlená holčička Dula, nebaví ji však starat se o ně a ještě mu ubližuje, rodiče vyhodí štěně z auta a teprve pak Dula zjistí, jak moc jí chybí a začíná boj o jeho návrat.*“ (L. Richter: dtto) Hra je dle něj „*téměř realistický příběh nesoucí se na volné nápady. (...) Kompozice je poněkud vágní, epicky rozbíhavá, prostředky postmodernisticky rozvolněné až svévolné: co pes, to jiná technologie, styl i materiál.*“ Pro recenzentku Loutkáře však naopak bylo „*zážitkem zkoumat, z jakých nejrozumnějších materiálů se dá vytvořit pes*“, neboť zatímco

„hlavní hrdina byl ztvárněn buď marionetou, nebo maňáskem, psi, s nimiž se na cestě potkal, byli udělaní např. z boty, smetáku či mopu, kuchyňské rukavice, čepice...“ A obdivuje i scénu, již tvořil stůl a židle, ale tvůrci z ní dokázali vytvořit „potok, popelářský vůz, skládku, psí kotec, dětský pokojík a mnoho jiných prostředí“. (ZV, L – dtto) Právě za výtvarnou koncepci (spolu s herectvím) byli K. Aulitsová a L. Píktor oceněni. O hereckých výkonech se Z. Vojtíšková nezmiňuje, zato pro L. Richtra jsou tím, co je „na inscenaci přitažlivé a sympatické, maximální nasazení a lidská empatie obou herců: u L'ubo Píktora jakási zdrženlivá rozpačitost, u jeho ženy Katky energická suverenita“. (L. Richter, dtto) Já jsem inscenaci bohužel neviděl.

Další inscenací, kterou Z. Vojtíšková postavila na vrchol, byl opus T. Jarkovského a J. Vašíčka **Velbloud, ryba, slepice aneb Námořnická historie** v provedení NAIVNÍHO DIVADLA v Liberci (režie: J. Vašíček, výprava: T. Bělohlávek a T. Venclová, hudba: O. Müller, dramaturgie: V. Peřina). Asi už nepřekvapí, že L. Richtra tato postmoderní „kabaretní koláž“ nenadchla. Hra má poněkud bizarní děj: „Na principu Šeherezádina vyprávění vystavěli autoři svou námořnickou historii: ve skutečnosti se vlastně jedná o tři klasické pohádky (Ošklivé káčátko, O rybáři a rybce a O kohoutkovi a slepičce). Dvojice námořníků- skladníků dostane v podpalubí velké zaoceánské lodi hlad. Rozhodnou se ho utiшит způsobem nepřilíš chovályhodným – v transportních bednách se nachází spousta zvířat vhodných k okamžité konzumaci. Jenže zvířátka nejenže se nechtějí nechat sežrat, ale jelikož patří cirkusu, umějí i mluvit.“ (Programová brožura) A právě to jim – po Šeherezádině způsobu – zachrání život. L. Richter tuto fabuli opět podrobil rozboru a nad některými jeho postřehy je jistě možné se zamyslet. V závěru své recenze píše: „U Velblouda nemo-hu žádné sjednocující téma nalézt ani při sebevětší snaze. (...) Zas jednou režie slavně zvítězila nad dramaturgií jako nositelkou smyslu díla.“ (L. Richter, dtto) I bez ironie má asi v tomto bodě recenzent pravdu, jevištní realizace stála nad textem, který byl do jisté míry jen scénářem k jevištní kreaci, neboť podle Z. Vojtíškové tvůrci „připravili pro diváky velkou podívanou, ve své poslední třetině doslova kouzelnickou show. (...) Činí tak s pomocí různých loutek i výtvarných metafor. Přepravení dřevěné bedny, které byly základním výtvarným prvkem inscenace, velmi dobře fungovaly při členění prostoru, vytváření různých prostředí“. (ZV, L – dtto). Cenu za režii obdržel J. Vašíček. Vzhledem ke „střetu zájmů“ se vlastních komentářů zdržím. Snad jen připojím závěr recenze premiéry z pera K. Leškové-Dolenské: „Nepatetická, zdánlivě lehce nahozená inscenace totiž zaujme nejen děti, ale – jak ukázala vřele přijatá premiéra – i dospělé.“ (K. Lešková-Dolenská: Velbloud, ryba, slepice, L– 2012/2, str. 28–29)

Porota kromě cen udělila i dvě čestná uznání – jedno putovalo do Plzně + Liberce a druhé do belgických Antverp. Shodou okolností si první z nich odvezl opět tandem Jarkovský – Vašíček za texty obou na MATEŘINCE uvedených kusů, a sice již výše hodnocené hry Velbloud, ryba, slepice aneb Námořnická historie (viz: L 2011/1, str. 42–46) a hry **Pte se PROČ? aneb Svět podle Křečka**, (viz: L 2011/4, str. 197–201), kterou oba s dalšími spolupracovníky nastudovali ve slovinském Mariboru a uvedli jako „světovou premiéru“ (2011). Pak se jí ujal tým plzeňského DIVADLA ALFA (režie: T. Dvořák, výprava: I. Nesveda, hudba: V. Šrámek, dramaturgie: P. Vašíček). Co stojí v metodickém listu Divadla ALFA? „Běžná každodenní prostředí (kuchyně, školka) a stejně tak běžné každodenní rituály, jež jsou s nimi spojeny (rodinné ráno, spaní po „o“ atp.), které děti důvěrně znají (koneckonců i křečka) jsou zde propojeny s fantaskní mytickou vrstvou, z níž se vynořují tajemství, jimž se všechny děti – ty, které byly dětmi třeba před 50 lety i ty dnešní – při svém objevování světa snaží přijít na kloub. ČAS (který stojí v centru jedné z epizod, ale zároveň prolíná celou hrou i našimi životy, DUHA, ROZDÍLY MEZI POHLAVÍMI, SMRT a s ní související KOLOBĚH ŽIVOTA“. Z. Vojtíšková hned v úvodu recenze oceňuje inscenátory, jimž „nelze upřít nápaditost při práci s materiálem, loutkami, scénou i s celkovým aranžmá“. Oceňuje variabilní scénu, z níž lze vytvořit všechno možné od cirkusu přes školku po autobus atd., i různé jevištní triky, třeba „liliputánské“ řešení Křečka (tuto fyzicky velmi náročnou roli ztvárnil A. Procházka ml.), a poté pokračuje: „Přestože o zábavu a o potěšení při sledování různých loutkových nápadů v průběhu představení nebyla nouze, nedokázala jsem se ubránit stále více a více se otírající otázce Proč? (...) Přestože samy děti znají tyto situace z běžného života, nejsem si

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC
Velbloud, ryba, slepice
aneb Námořnická historie

jistá, jsou-li schopné je nahlédnout s jistým odstupem, který inscenace nabízela. Nakonec tedy neví, jestli se víc hrálo pro děti, nebo spíš pro jejich rodiče.“ (ZV, L – dtto) Korespondence na téma „pindík“ a „pipinka“, jež se zachovala v archivu divadla, svědčí o tom, že problém s hrou měli spíše dospělí. Naštěstí nesouhlasných hlasů nebylo mnoho. „Jen mi nějak unikla odpověď na otázku, proč všechna vysvětlení dává Jirkovi Velký křeček, byť představený jako stvořitel světa“, tak zní poslední věta recenze Z. Vojtíškové v Loutkáři. Zodpověděla ji L. Lederbuchová, recenzentka premiéry: „Autoři na toto zvíře vsadili s vědomím, že vedle kočky a psa je to domácí mazlíček, kterého dnešní dítě může dobře znát a mít k němu citový vztah. Uplatnili tak osvědčený, klasický animální model zobrazení, frekventovaný v umění pro děti téměř dvě stě let.“ (L. Lederbuchová: V ALFĚ vyprávějí malým divákům o velkých věcech, Deník 2013) Z. Vojtíšková si představení zhlédnutá na festivalu rozdělila do dvou skupin, na „ta, která chtějí bavit, a ta, která se snaží nabídnout jiný prožitek“ (ZV, L – dtto). Plzeňské představení zařadila do první skupiny. Jsem si vědom, že se v tomto případě se nacházím dokonce ve dvojitém „střetu zájmů“, a nemám tedy právo polemizovat, dovoluji si ale na závěr rovněž položit otázku: Patří inscenace, která se zabývá výše uvedenými tématy, do kategorie čiré zábavy? (Činí-li tak zábavně – a jinak ani nemůže – představuje to bonus navíc.)

Druhé čestné uznání bylo uděleno již ostrálenému účastníkovi MATEŘINKY K. van Ransbeeckovi, jehož THEATER DE SPIEGEL z Antverp se v Liberci představil i ve dvou předchozích ročnících a v obou případech si za své průkopnické inscenace určené dětem ve věku 1 – 3 roky vysloužil Zvláštní cenu poroty (viz výše). Rovněž inscenace **Bzzz't** (koncept a režie: K. van Ransbeeck, loutky: Gino Rizzi, výprava Wim Van de Vyver, animace: Isabel Bouttens, hudba: Annelies van Parys, harfa: Isabelle Matthyessens, hrají: Katrien Oosteruulinck, Johan Dils) předvedená v tomto ročníku byla zaměřena na stejnou věkovou kategorii. K. van Ransbeeck byl navíc jedním ze dvou aktérů (druhým byl Francouz L. Dupont) inspirativní a podnětné besedy, o níž referoval i Loutkář.

THEATER DE SPIEGEL, BELGIE
Bzzz't

„Oba tvůrci jsou bytostně přesvědčeni, že malí diváci do tří let věku si zaslouží stejnou pozornost jako dospělí a vůbec není pravda, že mají být jim určené inscenace co nejjednodušší. Podle van Ransbeecka je dokonce velmi důležité, aby se odojely hned v několika vrstvách, aby byly pro děti (ale i přihlížející dospělé doprovod) co nejbohatší k interpretaci: je přesvědčen, že si každý divák z inscenace odnese něco jiného. (...) „Právě od zvědavosti, od dychtivé touhy objevovat, musíme postoupit k magickému okamžiku okouzlení. A to tehdy, když okouzlené dítě začne samo okouzlovat: okouzlí herce, hudebníka, tanečníka. Vzdálenosti se vyruší a ozníká umění.“ (K. Lešková-Dolenská: Děti potřebují umění, patří jim, jako patří nám všem, L 2013/4, str. 29–32; součástí článku je i rozhovor autorky s K. van Ransbeeckem). Je zřejmé, že čestné uznání za „vytrvalost v hledání cest k nejmenšímu divákovi“ se dostalo do správných rukou. Je třeba se však ještě zmínit o samotném soutěžním představení. Ve festivalovém bulletinu jsem si přečetl: „Čmelák tančí kolem dokola, armáda mravenců stále něco buduje, cvrček bez přestání propěvuje a váčky poletují cik-cak nad vodní hladinou. A pavouk? Pavouk čeká

ve své síti. Tři vědci, mravenci a průzkumníci podnikají se svými diváky cestu do fantastického světa hmyzu. Bzzz't je divadelné hudebním požitkem pod širým nebem pro ty úplně nejmenší objevovatele a jejich zvědavé rodiče.“ Z. Vojtíšková se v Loutkáři zmiňuje pouze o čestném uznání, k inscenaci se stručně vyjádřila jen na blogu. Vzhledem k tomu, že jsem představení neviděl, ocituji názor recenzentky: „Režisér se na louku podíval očima batolat, V tomto světě, nízko nad zemí, spatřil obrovského čmeláka, armádu mravenců, kobyčku, váčky nad vodopádem i nelítostného pavouka, který čmeláka do své pavučiny nakonec chytí. Loutky připomínají výtvarné objekty z PET lahví. Umělá hmota, naskládaná přes sebe, má tu výhodu, že vydává chřestivý zvuk, který belgičtí tvůrci ještě zúročili (např. čmelák připomínal svým zvukem dětské chřastítko). Svět hmyzu pod mikroskopem rozživali herci, jejichž kostýmy ze zbytků různých džínových oděvů evokovaly kroučky a krásně ladily se světem „v trávě“. Opomenout nelze ani výkon I. Matthyessens, která produkci doprovázela hrou na harfu. Bzzz't se jistě stane inspirací pro další divadelníky.“ (ZV, – web DN – 20. VI. 13)

Tím končí náš výčet oceněných inscenací. Dodejme, že porota tentokrát nejlepší představení z hlediska věkové adresy neurčila. A nyní tedy věnujme pozornost inscenacím, na něž se tentokrát štěstěna neusmála... Z českých to byly tři, z nich dvě vsadily na stejný populární titul. A tentokrát se v této skupině ocitl i hradecký DRÁK, který přivezl hru H. Ch. Andersena – M. Solceho – P. Haška: **Děvčátko se sirkami** (režie a hudba: M. Solce, výprava: L. Škandíková, dramaturgie: P. Hašek). Podle anotace se režisér podíval na klasický příběh jinou optikou, „jako na příběh o síle lidské imaginace, představivosti a fantazie, která má moc změnit okolní svět k lepšímu“, a to s využitím loutek, výtvarných obrazů, hudby a zpěvu, zato s minimem slov. Bezprostředně po zhlédnutí napsala Z. Vojtíšková na blog DN: „Dříve jsem si myslela, že smrt je látka, která není určena malým dětem – ať už pro svou závažnost, nebo pro obtížnost jejího uchopení. Dnes z vlastní zkušenosti vím, že je to téma, které děti kolem třetího čtvrtého roku nesmírně zajímá, má pro ně zvláštní kouzlo, magii, která fascinuje, přitahuje i leká. (...) Proně jsem tuto inscenaci zhlédla v chmurných listopadových dnech a byla jsem lehce zmrazena (děvčátko se sirkami i v inscenaci nakonec zmrzne).

Mateřinka mi poskytla druhou příležitost pokusit se najít si vztah k tomuto příběhu. Liberecké dětské publikum však hned v samém začátku představení usvědčilo tvůrce z omylu a jasně rozpoznalo hlavní dramaturgicko-režijní problém celé inscenace“. (ZV, – web DN – 20. VI. 13) Já bych ho asi nazval ‚dramaturgicko-etickým‘. „Hlavními hrdiny jsou totiž zloději, kteří jdou krást vánoční dárky. Není divu, že se děti hlasně a důrazně dožadují spravedlnosti a volaly po zakročení policie. Ta však nepřicházela, zloději si začali s dárky hrát – a najednou se jaksi samovolně stali ze zloduchů sympatickými chlapíky (a jednou mafiánkou)“, kteří nám pak vyprávěli příběh známý z Andersenovy pohádky, aby nakonec sami začali chystat dětem dárky pod stromček. „Tato náhlá, ničím nepřipravená proměna zlodějů je prostě nevěrohodná, nepravdivá, řekla bych až matoucí. Je-li chatrný tento základní rámec, nefunguje ani celá inscenace. A musím říci: bohužel! Výtvorné, režijní i hudební nápady jednotlivých čísel jsou skvělé, milé, humorné, poetické. Z takových ingrediencí by mohl vzniknout výborný divadelní zážitek“. (ZV, – blog DN – dtto)

Oním populárním titulem, který se na přehlídce objevil hned dvakrát, byla **Perníková chaloupka**. Jako první ji uvedly BUCHTY A LOUTKY (dramatizace a režie: V. Brukner + BaL, výprava: B. Čechová, hráli: Z. + V. Bruknerovi, R. Beran). Soubor předvedl svůj „dětský“ standard. Nic víc, nic míň. Tradiční příběh byl víceméně zachován a Buchty a loutky ho „odvyprávěly jako příběh o zapomětlivém tatínkovi, lesních zvířátkách s lidskými charaktery a ježibabou kulinářkou. Pohádku hrají na malé točce, která umožňuje nejen putování lesem, ale i změnu prostředí. S nadhledem a humorem sobě vlastním nabízejí příběh, který diváky baví, třebaže by mu bylo možno vytýknout jisté nepřesnosti a opuštěné motivy.“ (ZV, – web DN – 21. VI. 13)

To **Perníková chaloupka** ostravského DIVADLA LOUTEK (režie: V. Klemens výprava: M. Hejmovský, hudba: V. Ondruška) slibovala, alespoň podle anotace, zážitek zcela jiného typu a možnost zajímavého srovnání. „DLO ji hraje v nádherném veršovaném zpracování českého básníka Václava Renče. Působivosti a sdělnosti obrazivého jazyka vychází vstřícně intimně komorní pojetí a poetické výtvorné gesto, které vzdává hold kultivované dětské četbě jako nezbytné a nezaměnitelné hodnotě estetické i etické.“ (Programová brožura) A názor recenzentky, která hodnotila roční práci divadla, v podstatě dává tomuto očekávání za pravdu (ale v Loutkáři byl publikován až s hodnocením představení na MATEŘINCE). Režisér hru „zasadil do prostoru alternativní scény. Intimní místo tak bylo dáno do kontrastu s nekonečným prostředím přírody, jejíž součástí je rovněž prapodivný svět rozptýlených bytostí“. Pak recenzentka uvádí příklady uplatnění imaginace a divadelní zkratky a upozorňuje, že práce s loutkou probíhá ve třech významových rovinách. Píše o ztotožnění dětských diváků s hrdiny a podrobně líčí rozmanitost a fantasknost loutek a scény. A svou statí uzavírá slovy: „Inscenace v Klemensově režii představuje výtvorně obrazivou podobu klasického tématu, v němž vedle sebe koexistují prvky moderní (jazyk podněcující režijní vizi) s aspekty, odkazujícími k umění starých mistrů-loutkářů (tradiční téma i kompozice prostoru). Nutno podotknout, že dokonalé propojení těchto dvou zdánlivě rozličných sfér činí z Perníkové chaloupky nejlepší Klemensovu inscenaci, kterou dosud na scéně DL uvedl.“ (A. Fantová: Klasika, která podněcuje i dráždí – L 2013/4, str. 16–20). A co jsme viděli na MATEŘINCE? Zdá se, že úplně jiné představení. „Ostravská Perníková chaloupka diváky vrátila do 70. let XX. století a připomenula nezdařené studiové televizní pohádky té doby. Režisér doslovně zilustroval veršovaný text, neobohatil ho o žádnou výtvornou metaforu a v inscenaci zanechal mnoho nelogičnosti: loutky Mařenky a Jeníčka vodí jejich maminka a tatínek, tudíž jsou na celé pouti lesem i v perníkové chaloupce s nimi – o čem se tu tedy hraje? Tento renonc nenapraví ani závěrečné odhalení, že se celou dobu jednalo o sen. To, že pohádce a její estetické hodnotě neuvěřili ani ti nejmenší, prozrazovaly reakce dětského publika, které bylo nesoustředěné a mělo tendenci si při představení povídat a šumět.“ (ZV, – web DN – dtto). Jednoznačně podepisují názor Z. Vojtiškové, a pokud bych o představení psal bezprostředně po zhlédnutí, asi bych byl ještě přísnější. A po přečtení statí A. Fantové bych si nejspíš položil otázku, jaká asi byla ta režisérova horší představení, když tohle bylo nejlepší! Zlatí „Buchťáci“!

U dvou ze tří soutěžních představení zahraničních tvůrců recenzentka Loutkáře zalitovala, že se na ně nedostalo při rozdělení cen. Prvním z nich, určeným opět dětem od 1,5 roku, byla inscenace **Kostky** Niky Bezuljaka (podle i u nás vydané knížky Ely Peroci), s níž přijelo LUTKOVNO GLEDALIŠČE ze slovinského Mariboru (režie: N. Bezuljak, výprava: Sabina Šinko, hudba: Klemen Bračko, hráli: Barbara Jamšek, Danilo Trstenjak a K. Bračko). Představení začínalo už ve foyeru, kde byl z papírových krabic vytvořen tunel, jímž děti procházely, přičemž každá z krabic představovala svébytný svět. Dno (podlahu) první tvořily kámen a hlína, v druhé děti kráčely po stromové kůře, třetí byla vystlána polštáři a čtvrtou diváci prošli po hebkém koberci. Vnitřek krabic byl vybaven ještě dalšími drobnými předměty, jež dotvářely atmosféru toho kterého světa. Za zvuků harmoniky a mandolíny se všichni dostali k páté krabici, za níž už bylo jeviště, kde každý dostal na ruku razítko sedmikrásky, tulipánu apod., podle něhož si vyhledal polštářek se stejným znakem. I na něm opět kralovaly krabice, ze kterých herci „vytvořili domy a posléze postavili jeden velký činžák, který dokreslovaly křídou. V domě si pak hráli, schovávali se, probouzeli k životu různá zvířata..., a když přišla noc, rozsvítily se hvězdy. Představení doprovázel zpěv a hra na mandolínu a housle. Přestože produkce byla pro dospělého spíše příležitostí pozorovat reakce dětí, pro děti ‚fungovala‘ výborně“. (ZV, L – dtto) Na blog pak recenzentka připsala ještě větu: „Děti sledovaly produkci skoro s otevřenou pusou, a to i ty, které sotva chodily.“ (ZV – web DN – 20. VI. 13)

Oním druhým oceněním hodným dílem byla podle názoru Z. Vojtiškové (i mne) inscenace EL TEATRE DE L'HOMME DIBUXAT ze španělského Castelló de la Plana, nazvané **Kámen po kameni** a inspirované stejnojmennou knihou Isidro Ferrera (scénář a režie: Rosa Díaz, výprava: Isa Soto, hudba Mariano Lozano, hráli: Tian Gombau). Už anotace slibovala nevšední zážitek – a nelhala. „Na nekonečných španělských plážích leží nepřeborné množství kamenů. A právě ty jsou základním materiálem tohoto cenami ověřeného představení. O kouzelných a léčivých schopnostech různých nerostů se oí leccos. Ale kameny mají ještě jednu neobyčejnou vlastnost. Snad po vzoru křemenů dokážou v dětském divákově vykresat netušené představy a asociace.“ (Programová brožura) A vskutku, z písečného ostrůvku vytvořeného z písku dovezeného ze Španělska dýchla na diváka atmosféra

EL TEATRE DE L'HOMME DIBUXAT, ŠPANĚLSKO
Kámen po kameni

THEATRE AMALYS z Noisielu ve Francii (konceptce a režie: Laurent Dupont, výprava: Christine Vadrot, hudba: Bruno Bernard, hráli Marie Fraschina a L. Dupont). „*Křehce a vznešeně působící scéna z bílého papíru byla více než z půlky dekorativní. M. Fraschina si víceméně vystačila s archem papíru, který různě skládala, balila se do něj, vystřikovala z něj nohy a s nimi pak vedla dialog. Působivé byly kořtiny, které z papíru v závěru „vykvetly“.*“ (ZV, – web DN – 22. VI. 13) I tato inscenace byla určena dětem v batolecím věku, avšak „*byla spíše jen artistní hrou s poměrně vybroušenou formou, která ale pro diváky zůstala za jakýmsi pomyslným sklem, skrz které nebylo možné do bílého světa papíru uniknout.*“ (ZV: L – dtto) Svůj podíl na tomto vyznění mohl mít i fakt, že v představení byla použita reprodukováná hudba. V této souvislosti Z. Vojtíšková zdůrazňuje důležitost rytmu a cituje K. van Ransbeecka: „*Rytmus je základem divadla, stejně jako života. Základem komunikace se sebou samými i s ostatními. Divadlo pro děti – bez ohledu na věk – znamená ustupovat do nových prostorů a časů. Znamená zkoušet nové rytmy ve snaze najít ten společný.*“ (ZV, L – dtto)

Poslední zahraniční host Steffan Björklund, o němž byla zmínka už v úvodu této kapitoly, a jeho STEFFAN BJÖRKLUNDS TEATER ze švédského Kävlinge předvedl sólovou miniaturu **Dva na špičkách** (scénář: S. Björklund, režie: Erik Olsen, výprava: Enid Björklund, hudba: Lars Fjeldmose, hrál: S. Björklund). „*Hlavním tématem je hra oost. Příběh o dvou zvědavcích, kteří žijí v osadě na kraji lesa, je vyprávěn způsobem, kdy hudba, loutky i výrazy loutkáře dětem napomáhají pochopit nápadité obrázky, které vyrůstají na jevišti. Obrázky plné přírodních jevů, okřídlených bytostí a třeba i obyčejných bobrů...*“ (Programová brožura) Produkce zahraničních souborů hodnotila Z. Vojtíšková – v protikladu k – takto: „*Představení zahraničních souborů naopak často směřovala ke vzbuzení nějaké jiné emoce než jen smíchu, snažila se o nabídnutí prožitku, pocitu, dojmu a mnohé inscenace víceméně rezignovaly na příběh. Jistě tato skutečnost byla ovlivněna i tím, že někteří zahraniční účastníci prezentovali díla, která se snaží oslovit úplně nejmenší diváky, tedy děti od jednoho roku. Ve snaze zaujmout divadlem i batolata tvůrci hodně vycházejí z pozorování toho, jak děti objevují svět a poměřují se s ním. Tyto principy potom režiséři, výtvarníci, muzikanti a herci převádějí na jeviště a povyšují je zvolenými hereckými a výtvarnými prostředky i hudbou na jistý druh divadelního umění.*“ (ZV, L – dtto)

Mateřinskému publiku byla předvedena ještě česká nesoutěžní inscenace **Bylo nebo nebylo nebo bylo** (námet, loutky, scénografie: J. Špalová, scénář a režie: kolektiv), v níž opět spojily své síly SDRUŽENÍ SERPENS a DAMU Praha. Tvůrci představili „*příběh několika klasických pohádek, soustružené malované loutky inspirované lidovými hračkami a čerstvé absolventy KALD DAMU.*“ (Programová brožura) Zbývající dvě večerní představení už byla určena výhradně dospělým účastníkům MATEŘINKY a o obě se postaralo hostitelské NDL. Při první z nich šlo o montáž z díla K. Šiktance **Adam a Eva** (režie a výtvarná koncepce: M. Sýkorová, hudba: J. B. Novotný). Ve druhé, nazvané **Kratasy II aneb Divadelní procházka**, se uskuteční „*nefalšovaná divadelní túra po více či méně známých zákoutích ND, kde na diváky budou čekat rozličné loutkové drobníčky a hříčky v podání domácího souboru.*“ (Programová brožura) Autoři: J. M. Ribes, T. Bělohávek, I. Örkeny a opakovaně V. Peřina. Prohlídka vyvrcholila návštěvou podkrovní výstavy loutek z archivu NDL.

V úvodu byl ocitován „negativistický“ účet, který vystavila porota některým soutěžním představením. Ta však osvědčila i smysl pro humor a v duchu úsloví „vždycky něco zlého pro něco dobrého“ či „každá mince má dvě strany“ přidala ještě „klady“, neboť dovodila: „*K tomu, k čemu jsme kritičtí, máme i sympatie. – Ten herec, který tak často přichází na úvod a pobačí se s diváky, tak vytoří dobrou náladu. A dobrá nálada je příjemná. – I u známých příběhů nás těší nové variace. A klidně i nejdívočejší. – Ironický komentář vyvolává smích a smích je pro radost. – Herci se nejen tváří dětsky, oni jsou fakt infantilní. A to je dobře. – A těch pěkných písniček, co jsme slyšeli.*“ (Porota, dtto)

exotických pláží a zvolna ho pohlcovala a vtahovala do poetického příběhu „*sběratele kamenů, který na pláži potká malou osůbku, s níž se nikdo nechce přátelit. Nakonec se přece jen tomu mužičkovi stvořenému ze zrezivělé plechovky od sardinek, kterou někdo pohodil do písku, podaří najít kamaráda. (...) Klid a jakási pieta k materiálům dodávala představení zvláštní magii.*“ (ZV, L – dtto) Na již zmíněném ostrůvku „*stála bedna a na ní dřevěný kufr s různými šuplíky, z nichž herec před zraky diváků vytahoval kameny různé velikosti a tvarů. Jak dokázal všem přítomným, kameny mají svou tvář, nebo jim ji můžeme nakreslit. Pomocí kamenů, které měly v sobě zabudované magnety, vznikaly postavy, domek, ryby... a díky nim také ryby samy plavaly a loď brázdila oceán.*“ (ZV, L – dtto) Byla to velká inspirace pro tvůrce divadla jednoho herce!

Zbývající zahraniční soutěžní představení u recenzentky tolik nadšení nevzbudilo. Už anotace se jeví jako nepřilíhly uchopitelná, neboť slibuje „*symfonii pro pomačkaný papír. (...) Papír je bílý a je na každém, aby na něj zapsal slova písní zpíváných sopránem. Papírová fantazijní skládanka s elektroakustickým doprovodem se proměňuje ve hru odrazů mezi tóny, materiálem a světlem a zve k poslechu neviditelného.*“ (Festivalová brožura) Inscenaci **Papírové zvuky** přivezlo

The 22nd MATEŘINKA

took place in Liberec from **18th to 22nd June, 2013**. It presented 13 competing and 5 noncompeting productions, home and foreign (from Belgium, Slovakia, Slovenia, Sweden and Spain). The festival programme offered a remarkable collection of performances, inspired by books, which had brought (mostly long-standing) problems: *"The story is not played itself; (...), it is either narrated or the authors entertain the audience by commenting the story. This way the distance from the conflict is created. There is nothing to be afraid of, to feel sympathy with... The already mentioned commentary is usually of ironic nature, which goes against the little children's mentality because they do not understand irony. – The actors pretend they are children instead of acting for children or with them. And moreover, singing is presented all the time and everywhere even though it is just a filling."*

The first competing performance, which received three awards, was Kainar's **Goldilocks** by MINOR THEATRE Prague (direction and music: K. Žiška, set design: R. Smolík). The director had chosen an anti-illusory approach, everything there happened through a play, right in front of the audience. Kids games and riddles, folk theatre, comedy dell'arte and a "film" were their inspiration. The director and the artist had so many ideas and they were awarded for direction and scenography. The director also received the award for music, which was very important in the performance. *"The form outshines the contents,"* the critic wrote. *"I haven't found any chance to create a relationship to the characters and experience thrill, fear or even death with them."* And certain Kainar's verses were harmed too. The scenographer is linked to Liberec Peřina's Budulínek and „Goldilocks“ as well (direction: M. Homolová, set design: R. Smolík, music: F. Homola). The author and his team were awarded. The critics appreciated that the makers were able to *"stage their topic"* in the traditional theme this way *"the old age... (in this case of former rockers) could be an active fun."* The subtitle of this production is "A Tale about Listening"; it is not about Budulínek's disobedience but about the fact that seniors are sometimes hearing impaired, which is the source of humour and exposition of a punchline. Budulínek changes for good so much that he does not let his foster parents home when they lose their keys. In this explosive ending a few critics found a certain moral problem. However, all appreciated an amazing level of all staging parts, mainly spontaneous acting and musicianship. Another awarded production was brought by GOOSE ON A STRING THEATRE, Brno – an original version of „Dášeňka“ by K. Čapek under the title **Dášeňka or Dog's Bits** (script, direction and acting: J. Jelínek a A. Kubátová). It is a production about "how Karel and Olinka got a puppy." The author and his wife O. Scheinpflugová and even more the actors who play them. It was "Čapek on the leash or Čapek a bit torn off from the chain of fantasy", and at the same time a clear instruction which way to look at the production. The title of one reviews is also significant "Happiness and Playfulness". From this perspective the depiction of K. Čapek and O. Scheinpflugová as an aging couple (which never happened) as a frequently discussed moment, is not that important. And another puppy "scurried" from Slovak Pezinok as a main hero of a production by D. Pennace and K. Aulitsová: **The Story of a Dog (Cabot-Caboche)** (direction, concept and cast: K. Aulitsová a L'. Píktor), presented by PIKI THEATRE Pezinok. With "Dášeňka" this performance has a common (besides the dog) also the metaphoric work with an object. For a part of critics, it was one of two highlights of the festival, where *"the playfulness, humour and also thrill combined and they gave the audience a chance to feel afraid of something or somebody, to sympathize with somebody and to feel close to somebody."* Artistic concept raised admiration – for this and also the acting of K. Aulitsová a L'. Píktor was awarded. The second production which belonged to the top by the critics, was the opus by T. Jarkovský a J. Vašíček **A Camel, Fish, Chicken or Maritime History of The Naive Theatre Liberec** (direction: J. Vašíček). *"Based on the Scheherazade's narration the authors ... made their maritime history: in fact, it is actually about three classical fairy tales (The Ugly Duckling, The Tale of the Fisherman and the Fish, The Tale of the Cockerel and the Hen)."* The stage realisation (mainly the magic show) was standing over the text which was, to a certain extent, script only for a scenic creation. The award for *"non-pathetic, seemingly simply played performance"* was given to the director, and moreover the author team Jarkovský – Vašíček received the Special Jury Recognition for the texts of both productions – the one mentioned above and for the second: **ASK WHY? or THE WORLD ACCORDING TO A HAMSTER** which – after the "world premiere" in Maribor – took ALFA THEATRE, Pilsen (direction: T. Dvořák). The production through everyday rituals and common surroundings and props – as funny as possible – tries to explain to preschool children those terms and phenomena as time, rainbow, differences between genders, death and the circle of life connected to it.

The second Special Jury Recognition Award was given to – a pioneer production for children aged 1–3, already two times awarded – K. van Ransbeeck, a leading personality of DE SPIEGEL THEATRE, Antwerp. The production **Bzzz't** (concept and direction: K. van Ransbeeck) was also focused on this age category. *"The director... looked at the meadow through the eyes of toddlers. He has seen in this world, closer to the ground, a giant bumblebee, army of ants, grasshopper, dragonflies over the waterfall, and a cruel spider which eventually catches the bumblebee into its net."* At two from three competing productions of foreign authors the magazine Puppeteer reviewer regretted that they were not awarded. The first one, for children aged 1.5 year up, was the production of **Blocks** by N. Bezuljak (based on the book

by E. Peroci), performed by LUTKOVNO GLEDALIŠČE THEATRE, Maribor, Slovenia (direction: N. Bezuljak). *"Children were watching the performance almost with a mouth wide open, even those kids who were hardly walking."* The second one, which deserved the award, was a production by EL TEATRE DE L'HOM DIBUXAT, Castelló de la Plana, Spain, called **Stone by Stone** inspired by a book of the same name by I. Ferrer (script and direction: R. Diáz). *"Plenty of stones are lying on endless Spanish beaches. And they are the basic material of this production."* It can be stated that performances of foreign companies in the contrary to the home (only) "amusement", *"most of the time they were heading to a certain awakening of some emotion but laughter, they tried to offer an experience, feeling, impression, and a lot of productions more or less gave up a story."*

Slavnostní tečka

PO TŘIADVACÁTÉ

se Mateřinka konala ve dnech **16.–20. VI. 2015**, leč na rozdíl od předchozího „tropického“ ročníku, se tentokrát – krom obligátních slonů – ujal vlády nad Libercem jistý nechvalně známý Medard! Soudím tak z vlastních zápisků, ale i z titulu souhrnné recenze v Loutkáři, již autorka nazvala „Mateřinkoví sloni letos kroužili nad uprštěným Libercem“ (K. Lešková-Dolenská, L – 2015/4, str. 12–16) Pořadatelům z NDL to však vrásky nepřidalo, měli totiž hned několik důvodů k radosti! Tím prvním byl fakt, že právě v červnu 2015 se „jejich“ **MATEŘINKA** stala regulérním členem výběrové platformy EFFE (Europe for Festivals, Festivals for Europe), evropské asociace, která sdružuje festivaly zaručující uměleckou kvalitu na mezinárodní úrovni. S tím zřejmě souvisela i mimořádně početná účast hostů ze zahraničí (a to včetně prezidenta UNIMA Dadiho Pudumjee). Navíc všechny soubory hrály před beznadějně vyprodaným hledištěm. A to ještě některá festivalová představení expandovala i do Jablonce a Turnova! Ale hlavně a především – liberecké soutěžní představení tentokrát jednoznačně zvítězilo! Odborná porota ve složení K. Lešková-Dolenská, S. Chalupová, Z. A. Tichý a V. Šrámek tentokrát přiklaa ceny i čestná uznání jen čtyřem inscenacím, z toho dvěma zahraničním a dvěma domácím. Největší náruč ocenění si z jeviště odnesli právě liberečtí divadelníci! Ale nepředbíhejme... A aby naše inventura 23. ročníku **MATEŘINKY** gradovala, necháme si hodnocení oceněných představení až na závěr!

Jaké východisko pro své posuzování porota zvolila? „*Od poroty festivalu, jakým je Mateřinka, se víceméně očekává, že účinkující soubory bude posuzovat s podobnou mírou laskavosti, empatie a trpělivosti, s jakou jsou na půdě Naioního divadla vítáni nejmenší diváci. Neboli že při hodnocení zúčastněné divadelníky nezapomene chválit, což je osvědčený způsob motivace, a ti nejlepší dostanou ještě něco navíc... Zároveň je sice upozorní na největší chyby, které udělali při plnění festivalových úkolů v divadelní gramatice, avšak vyplní je oládně, bez zbytečného řevu, o fyzických trestech nemluvě. Přece nechceme, aby Mateřinka místo značky EFFE získala pověst festivalu hrůzy, kde se při pohledu na porotce rozbřečí i ten nejdrsnější režisér a kde slabší povahy zanechávají v hledišti charakteristické loužičky.*“ (Závěrečné slovo poroty, L 2015/4, str. 17) My se však – v souladu s výše deklarovaným záměrem – chopíme nejprve „laskavého“ biče a optikou poroty upozorníme na nejčastější „chyby v gramatice“. Byť přibýlo původních textů, „...*nejedna inscenace uvázla jen u nahození silného tématu a namísto vyprávění příběhů režiséři sázeli na asociativní metodu, na jejímž půdorysu si vystačili s libovolně se řetězcími poetickými obrazy, slovními hříčkami nebo gagy. Anebo na scéně vytvářeli zbytečně komplikované, a proto obtížně srozumitelné konstrukce. Jako by divadla postrádala silné dramaturgické osobnosti nebo se jim bála dát větší prostor.*“ (Porota: dtto) Jak známo, většina souborů je dnes značně hudebně disponována, bohužel „*namísto pečlivého zakomponování hudebně-zvukové a pěvecké partitury do celku inscenace zůstalo někdy jen u ilustrací děje či emocí a jindy zase u samostatných hudebních čísel. Proslulá výtka císaře Josefa II., kterou kdysi počastoval Mozarta, tak mohla na Mateřince pohříchu zaznít opakovaně „Příliš mnoho not...“*“ (Porota, dtto)

Na festivalu bylo uvedeno 15 inscenací, z toho 9 soutěžních českých a 4 soutěžní zahraniční (z Belgie, Kanady, Slovinska a Slovenska), k nim ještě přibyla 2 nesoutěžní představení domácí. Než se pustím do informování o jejich ohlasu, musím bohužel konstatovat, že shodou okolností jsem viděl pouze čtyři z nich (a u dvou se navíc opět ocitám ve střetu zájmů, takže do hodnocení příliš vstupovat nemohu a nebudu).

Pozvání na festival, náměstí Dr. E. Beneše –
mladí bubeníci sdružení ARIES

Přijetí festivalových hostů na liberecké radnici.
Druhý zprava Dadi Pudumjee z Indie,
prezident UMINA International

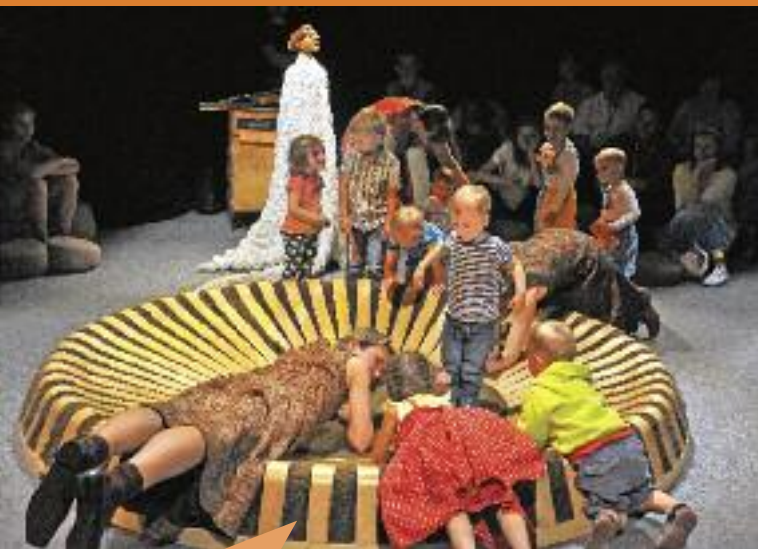

Uvádění jednotlivých festivalových
představení obstarali herci
Naivního divadla

Ošancova naivní hudební škola –
Naivní divadlo Liberec

THEATER DE SPIEGEL, BELGIE
Hnízdo

kvapivém úvodu jsme sledovali studené, do sebe zahleděné a zoufale nekontaktní divadlo, podmaňované ponurou hudbou, plné estetických obrazů. Ale proč stála na scéně vysoká loutka ženy, proč se užité loutky hus prakticky nehýbaly, proč byla na jevišti malá proutěná košťátka, s nimiž se vůbec nepracovalo? Napadaly mě jen otázky, ale bohužel žádné odpovědi. (...) Nemohu se zbavit dojmu, že se režisér vydal – být s dobrým úmyslem nenabízet dětem klíč – do slepé uličky a zcela se dětskému světu vzdálil.“ (KLD: L 15/4)

Přibýlo počínů určených dětem od 1 do 3 let, ale bohužel, hned první z takových inscenací přinesla recenzentce Loutkáře (a zároveň člene poroty) asi největší zklamání. Měl je na svědomí už pravidelný (a oceňovaný) host z belgických Antverp THEATER DE SPIEGEL, vedený již vícekrát zmiňovaným K. van Ransbeeckem, jenž se tentokrát prezentoval inscenací **Hnízdo** (koncept a režie: K. van Ransbeeck, kostýmy: Lies Marechal, hudba: Hanne Deneire, housle: Asstrid Bossuyt, zpěv: Inez Carsauw nebo Ann de Prest). Přitom anotace (vzhledem k avizované věkové adrese) zněla vcelku slibně. V tomto „poetickém hudebním představení se dvě herečky (houslistka a zpěvačka) ocitají uprostřed velkého kulatého a útulného ptačího hnízda. Právě tam začíná hudební pout' za poznáním a objevy. Pátrají po bezpečí a teple hnízda, kde lze bez obav sedět na vejcích, snít o kachnách či curlíkat jako ptáci. Také se učít padat, zvednout se a nakonec i odlétnout z hnízda.“ (Programová brožura) A co sledovala recenzentka? „Režisér na začátku představení interakci dětem vysloveně zakázal s tím, že si mohou pohrát, až představení skončí, a nám dospělým zapověděl dětem cokoli viděného interpretovat. Po tomto pře-

BÁBKOVÉ DIVADLO NA RÁZCESTÍ, SLOVENSKO
Čiarkolárium

hry vytvořil tvůrčí tým složený ze scenáristky a režisérky M. Kováčové a výtvarnice F. Fehérové (za režijní spolupráce M. Pecka), u čtvrté se tým zcela proměnil, a patrně ne zcela ku prospěchu věci. Opusy M. Kováčové recenzentka L. Dziadziková velmi oceňuje, u „Čiarkolária“ je na rozpacích: „*Oproti trilogii Moníky Kováčovej je najnovšie batolárium ťažkopádnejšie, menej spontánne. L'ahkosť mu chýba aj vo výtvarnej stránke. Dôvodom je pravdepodobne aj náročnejšia, ale zároveň podstatne užšia téma, ako boli voda a farby*“. (L. Dziadziková: dtto) A K. Lešková-Dolenská o niekoľik mesíců později dodala: „*Inscenaci se nedá upřít evidentně poctivá snaha seznámit se se světem malých dětí, odkoukat jejich pohyby i způsob uvažování o světě a přetavit získané poznatky do divadelního tvaru. V dospělém podání to však má ale nebezpečně blízko k pitvoření a parodii, ať jsou herci sebelepší (a ježaté paruky spolu s výrazně stylizovanými kostýmy jim hraní příliš neusnadnily). Ani zvolené téma – linky, čáry, linie – mi nepřijde tak nosné“ jako „barvy nebo voda, když se navíc ve výpravě smrško na užití čtyř dlouhých tenkých tyček. (Nepochopitelně halucinogenní scéna ke konci představení, kdy se jedna z postav točí s jakýmsi blyštivým lustrem na hlavě, jakoby patřila do úplně jiné inscenace.) Také mi doteď není jasné, proč mají děti v herně po představení kostky a ne tužky, aby si ty linky a čáry mohly samy vyzkoušet.“ (KLD, dtto)*

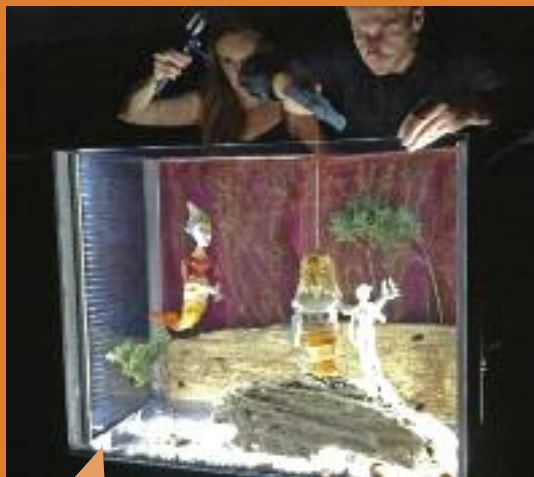
K. Leškovou-Dolenskou příliš neuspokojilo ani představení **BÁBKOVÉHO DIVADLA NA RÁZCESTÍ** z Banské Bystrice, které uvedlo **Čiarkolárium** (režie Ajka Liňajka = Iveta Škripková, výprava: Mária Stanko, hudba: Juraj Haško). S přesným zařazením tohoto kusu mám jistý problém... Hra je čtvrtým příspěvkem do řady inscenací určených v BD Na rázcestí nejmenším divákům. Tak to alespoň uvádí anotace. Tuto řadu tvořily inscenace „Batolárium“, zvukově taktilní znázornění proměny housenky v motýla (2011), dále „Akvabatolárium“, jehož základním stavebním prvkem byla voda a všechno možné, co s ní souvisí (2012), na ně navazovalo jako třetí v pořadí „Farbolárium“, v němž přišly ke slovu bílá role papíru a samozřejmě barvy (2013), a o dva roky později se zrodilo „Čiarkolárium“, „o priamkách, čiarkách, linkách a liňajkách, určené deťom od 18 mesiacov do troch rokov“ (L. Dziadziková: Batolenie po slovensky, L 2015/2, str. 30–31). Ve festivalovém bulletinu je však uvedena věková adresa od tří let. A zatímco první tři

Tvorba M. Kováčové však na přehlídce nechyběla. Tentokrát spojila své síly se studenty DAMU (kde sama absolvovala magisterské studium režie) a výsledkem bylo **Batosnění** (koncept a režie: M. Kováčová, výprava: Z. Vítková, hráli: L. Valenová a D. Kranich), jímž se prezentovalo pražské STUDIO DAMŮZA. „*Pohádková ukolébavka inspirovaná knihou Petry Kubáčkové, O andělovi, noční můře, statečném medvídkovi, hodném slonovi, opici a divoké huse a nespícím Toníčkem. Dva hrdinové – Pom a Luli. Kuk! A jsou na světě. Ťap, ťap, ťap putují postelovou krajinou-nekrajinou a potkávají Bée, Haf Trututú, BAF! Brum. Cesta je*

dlouhá, víčka jsou těžká. Pšt a dobrou noc.“ (Programová brožura) Představení bylo určeno divákům od 10 měsíců do tří let. Recenzentka MATERINKY zhlédla „Batosnění“ už na premiéře (na Vyšehrátkách 2014), kam provázela dětského diváka relevantního věku. Shodou okolností mohli oba o den později na stejném místě zhlédnout i prvotinu M. Kováčové, výše zmíněné první „Batolárium“. To samozřejmě poskytlo K. Leškové-Dolenské možnost srovnání. A jednoznačně dává přednost mladší inscenaci před „Batoláriem“. Ta jí „*případá mnohem propracovanější a zároveň divadelně působivější než její prvotina*“. (KLD: Škatulata, batolata, hýbejte se, L 2014/5, str. 22–23) Příčinu vidí především v konkrétním zobrazení dětem známých zvířátek (kuře, ovečky, které umějí odečít celou stupnici a lze na ně „zahrát“ písničku „Ovčáci čtveráci“, slon) i v práci s citoslovci a slůvky z „dětštiny“. Pomocí těchto citlivě zvolených prostředků děti v pohodě projdou „*krajinou plnou zvířátek, až narazí na nebojácného medvěda, který přemůže zlou noční můru, a děti mohou konečně tiše usnout*“. (KLD, L 2014/5) Ve stručném zhodnocení festivalového představení pak recenzentka zkonstatovala, že se inscenace „*oproti premiéře usadila a oba protagonisté jsou mnohem protřelejší v konfrontaci s nevyzpytatelnými malými diváky. Inscenace tak má příjemnou dávku spontánního kontaktu a dává jim i prostor k interakci*“. (KLD, L 2015/4) Což potvrzuje např. recenzent Přeletu 2014, který ocenil i výtvarnou složku „*Obří peřina s kapsami plnými nejrůznějších (především látkových) loutek, to všechno v jednoduchých výstupech s nesmírně pozitivní energií. (...) Výprava je tak lákavě měkká a hebká, že se vůbec nedivím malým divákům, kteří se v průběhu představení odhodlali proplížit na scénu*“. (M. Zahálka: Co spadlo z nebe nad loutkářským hnízdem, L 2014/6, str. 38–41) Inscenace zaujala na Přeletu i chorvatskou loutkářku Liviju Kroflin, která se zamyslela nad vztahem mezi formou hry, na niž děti přistoupí, a nutností pokračovat v připraveném představení. Ale... „*při festivalové repríze jsem byla svědkem, že má hypotéza a obavy se vlastně nepotvrdily, protože české děti jsou velmi přizpůsobivé*“. (L. Kroflin: Krátký přelet nad Přeletem 2014, L – 2014/6, str. 42–43) Na závěr reference o „batolecích“ představeních na Vyšehrátkách se K. Lešková-Dolenská pokusila definovat jejich specifičnost, neboť i u nás konečně nastal čas se jimi zabývat. „*Tento typ inscenací považuji spíše za mezní, do jisté míry experimentální divadelní tvorbu, protože splňuje spíše kritéria edukativní a sociální a podřizuje se mnoha předem daným omezením (zejména je to výrazně snížená schopnost vnímání a udržení pozornosti). Nicméně rodičům a dětem nabízí společný a neobvyklý zážitek, který tříbí a podněcuje fantazii, a i kdyby z těch dvaceti-pěťadvaceti minut dětem v hlavě nic neutkvělo (o čemž pochybuji), tak je i ten sdílený čas neoddiskutovatelně přínosným benefitem pro obě strany*“. (KLD, L – 14/5) Že dokonce může být i plně estetickým zážitkem pro děti i jejich průvodce, dokázal poslední soutěžící v této kategorii na 23. MATERINCE, který se nakonec stal i jejím absolutním vítězem! O něm pojednáme, až dospějeme k „Olympu“ této přehlídky. A nyní ještě pár slov o těch, jímž se toho roku méně zadařilo...

Soudě dle svědectví K. Leškové-Dolenské to zřejmě potkalo DIVADLO LOUTEK OSTRAVA, které do festivalového programu nabídlo hru **Aika ze ztracené pohádky** (autor uveden není, režie: Martin Geišberg, scéna: Juraj Poliak, kostýmy a loutky: Elisabeth Wittgruber, hudba: M. Greišberg, T. Rossi, E. Bandyová). Recenzentka se hned v úvodu hodnocení podivila, že si DLO ne zvolilo raději jiný titul, neboť podle jejího mínění šlo o experiment, který však vůbec nevyšel. Jako problematický se jí jevil i vstupní rámec, „*kdy jsou diváci vyháněni z divadla s tím, že se bude malovat, a jen na přímělu laskavé herečky jsou opuštěni na exkurzi do sálu. (...) Liberecké děti byly skutečně zmatené a vyděšené a možná o to víc jim ke konci „otrnulo“ a přidržlímy poznámkami přišerně rušily představení*“. (KLD: L 15/4) A co jsme se dočetli v anotaci? „*Pohádka, jež se neměla uskutečnit, a přesto vznikla, protože divadlo je místem kouzel a překvapení. Bernardeta, herečka ve výslužbě a ztělesněná duše divadla, zavede děti do magických prostorů divadla, z nichž se díky jejím vzpomínkám vynoří pohádkové postavy Ham Ham a Toto a hudebníci Sonáta a Klíček a před očima dětí se odehrají jejich veselé kousky. Zničehonic se objeví také tajemná Alka, jejíž pohádku nikdo nezná. A ukáže se, že právě to je chvíle jako stvořená pro divadelní zázraky*“. (Programová brožura) Kouzla, překvapení, zázraky! Leč... „*představení plyne odnikud nikam, postavy jenom zpívají, ale vůbec nic se neděje. Vystupující hrdinové, tedy loutky v divadelním skladu, nejsou okouzlující ani tajuplné, natož utipné; nemají k tomu totiž prostor ani v textu, a dokonce ani fyzicky na scéně. Herci – de facto bez textu – tak nemohou ani patřičně reagovat na komentáře (v Liberci postupem času značně rozkuráženého) dětského publika. (...) Velice by mě zajímalo, jak tato inscenace funguje v domácím prostředí*“. (KLD, L 15/4)

Vím z doslechu, že hradeckému DRAKU se festivalová prezentace nevyvedla (což mělo ještě i interní dohru). Na nepříliš dobrém dojmu se shodlo hned několik důvěryhodných hlasů. Z předvedené hry T. Jarkovského a J. Vašíčka **Do třetice všeho...** (režie: J. Vašíček, výprava K. Bělohávek, hudba: kolektiv, dramaturgie: T. Jarkovský) nebyla příliš nadšená ani recenzentka Loutkáře, která neodolala srovnání s předložskou (oceněnou) inscenací NDL „Velbloud, ryba, slepice“ stejného autorského a inscenačního týmu (viz výše – 22. Mateřinka). Porovnání je nabílední, v obou případech se výchozím materiálem stal triptych klasických pohádek. Tentokrát to byly pohádky „O třech přadlenách“, „Otesánek“ a „Obušku, z pytle ven“. Inscenační rámec vychází z inspirace „*slavnou tradicí lidového loutkového a jarmarečního divadla či fenoménem kramářské písně a hledá pro ně nové, současné výrazové prostředky. Trojici příběhů, ve kterých magická trojka hraje trojnásobnou roli, vypráví herci divadla DRAK, jak to lidové loutkáři dělali už po staletí. A přece jinak. (...) Moudrost a půvab klasických pohádek se v představení navíc snoubí s magií loutkového divadla, romantikou starých hracích skříní a nenahraditelnou energií živé hudby*“. Srovnání, které provedla K. Lešková-Dolenská však vyznívá zcela jednoznačně v neprospěch DRAKU: „*Liberecká inscenace se vyznačovala velkým autorským ukladem ve scénáři, utipným rámcem, který s nadsázkou odůvodňoval vyprávění pohádek, a příjemně civilním herectvím. Naproti tomu inscenace hradecká onu lehkost zcela postrádala a také mi přišla v úpravě klasických pohádek mnohem pietnější a zdaleka ne tak svižná jako jiné opusy autorské dvojice. Navíc ji zvolená pohříchu nepříliš odůvodněná jarmareční stylizace, alespoň během festivalového představení, dost pokřivila exaltovaným herectvím, kterému se lidově říká „tlačit na pílu“*“. (KLD, L – 15/4) Já jsem inscenaci zhlédl až později v Hradci, kde byla určitě v lepší kondici, nicméně ani já tento opus nepovažuji v tvorbě hradeckého týmu ani divadla DRAK právě za vrcholný.

LOKVAR, PRAHA
Malá mořská víla

dramatizace známé pohádky H. Ch. Andersena – spíše než o divadlo jde totiž o vyprávění ilustrované loutkovými výstupy s poněkud problematickým prologem a epilogem“ (KLD, L – 15/4) Více informací k dispozici nemám, a proto ještě dodám, že o měsíc později soubor hostoval (mj. i s touto inscenací s textem nahraným v portugalské) s velkým úspěchem v Brazílii. A po návratu se P. Varga se svými dojmy svěřil N. Malíkové. Na počátku tohoto odstavce jsem zapochyboval o vhodnosti tohoto titulu pro mateřinkové publikum, proto ze zmíněného rozhovoru ocituji část, týkající se přijetí této Andersenovy pohádky v Latinské Americe. „V zemi, kde se kultu smrti nebojí a se svými duchy a tajemnými bytostmi žijí i přes křesťanství ve velmi propletené symbióze, si ze smutného konce malé mořské víly nic nedělají. Neřeší smrt jako my. Je přirozenou součástí jejich života, minulosti i současnosti“ (N. Malíková: Český Honza v Brazílii aneb Z Čech až do země kávy, L – 2015/4 str. 9–11)

Divadlo ALFA Plzeň nabídlo do programu **Pohádky ovčí babičky** D. Spanlangové a P. Sýkory v dramatizaci P. Vašíčka (režie: T. Dvořák, scéna a kostýmy: I. Nesveda, loutky: D. Raunerová, hudba: M. Vaniš). Scénář čerpal jak z oblíbeného večerníkového seriálu, tak i z následné knižní podoby. Ze 13 epizod si inscenátoři vybrali pětici příběhů – O chytrém beránkovi, O tom, proč se usmívá měsíček, Jak vlci vykopali sami sobě jámu, Beránek a falešní beránci a O tom velkém vlčím vystřelení. Ve všech si na hodného beránka a jeho milou ovečku neustále brousí zuby trojice nenasytných vlků. A světe, div se – pokaždé si na nich ty své zuby pěkně vylámou. (Našli se dokonce i diváci, jímž bylo vlků občas až líto.) K. Lešková-Dolenská věnovala ve výše zmíněném odstavci hodnotícím „solidní provozní inscenace“ té plzeňské jednu větu, v níž použila právě citované formulace s tím, že ji lze vztáhnout i na další dvě. Protože jsem ve vztahu vůči této inscenaci dokonce ve dvojím střetu zájmů, ocituji pouze pár vět z metodického listu, jež ozřejmují cestu od večerníků D. Spanlangové převyprávěných knižně P. Sýkorou na jeviště. „Přestože se snažíme zachovat děj jednotlivých epizod i jejich výrazové prostředky (např. úsporný, přesný, dětem blízký jazyk, pro potřeby divadelní adaptace bylo samozřejmě třeba některé motivy nahradit jinými (např. kolotoč detektivkou v posledním příběhu) či dopsat repliky, které v předloze nejsou. Tu a tam jsme využili i dějové prvky z jiné, nepoužité epizody (např. motiv dárků pro ovečku) Ostatně tyto příběhy nelze racionálně logicky rozebírat, ale je třeba se poddat jejich naivitě, absurditě a hravosti, což jsou právě ony vlastnosti, díky nimž tento večerníček nezestárnul. Loutkovému divadlu se blíží jednak zvířecími hrdiny a přirozenou epickou formou, ale i uplatněním principu ‚smluvené hry‘ mezi protagonisty, která u nejmenších dětí neubírá na napínavosti, ale na druhé straně je přespříliš neděsí. Navíc tento nadhled může být příjemným bonusem i pro dospělé průvodce. Na jevišti jsou použity nejrůznější typy šitých loutek a herců v maskách, to vše na otáčivé konstrukci, která umožňuje honičky.“ (PV, Metodický list – DA) A abych nezapomněl, diváci mohli černobílý večerníček z let 1967/68 konečně vidět barevně. Na Mateřince inscenace cenu nezískala, ale už v dubnu 2015 obdržela Cenu Vojty Šálka (tedy cenu diváků) na festivalu Dítě v Dlouhé. Jak napsal v této souvislosti mně neznámý autor na blogu DN: „Divácky tedy bylo představení velmi vděčné. Nepředstavovalo však žádnou velkou díru do divadelního světa.“

Stejně stručně jako s plzeňskou inscenací se K. Lešková-Dolenská při hodnocení MATEŘINKY vyrovnala i s libereckou **Čarovnou rybí kostičkou** Ch. Dickense v dramatizaci M. Sýkorové (režie a výprava: M. Sýkorová, hudba: J. B. Novotný). Řečeno jinými slovy – šlo o „totéž v bleděmodrém“. O čem hra je? „Bylo jednou jedno království, chudé jako kostelní myš. Na výplaty dvořanů už dávno nezbyvaly dukáty, a tak na královském dvoře skoro nikdo nezůstal. Jenom nešťastný král, nemocná královna a jejich dcera Alenka. A abychom nezapomněli, ještě tam žilo sedmnáct Alenčiných mladších sourozenců, o které se ona musela do rána do večera starat.“ (Sám Dickens měl 10 dětí.) „Naštěstí v království žije i dobrá víla Bábrlína a ta Alence věnuje kouzelnou rybí kostičku. Kostička umí splnit přání, ale pouze jednou jedinkrát a ještě k tomu tehdy, je-li použita v pravou chvíli.“ (Programová brožura) Alenka naštěstí tu pravou chvíli neprošvihne a vše se v dobré obrátí. Jediné, nad čím se recenzentka pozastavila, je poměrně častý výskyt této látky na loutkovém jevišti: „...je mi spíše záhadou, proč se tento nedramatický Dickensův příběh pořád drží na repertoáru našich divadel.“ (KLD, L 15/4) Zde si dovolím osobní vsuvku: i já mám pro tuto pohádku slabost. Sám jsem ji zdramatizoval a zrežíroval v Brně (1988), a pro dramatizaci I. Peřinové jsem získal i T. Dvořáka v ALFĚ.

Při každém novém čtení mne znovu okouzluje Dickensův nadhled, jakýsi plebejsky civilní, ale i „úřední“ tón, ironie a jemný (anglický) humor, s nímž nahlíží věci věru neveselé a v jeho době rozhodně nevycucané z prstu. (Už přece tento svár obsahu a formy může být dramatický, a navíc Alence jde opravdu o hodně!) A samozřejmě je tu i ona tajuplná a zároveň komicky viktoriánská víla Bábrlina. Všechno je to nespíš jen hra jedné chudé holčičky s panenkou jménem Bábrlina. Asi ne náhodou Dickens opatřil pohádku podtitulem „Z pera sedmileté slečny Alenky Rainbirdové“. Příběh se dočkal rozhlasové (J. Šiktancová), filmové (animované; M. Satrapová) i televizní verze (A. Jurásková). V samotném Liberci se „Kostička“ objevila dokonce třikrát – 2x byl použit text I. Peřinové v režii M. Schartové (1979) a P. Nosálka (1998), do třetice šlo o verzi M. Sýkorové. Podle názoru M. Drtiny, který referoval o premiéře, se tentokrát nenaplnilo úsloví „do třetice všeho dobrého“, především pokud jde o scénář. „*Třebaže pohádkový příběh Charlese Dickense patří do zlatého fondu moderních pohádek, není jeho dramati- zace Markétou Sýkorovou zcela vydařená, a to především kvůli nejasným motivacím jednotlivých postav.*“ Skládá však poklonu hercům, „*protože svým nasazením zachraňují v podstatě nedramatický příběh, v němž chybí u mnoha postav popud k jednání a především patřičně akcentovaný důvod k použití kouzla rybí kostičky. Zřetelné není ani to, proč kostička splní přání hned několik: uzdravení královn, peníze pro krále a „prince“ pro princeznu.*“ (M. Drtina: Kostička pro pravou chvíli, L 2015/1, str. 26–27) Pohádka byla odehrána za pomoci sady klobouků, díky nimž vstupovali do postav herci, kteří (pokud neměli na hlavě klobouk) animovali na stole drobné manekýny.

DIVADLO MINOR, PRAHA
Anežka chce tančit

„Rozhodně k tomu lepšímu, co bylo v Liberci k vidění“, zařadila recenzentka MATERINKY inscenaci pražského MINORU **Anežka chce tančit** J. Jelínka (režie: J. Jelínek, výprava: B. Čechová, hudba: Z. Král, dramaturgie: P. Zámečníková). Byla to další z řady inscenací, v níž se v MINORU velice záslužně věnovali některému z možných dětských hendikepů (dříve např. „Cestou necestou aneb Šípková Růženka“, „Pod hladinou ticha“). Anežka je nevidomá (což ovšem vyjde najevo až v závěru) malá holčička („*která má rozumu víc než maminka. Anežka se nikdy nenudí. Anežka ráda tančí, ale nemá kde. A ze všeho nejradši Anežka poslouchá. Teda ne zrovna maminku či písničky v rádiu. Ale obyčejně neobyčejné zouky. Třeba když táta rachotí náradím v zásuvce, máma vrže šatní skříň anebo soused za zdí po ránu hlasitě žívá... Takové zouky mohou někdy vytvořit i malý příběh. Na inscenaci navazuje po přestávce koncert pro děti (a tančírna) v podání herců divadla MINOR.*“ (Programová brožura) K. Lešková-Dolenská psala o této inscenaci ještě před MATERINKOU (v souvislosti s dalším Jelínkovým počinem v MINORU) a „*přijala ji malinko s rozpaky kvůli její dramaturgické dvojlomnosti – ocelku dovedně rozehraný příběh se v druhé půli představení zcela rozplyne v koncertu a divácké tancovačce. Jinými slovy, po pouhých třiceti minutách končí – dobré! – divadlo a začíná zábavná show. Nemohu se zbavit dojmu, že je to trošku nefér vůči divákům.*“ (KLD: Řekni mi, dálnice, kdo po tobě jede? – L 2015/3, str. 16) I po zhlédnutí na MATERINCE určitý problém z oné zmíněné „dvojlomnosti“ přetrvává, byť zdůrazněný zvukový plán i koncert jsou v kontextu titulní postavy a jejího tématu „*obhajitelné*“. Více však tentokrát recenzentku neuspokojil Jelínkův ne zcela ujasněný přístup k postavě Anežky, neboť „*její energická představitelka, skvělá Anna Bubníková, své loutkové alter ego většinu představení naprosto zastiňuje a loutková Anežka je tím pádem jaksi zbytečná. Nicméně je to inscenace hravá a dravá, na festivalu podaná s velkým entuziasmem.*“ (KLD, L 15/4) Hodnotící odstavec vyúsťuje do závěru, jímž jsme tuto pasáž otevřeli.

A konečně jsme dospěli k laureátům přehlídky! Porotcovské „zapraskání bičem“ jsme si odbyli již na začátku kapitoly, nyní přišel čas na pár kostek cukru. „*Pro inscenace, které porota odměnila festivalovými vavříny, bylo společné, že se jejich tvůrci nebáli dát důvěru loutce a jejím schopnostem, její magii. A tento divadelní potenciál využili k interakci a komunikaci mezi herci, loutkami a dětským publikem. Zároveň připomněli, nakolik je pro tento typ divadla důležité navázat s dětmi v hledišti kontakt, dát jim najevo, že vás zajímají a že jsou pro vás rovnocennými partnery.*“ (Porota: dtto) První fanfára! Patřila **Isabelle Payant** „*za herecký výkon a spoluautorství inscenace Jablko*“ kanadského THÉÂTRE DES PETITES ÂMES Montréal (námět: I. Payant a Patrick Conan, režie: P. Conan, text: Arthur Lefebvre, výprava Sophie Lucas, Corinne Paupéré, hudba: Vincent Rébillard, hrála: I. Payant) „*Představení je inspirováno básněmi haiku*

THÉÂTRE DES PETITES ÂMES MONTRÉAL, KANADA
Jablko

LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA, SLOVINSKO
Chyt' si mě!

z Quebecu a Francie. Jedná se o půvabnou road-movie, ve které hraje klíčovou roli loutka. " (Programová brožura) Tato loutka je pan Jablko (má podobu jablka, dotvářeného rukama herečky), „který se touží stát člověkem, ale nakonec se rozhodne zůstat jablkem.“ Inscenace se odehrávala na „minimalisticky pojaté scéně sestávající takřka výhradně z bílých krabic, které se daly různě přeskupovat a otvírat. Funkční byla i hudba ze záznamu, jež inscenaci příjemně rytmizovala“. Nejvýraznější kvalitou byl ale výkon herečky, která se dokonce celý text naučila v češtině. Díky ní bylo představení kontaktní. Druhá část ocenění už byla zřejmě spornější. Autoři si jistě zvolili mimořádně obtížný úkol, „nicméně dohromady působily jednotlivé výstupy velice neorganicky a pohříchu nelogicky.“ (KLD, L 15/4)

Dvě fanfáry!! V podobě čestného uznání náležely **Martině Mauričové-Lazarové** a **Brane Vižintinovi** „za animaci loutek v inscenaci **Chyt' si mě!**, s níž se představilo LUTKOVNO GLEDALIŠČE ze slovinské Lublaně (režie a výprava: Sylvan Omerzu, hudba: Mitja Vrhovnik Smekar, hráli: M. Mauričová-Lazarová a B. Vižintin). Oceněna byla nejkvalitnější složka inscenace, tedy loutkoherectví. Dřevění manekýni, s nimiž oba herci znamenitě, hráli, byli hrdiny dramatizace „údajně jedné z nejoblíbenějších slovinských pohádek“, ale zřejmě i jedné nejkratších, takže výsledný tvar se jevil „jako poněkud uměle natahovaná anekdota“, v níž „dva sousedé, pes a králík, kteří se neustále vzájemně pošťuchují, se rozhodnou závodit o běhu, jehož vítěz se stane vlastníkem stromu“, který roste přesně v půli cesty mezi jejich domy a na který si proto oba činí nárok. A tak režisér vybavil chudičký syžet spoustou písniček, častým přeskupováním scénických prvků a vyprávěním (bohužel na úkor brilantní hry s loutkou). „Právě přebujelá narationost pohádky a její nedramatičnost byly pro českého diváka velkým oříškem, neboť slovinština není češtině zdaleka tak blízká, jak se u nás obecně traduje.“ (KLD, L 15/4)

BUCHTY A LOUTKY, PRAHA
Skřítek

Tři fanfáry!!! A tentokrát už určené domácím barvám: cenu za režii obdržel **Marek Bečka**, cenu za loutky **Tereza Komárková** a cenu za hudebně-zvukový koncept **Vít Brukner** – všichni se (spolu s herečkou Z. Bruknerovou) podíleli na úspěchu inscenace **Skřítek**, s níž se představily pražské BUCHTY A LOUTKY (režie: M. Bečka, výprava: T. Komárková, hudba: V. Brukner). „*Někde v lese nebo na louce, možná i kousek za vesnicí, prostě tam, kde si jich nikdy žádní lidé neošimnou, žijí skřítkci. Není jich moc, ale ani málo, prostě tak akorát. A jedné skřítkové mamince a skřítkovému tatínkovi se zrovna narodil malý skřítek! Každý skřítek v onom pohádkovém lese má nějakou zvláštní schopnost či dar. A jak se ukáže, tenhle malý skřítek umí léčit bolístky a nemoci. Na koho sáhne, ten se uzdraví. (...) Jenže malý skřítek si časem usmyslí, že v lese, na louce, ba i kousek za vesnicí je trochu nuda, ve světě, ve městě, tam to jistě vypadá jinak! A tak se tam skřítek vydá.*“ (Programová brožura) Naštěstí, díky hodné kamarádce dokáže prohlédnout falešné pozlátko velkoměsta, vrátit se mezi své a získat zpět svoji nadpřirozenou schopnost. V čem tkvělo jádro úspěchu? Tvůrci se spolehli „na nekomplikovaný a tudíž malým divákům snadno srozumitelný příběh s ponaučením, vyprávěli ho ryze divadelními prostředky a odpustili si i „povinné písničky pro děti“ (naopak hudbu přizpůsobili světu skřítků užitím velkých dřevěných píšťal, které zněly až magicky). Scénografka vyrobila půvabné a plně funkční loutky i výpravu a herci během představení nenuceně navazovali bezprostřední kontakt s publikem. (Zní to všechno jako samozřejmost, že?) Zkrátka a dobře, v kontextu festivalových představení Buchty a loutky prokázaly, že stále patří k absolutním mistrům tvorby pro děti“. (KLD, L 15/4)

Tramtadadá!!!!!! Sedm fanfár pro absolutního vítěze přehlídky – NAIVNÍ DIVADLO Liberec a jeho inscenaci **O beránkovi, který spadl z nebe**, již podle předlohy F. Rodriana pro jeviště upravil ve spolupráci s kolektivem V. Peřina. Tentokrát ani nemusím psát do závorky jména tvůrců, vyplynou z následujícího výčtu cen – ocenění byli skutečně všichni! Cena za dramaturgii a spoluautorství inscenačního konceptu: **Vít Peřina**, cena za režii: **Michaela Homolová**, cena za výpravu: **Robert Smolík**, čestné uznání za kolektivní herecký výkon: **Diana Čičmanová, Barbora Kubátová, Filip Homola a Adam Kubišta**. Dodejme pouze, že o hudbu se postaral Filip Nemohla Kvartet. V oblasti inscenací (nejen) pro nejmenší to určitě byla inscenace roku. V oblasti umělecké tvorby pro batolata (v tomto případě od dvou let) počín zcela výjimečný! A horní divácká hranice není omezena, myslím, že ani žádného jen trochu citlivého dospělého (do 102 let) toto představení nenudilo a nezarmoutilo, „aniž by mělo potřebu efektů, point určitých pouze jemu“. (Milada a Szilárd Boráros: Nahlédnutí do českého hnízda z perspektivy maďarské letky, L 2015/1) První rep-
lika hry zní: „*Ted' si budeme hrát my, pak vy.*“ Samotná hříčka trvá necelou půlhodinku a poté se scéna na zhruba stejnou dobu promění v hernu-pouť. Herci a děti hráli a hráli si ve studiu NDL, kde byl limitovaný počet diváků usazen kolem arény, jíž dominovalo dřevěné pódiové jeviště s točnou ručně poháněnou klikou. K. Lešková-Dolenská už psala o premiéře, která se uskutečnila v únoru 2014. Příběh na motivy dětské knihy německého autora Freda Rodriana je prostý – „*obláček, tedy chundelatý oblačný*

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC
O beránkovi, který spadl z nebe

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC

O beránkovi, který spadl z nebe

beránek, spadne na zem a malá holčička vymýšlí, jak mu pomoci zpátky na nebe. A protože shodou okolností přijede pout, zapojí se její osazenstvo i s vybavením do záchrany malého mráčku. Poutové či přesněji cirkusové prostředí se k inscenaci pro nejmenší výborně hodí, protože v sobě skrývá klipovitou strukturu miničísel + Děti tak neztrácejí pozornost, protože krátké etudy jsou s to soustředěně vnímat, a zároveň pout skýtá divadelně velmi atraktivní prostředí“. (KLD: O nebeském beránkovi aneb Bée bée, pá pá, L 2014/2, str. 18–19) Jako každá vskutku kvalitní inscenace inspirovala i tato recenzentku k úvahám o širších a hlubších souvislostech tohoto typu představení. Pokusila se zobecnit základní rysy inscenací kolegů ze západních zemí: „Bylo jim společné výrazné vizuální pojetí, zpravidla sestávající z velmi jednoduchých objektů,“ abstraktních i konkrétních (přírodních). „Dále je pojila nedělovost, nonverbálnost, velký akcent na hudební stránku a kontakt s publikem.“ Liberecká inscenace se sice tím v leccems shoduje, přesto však autorka recenze poukázala na tři rysy, jimiž se se „převládající znaky českého loutkářství zásadně liší od loutkářství zahraničního“. Za prvé je to příběh „byť velmi jednoduchý a lineární i nekomplikovaná forma vyprávění se silně redukováným počtem slov“. Druhým typicky českým prvkem je „okusná, hraová a do nejmenších detailů propracovaná scénografie. (...) Robert Smolík navrhl působné samostatné loutky podobné starým soustruženým hračkám a některé figury jsou zcela v souladu s estetikou rozebíratelné a variabilní, podobně jako dětská stavebnice. Zároveň pohádkový příběh skýtá prostor pro řadu loutkářských figlů a triků. (...) Právě v tomto nápaditém a řemeslně filigránském kutílsto (v tom nejlepší smyslu toho slova) spatřuji druhý výrazný rys českých loutkových produkcí. A oním třetím společným znakem by mohl být „smysl pro humor, který se samozřejmě nejvíce uplatní v herectví. A že je humoru v Beránkovi překvapivě dost“ (např. v kreaci F. Homoly, jenž vytvořil roli majitele pouti, atd. (KLD, L 14/2) V recenzi 23. MATEŘINKY už K. Lešková-Dolenská jen stručně zodpověděla otázku: „Co má ‚Beránek‘ navíc oproti ostatním představením?“ A odpovídá: „Poezii, ušlechtilý kontakt s dětmi, promyšlenou hernu na konci. Živou hudbu, příběh nepřesycený slovy a nekomplikovaný, který pochopí i dvouleté dítě. Přináší publiku okouzlení čistou divadelní magií okusné a nápadité úpravy. Je bez dramaturgických omylů a režijních nepřesností. A samozřejmě se na úspěchu inscenace nemalou měrou podílejí herci, soustředění a dokonale sehraní průvodci příběhem. Což by ale přece mělo být v divadelní tvorbě (a nejen pro malé diváky) naprosto běžné.“ (KLD, L 15/4) S tímto výrokem se naprosto ztotožňuji. Větší plochu než ostatním jsme tomuto představení, myslím, věnovali právem. Rozloučím se slovy M. Zahálky, který představení zhlédl na PŘELETU 2014 (kde v hlasování o ERIKA „Beránek“ skončil na druhém místě za „Posledním trikem G. Méliése“): „Závidím těm, pro které byl ‚Beránek‘ proním setkáním s divadlem, a doufám, že si onen proním dojem v jiných divadlech nezkaží.“ (M. Zahálka, dtto)

Zbývá ještě zmínit se o mimosoutěžních inscenacích. Rodinným představením byla hra pražského STUDIA DAMÚZA **Z tajného deníku Smolíčka P.** (koncept a režie: J. Vašíček, výprava: K. Bělohávek a T. Vašíčková, hráli: J. Vaňousová, D. Linka, J. Vašíček), v níž kromě obligátního Jelena vystupoval i „folkár“ strejda Daněk a děsně užvaněný Králíček s kulometnou dikcí. A pro dospělé byl určen další díl oblíbených libereckých **Kraťasů**, v nichž aktéři čerpali z předloh J. M. Ribese, J. Fosseho, I. Wernische a samozřejmě vícekrát i V. Peřiny. A čekala nás opět „nefalšovaná divadelní túra po více či méně známých zákoutích Naivního divadla“, korunovaná „setkáním s laureátem ceny Thálie“ (Z. Peřinou).“ Doprovodný program zahrnoval osvědčené položky, jakými byly už v předchozím ročníku **Ošancova naivní hudební škola** či **Dřevěná dílna Báry Hubené**. Španělské rytmy přivezla až z Plzně skupina **Mediterranean** (personálně částečně propojená s Divadlem ALFA). V kině Varšava, jež se skupině nadšenců podařilo zachránit před zkázou, bylo možno zhlédnout dvě epizody z loutkového cyklu Autopohádky (na motivy J. Marka) – film **Učtení a víla** režíroval M. Žabka, pohádku **O rybáři Maršíčkovi** F. Váša, který projekci uvedl a okomentoval. R. Beran z Buchet a loutek byl režisérem hraného loutkového filmu **Malý pán** (podle knížky L. Uhlířové a J. Stacha). Severočeské muzeum tentokrát uspořádalo výstavu **Naivní divadlo Liberec – loutky nejen z archivu** s artefakty tří generací výtvarníků a ve foyeru ND bylo možno zhlédnout nevšední expozici, přibližující život a dílo skladatele A. Dvořáka, jež byla reflexí komiksové knihy **Renáty Fučíkové: Antonín Dvořák**. V úvodním průvodu opět vyhrávaly kapely **Dunka boys** a **Aries** a při závěrečném ceremoniálu zase vystoupily děti z liberecké ZUŠ – jejich DIVADLO VYDÝCHÁNO uvedlo (v režii L. Horáčka) montáž textů z knihy D. Fischerové „Milion melounů“ pod názvem **Když se dobře zacpou uši**. Podle K. Leškové-Dolenské 23. MATEŘINKA „prestižní značce garantující vysokou úroveň skutečně dostála. Jen to počasí by mohlo být příště trochu lepší“. (KLD, 15/4) Ale když to teď po sobě čtu, rotuje mi v hlavě myšlenka, že by mohla nabídnout i o něco více výjimečných inscenací. Uvidíme příště!

The 23rd MATEŘINKA

took place from the 16th to 20th June 2015. And just in June 2015 Liberec festival became a regular member of EFFE platform (Europe for Festivals, Festivals for Europe), a European association which unites Festivals, guaranteeing the artistic quality at an international level. The festival presented 15 productions – there were 9 Czech competing performances and 4 foreign competing shows (from Belgium, Canada, Slovenia, and Slovakia) and 2 Czech non-competing productions. The jury had awarded only four productions, two foreign and two Czech ones. And the remaining 11? Even though there were more original texts, ... *"more than one production was stuck with the powerful topic and instead of telling stories, the directors bet on associational method, on its ground they randomly put poetic pictures, puns or gags. Or they created in the stage unnecessarily complicated and therefore difficult to understand constructions. As if the companies were lacking powerful dramaturgical personalities..."* And *"the famous warning of the Emperor Joseph II given to Mozart, could sound at Mateřinka ... and sounded repeatedly 'Too many notes'..."*

The number of productions devoted to children aged 1 to 3 increased – a little bit a fashion these days – it reached our country too. However, the first performance was the biggest disappointment... The pioneer of this subcategory, DE SPIEGEL THEATRE, Antwerp, Belgium had brought production **Nest** (concept and direction: K. van Ransbeeck). *"The director at the beginning of the performance forbid any interaction among the children ... and the grown-ups were forbidden to explain the children anything they see. After this opening ... we were watching a cold, self-centred and desperately non-contact show, accompanied by a gloomy music..., full of aesthetic pictures."* Another production called Linetoddlerium was also not satisfactory (direction: I. Škripková) of THE PUPPET THEATRE AT THE CROSSROADS, Banská Bystrica, which followed the pioneering Slovak triplet of productions of the director M. Kováčová "Toddlerium", "Aquatoddlerium" and "Colourium". The work of M. Kováčová was presented at the festival. She prepared together with students of the Theatre Faculty of the Academy of Performing Arts (DAMU) **Toddler's Dream** presented by DAMÚZA STUDIO, Prague. *"A fairy tale lullaby inspired by the book of Petra Kubáčková."* Toddler's Dream seemed to the reviewer *"even more well elaborated and at the same time theatrically impressive"* than the director's first work. *"I consider this type of shows on the edge, to a certain extent experimental theatrical production because it fulfills rather educative and social criteria and it obeys a lot of in advance set restrictions (mainly it is strongly limited ability of perception and keeping attention). Nevertheless, it offers parents and children an extraordinary experience which cultivates and stimulates fantasy..."* The last representative of this "Mateřinka" line proved that it can be a fully aesthetic experience for children and their guides and it eventually became the absolute winner! It was the NAIVE THEATRE Liberec and their production **About a Little Lamb that Fell from the Sky**, which V. Peřina arranged for the stage based on the book by F. Rodrian with the cooperation of the company. The award for dramaturgy and co-authorship of the production concept: V. Peřina, award for the direction: M. Homolová, award for the set design: R. Smolík, Special Jury Recognition Award for a collective acting performance: D. Čičmanová, B. Kubátová, F. Homola and A. Kubišta. Definitely, the production of the year in the acting field (not only) for the youngest. In the field of artistic production for toddlers (this time up to 2 years of age) an extraordinary act! And the top audience border, seems, it is not limited. *"We are playing now, then you."* The show (about a cloudy lamb that falls from the sky and a little girl who tries to put the lamb back with a help of a fairground staff) lasts less than thirty minutes and then the stage turns into a playroom - fairground for a half an hour. The answer to a question: *"What does 'About a Little Lamb' have more compared to other productions?"* is the critics view: *"Poetry, a kind contact with children, well-thought playroom at the end. Live music. A story, not overloaded with words and not complicated, which can be understood by a two-year-old child. It brings the audience the enchantment with a pure theatre magic of a nice and imaginative set design... It is without any dramaturgical flaws and directional inaccuracies. And of course, the actors are part of the success ... concentrated and perfectly coordinated guides of the story."* The production is also understood the same everywhere abroad, from Finland to Japan, from Israel to the USA.

Other three awards for home companies – award for direction: M. Bečka, award for puppets: T. Komárková, award for musical-audio concept: V. Brukner – these all (together with the actress Z. Bruknerová) contributed to the success of the production **Elf**, played by Puppets and Cakes Theatre, Prague. A story about an elf that can heal but he becomes proud... the makers narrated it *"through pure theatrical means and no 'mandatory songs for children'."* The scenic designer ... *made lovely and fully functional puppets and set design; and during the performance the actors were naturally cooperated with the audience... In the context of all festival productions of Puppets and Cakes Theatre have proved that they still belong to the top of the performances for children."* Another award was heading towards Canada to Isabelle Payant *"for acting and co-authorship of the production **The Story of an Apple**"* of the THÉÂTRE DES PETITES ÂMES Montréal, Canada. (idea and story: I. Payant and P. Conan, direction: P. Conan, words: Arthur Lefebvre). *"It is a lovely road-movie where the key role is played by a puppet."* The puppet is Mr. Apple (he looks like an apple being formed by the actress), *"who wants to become a human and eventually he decides to stay the apple."* The most noticeable was the acting of the actress who had learnt all words in Czech. The show was contact thanks to her. The second part of the performance was apparently controversial. The Special Jury Recognition Award was given to Martina Mauričová Lazarová and Brane Vižintin *"for the animation of puppets"* in the production **You Catch!** of LUTKOVNO GLEDALIŠČE Theatre, Ljubljana, Slovenia (direction and set design: S. Omerzu). The finest part of the production, the puppetry, was awarded. Wooden mannequins, played amazingly by both actors, were heroes of the production *"based on the allegedly most popular Slovenian fairy-tales"* about a dog and a rabbit, sadly with too much narration (unfortunately, at the expense of the brilliant act with a puppet).

"The common trait of all productions awarded in the festival, was the fact that the makers were not afraid of putting the faith into the puppet and its abilities, its magic. And this theatrical potential was used for interaction and communication among actors, puppets and children audience. They also pointed out how important for this type of the theatre is to get in touch with the children in the audience, to make them special and make them feel they are your equal partners."

POROTA

Simona Chalupová
Vratislav Šrámek
Kateřina Lešková-Dolenská
Zdeněk A. Tichý
Kateřina Aulitsová

DISKUSNÍ PANEL TŘÍ OSOBNOSTÍ EVROPSKÉHO
LOUTKOVÉHO DIVADLA O TVORBĚ PRO DĚTI
Karel van Ransbeeck, Belgie, Gertrud Exner, Dánsko,
Pierre Alain-Rolle, Švýcarsko

PŘEDÁVÁNÍ CEN

Hejtman Libereckého kraje Martin Půta a manželé Homolovi

SCHŮZE ČESKÉHO STŘEDISKA UNIMA

Po obvodu zleva: Lenka Šaldová, Stanislav Doubrava, Nina Malíková, Martina Černá,
Jaroslav Blecha, Michal Drtina, Jan Novák a Simona Chalupová

THEATER DE SPIEGEL, BELGIE
Bubnuj!

Již pošesté přivezl Karel van Ransbeeck a jeho THEATER DE SPIEGEL z Antverp na MATEŘINKU jednu ze svých produkcí určených „těm úplně nejmenším divákům, přivedeným do divadla poprvé v životě“. Tentokrát dětem od 1 do 4 let nabídl inscenaci **Bubnuj!** (koncept a režie: K. van Ransbeeck, hudba: Joeri Wens, Nicolas Aukoudinoff, stínohra: Alain Ongenaet, výprava: Wim van de

Vyver, kostýmy: Liez Marechal), která vznikla v centru CABAN, což je prostor Divadla De Spiegel určený pro kreativní hry a aktivity). „Kuličky, míče, mísy, blány, bubny a voda... Magické jam-session v podivuhodném uspořádání. Čarovná hra světla a stínů, k tomu perský buben, saxofon a flétna, to na společné cestě zvuku, hudby a rytmů. Mladí a starší, velcí a malí, rock-and-roll a poezie.“ (Programová brožura) Před představením bylo nutno vyzout si boty a teprve poté si oba výše uvedení hudebníci „husím, tak trochu rituálním pochodem“ odvedli diváky do sálu, jemuž dominovala konstrukce cirkusového šapitó, na níž byly navěšeny nejrůznější bubny a bubínky, které kromě své základní funkce posloužily i jako projekční plocha a plátno pro stínohru. Publikum pak bylo rozděleno do dvou skupin. Jedna skupina – účastníci – „se hned rozesadí na koberci pod kupolí, zatímco druhá zprvu vše sleduje ze sedadel hlediště, aby se posléze obě skupiny vyměnily. Prostorem putují, krouží, objevují se a zase mizí různé kuličky, z nichž jedna je červená. Proud zvuků, ruchů a úderů se mísí s hudbou bubínků, flétny či saxofonu a tahle partitura se jemně prolétá s projekcí a stínohrou. Ti, kdo sedí uvnitř, mají intenzivnější prožitek, neboť jsou i oni sami součástí dění v magickém kruhu. Sezení vně ale naproti tomu dává možnost ocenit celkový koncept. A po představení následuje „bubenická jam session“ protagonistů s dětským publikem.“ (Z. A. Tichý: Mateřinka na vlnách imaginace, L 2017/3, str. 63–66) Jednalo se tedy o jakýsi „abstraktní Gesamtkunstwerk“, jehož vnímání dospělými bylo asi hodně individuální (už vzhledem k oné zmíněné dvojí dislokaci). To potvrzuje i dojem, který si z představení odnesla Z. Vojtišková: „Diváci seděli na koberečkách uprostřed a mohli tak vnímat zvuky v plné intenzitě a být skutečně součástí dění. Vše výborně připravené na to, aby si děti hru plně užily. Úspěch se však podle mého nekonal. Konceptu zradila její roztržitost. (...) Najednou jsem nevěděla, co sledovat dříve, všechno bylo zajímavé a lákalo mě. Důsledkem se stalo přeskakování z jednoho na druhé a zážitek se mi ztrácel v chaosu. (...) S obdobným problémem roztržené pozornosti bojovaly i mnohé děti. Přemíru podnětů pak řešily po svém, našly si na scéně něco, co je zaujalo, k tomu se vydaly a s tím si samy hrály. Proč ne, ale nesměly by přitom být rušeny ‚hlídacím psem‘ ze souboru – paní, která takové děti nenápadně odháněla, aby na ta cinklata a jiné lákavé věcičky nesaňaly a nezničily je. Z napětí té ženy, které neviditelně, avšak energeticky vydatně šířila kolem sebe, se mi čím dál neodbytněji začala unucovat otázka, o co tady vlastně jde? O ozbuzení zážitku, o naladění na vnímání estetiky, nebo jen o efekt, který na první pohled dobře vypadá, ale mívá se s podstatou, pro kterou byl původně připravován.“ (Z. Vojtišková: web Loutkáře – Mateřinka '17 aneb Sloni opět startují II, 15. VI. 2017) A ještě hlas recenzentky DN: „Představení, které jsem spoluprožila, sledovaly děti s půvabným zaujetím a úžasem – a po jeho skončení samy zvědavě ovládly a rozezněly prostor.“ (L. Šaldová: Plavba na vlnách imaginace, Divadelní noviny, 27. VI. 2017) Bohužel, vlastní reflexi přidat nemohu, představení jsem neabsolvoval. Nicméně, jak už řečeno výše, belgičtí divadelníci odjízďeli se třemi vavříny: Karel van Ransbeeck získal cenu za koncept a režii a Wim van de Vyver za výpravu. Čestné uznání obdrželi Nicolas Aukoudinoff a Joeri Wens za hudbu.

Další představení určené nejmenším divákům od 1 do 4 let **Jejda! (Wow!)** souboru TEATER BLIK z dánského Sonderho (režie: Lisa Becker, kostýmy a papírové objekty Trine Walther, hudba: Claus Carlsen, spolupráce: Catherine Pohér, hrála: Gertrud Exner) zůstalo bez ocenění, ale rovněž vzbudilo protichůdné reakce. Hlavním aktérem inscenace „o pestrosti života a jeho chaotické kráse“ je papír! „Má mnoho podob, je variabilní, příjemně se s ním pracuje. Z poskládaných harmonik různých velikostí a šířek vytvářela herečka šaty, květiny, slunce, vodopády, různé paravány, místa na ukrývání apod. Snažila se zkrotit poskakující papírový klobouček na šňůrce, čemuž se děti srdečně smály, hledala v papírových taškách tašku menší a ještě menší, až po šestou nejmenší. (...) Vytvářela různé tvary, které si děti samy pojmenovávaly. V principu nic nového, přesto se však jednalo o vydařené představení. Jeho úspěch tkvěl ve schopnosti herečky navázat přirozený kontakt s dětmi. A to tak, aby si byly jisté, že je tu jen pro ně a svět kolem objevují společně, byť je herečka v prostoru jeviště a diváci v hledišti. (...) A půlhodinové představení udrželo pozornost jak nejmenších, tak i starších diváků. A nebylo k tomu potřeba ani hudebních nástrojů, které většinu podobných produkcí doprovázejí, stačil občasný zpěv na jedné slabice.“ (ZV, web L, dtto) Jak vidno, autorku recenze toto představení zaujalo více než ono ocenění. Porotce Z. A. Tichý (dále zkratka ZAT) soudí, že „vystoupení je precizně promyšlené, všechny ty papírové skládačky jsou součástí předem připravené scénografie. Ale tahle bílá preciznost je zároveň poněkud zrádná a chladná – jako když se chce malá holčička pochlubit novou hračkou, ale zároveň ji nikomu jinému nepůjčí“. (ZAT, dtto) Někde uprostřed se se svým hodnocením nachází L. Šaldová (LŠ): „Hravé, leč oproti dvěma oceněným inscenacím je tu neočekávaných momentů a odvážané fantazie výrazně méně. Ale stejně je to zjevně účinnější cesta nežli vyprávět a vyprávět a vyprávět.“ (LŠ, dtto)

TEATER BLIK, DÁNSKO
Jejda!

Z Banské Bystrice přijelo divadlo ODIVO s hrou **Divočiny**, kterou na motivy knihy „Tam, kde žijí divočiny“ amerického spisovatele a ilustrátora Maurice Sendaka pro jeviště adaptovaly M. Danadová a M. Kováčová (režie: M. Kováčová a kol., výprava: I. Macková, hudba: J. Fiala a Š. Szabó, hráli: M. Danadová, autoři hudby a F. Hejduk). Ti všichni předvedli pohádku „o radosti z dovádění pro všechny malé i velké, v nichž se ještě skrývají divočiny... A také o obyčejném Maxovi s neobyčejnou fantazií. A o jeho kočce. A o divočinách. A o množství dalších věcí, které se vejdou do jednoho červeného vozíku“. (Festivalová brožura) Inscenaci dominuje výtvarná složka, především „fantaskně švankmajerovské loutky zvířat“ (ZAT), které se vryjí do paměti. Jejich autorka **Ivana Macková** získala cenu zaslouženě. Celek však byl značně hendikepován absencí dramaturgie, absencí nosného, čitelného příběhu. Spoluautorka a režisérka M. Kováčová „má dar vytvářet atmosféru, vzbudit diváckou zvědavost a zájem, ale má problém vybudovat příběh“. Předloha je spíše „bilderbuch“, staví na ilustracích a vystačí si s pouhými 338 slovy. „Víc jich není potřeba, obrázky příběh samy dovyprávějí. To se však v inscenaci bohužel nestalo. Loutky zvířat jsou sice velmi výtvarně vymyšlené a scénograficky funkční. Tvoří je různé součástky jízdního kola a větve či samorosty. Kontrast technického a přírodního působí úborné napětí, i když marně hledám odpověď na otázku, jak souvisí právě kola s divočinou. Herci rozehrávali více či

ODIVO, SLOVENSKO
Divočiny

méně utipné a hravé akce s hlavními hrdinou Maxem, které však byly především přehlídkou jejich umu, budují skeče, ze kterých lze jen těžko vytušit příběh zlobivého kluka, který se vydá do pralesa, stane se králem zvířat, začne se mu stýskat po domově, a tak se vrátí tam, odkud vyšel.“ (ZV, dtto, 14. VI. 17) Orientují se v něm patrně jen ti, kdo znají předlohu, „což je velkým hendikepem v porovnání s jinými záměrně ‚nepříběhovými‘ tituly Mateřinky.“ (ZAT., dtto) S recenzenty se ztotožňuji.

Poslední zahraniční představení, s poněkud bizarním názvem **House medvědem** Katji Gehrmann, s nímž do Liberce zavítalo LUTKOVNO GLEDALIŠTJE ze slovinské Lublaně, žel, nenadchlo (režie: Ivana Djilas, výprava: Donna Wilson, Ajda Vogelink, hudba: Blaž Celarec, dramaturgie: Metka Damjan, hráli: Urška Hebec, Maja Kunšič, Iztok Lužar). „Nepředvedlo „žádnou zvláštní divadelní invenci, ani loutkářský um, ani schopnost navázat intenzivnější vztah s publikem“ (LŠ, dtto). I tato inscenace vznikla podle knižní předlohy – obrázkové knížky uznávané německé ilustrátorky K. Gehrmann, jejíž ilustrace mají – podle Z. Vojtiškové – „přesnou míru sentimentu a humoru. (...) Příběh vypráví o houseti, které se vylíhlo z vajíčka a proní, koho spatřilo, byl medvěd. Proto ho začalo považovat za svou mámu a mělo pocit, že je taky medvědem. Ten se mu snažil dokázat, že nejsou stejní, vždyť house neumí vylézt na strom ani plavat či jíst ryby. House ho však přesvědčilo, že nic z toho pro ně není problém. Slovinští tvůrci pak tenhle příběh potřebovali doslovně vyložit, takže na jeho konci nasadili houseti medvědí uši a medvědovi zobák. Tím z příběhu udělali nesmysl: ani malé dítě neuvěří, že se z houseti může stát medvěd a naopak. Pokud to zamýšleli jako metaforu, pak jim prostě nevyšlo. Příběh odehráli tím nejpodbízivějším způsobem, který se ve vztahu k dětskému diváku používá.“ (ZV, dtto) Korunu všemu pak nasadila scénografie, v níž bylo „vše včetně stromů pokryto pleteninou, a dokonce i účinkující nosí svetry a čepice. A přitom ani nevíme pořádně proč.“ (ZAT, dtto) Na Z. Vojtiškovou zapůsobila výprava pracující s polštáři a plyšáky asi tak, „jako když vás na návštěvě posadí do špinavého, zatuchlého, prosezeného křesla, které má tu a tam díry zakryté promaštěným polštářem“ a v duchu jí přičkla „deset minusových bodů“. (ZV, dtto) Na rozdíl od předcházející inscenace se však děti – i přes jazykovou bariéru – ve hře vcelku dobře orientovaly.

A nyní provedeme ostrý střih! Vráťme se zpět na domácí luhy a zamíříme rovnou na vrchol!

Byla to zřejmě práce „s konkrétnější materií, mořským, přímořským a podmořským světem“ a možnost „sbírat střípky mikropříběhů – třeba o dívce zrozené z mušle nebo o čekání na opuštěném ostrově“ (ZAT, dtto), jež kromě dalších kvalit opět posadila tvůrce z NAIVNÍHO DIVADLA v Liberci na festivalový trůn! Inscenace **Čechy leží u moře** vyrůstá z mateční půdy básnické knihy Radka Malého „Moře slané vody“. A tak místo závorky se jmény tvůrců můžeme opět rovnou uvést seznam oceněných: cenu za dramaturgii a autorský podíl na scénáři si odnesl Vít Peřina, cenu za režii autorský podíl na scénáři získala Michaela Homolová, cenu za výpravu Barbora Jakůbková. Čestná uznání za hudební a zvukový design obdrželi Filip Homola a Milan Blažek a za kolektivní herecký výkon Michaela Homolová, Filip Homola, Adama Kubišta a Dan Kranich. Inscenace měla premiéru už 5. III. 2016

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC

Čechy leží u moře

a za 15 měsíců do uvedení na MATERINCE posbírala několik dalších ocenění: cenu DN (R. Malý, V. Peřina, M. Homolová), cenu ERIK za nejinspirativnější českou loutkovou inscenaci sezony 2015/16, B. Jakůbková získala nominaci na Cenu divadelní kritiky a nelze opomenout ani ohlas, jaký sklídila na nesoutěžní, mezinárodní multioborové přehlídce DIVADLO v Plzni. Kupodivu na festivalu SPECTACULO INTERESSE 2017 na Liberecké ocenění nezbylo, byť „*přítomní dětské diváci byli zcela pohlceni magickým světem divadla, a někteří dokonce odmětali hlediště po skončení představení opustit.*“ (P. Bergmanová: Spectaculo Interesse hledající dokonalý obraz skutečného života,

L 2017/4, str. 80–83) Inscenaci měli možnost vidět i diváci festivalů ve Slovinsku, Francii, SRN a na Slovensku. Zdaleka ne vždy nabídku z anotace najdeme téměř doslova a do písmene zhmotněnou na jevišti, ale v tomto případě se to povedlo.

„*Zavřete oči a představte si tu možnost: tak jako před milióny let se Čechy opět ocitly pod mořskou hladinou. Letitý sen současných českých suchozemců – mít moře – se konečně naplní. A voda, zoláště ta mořská, s sebou přináší spoustu příběhů. Potopené koráby plné pokladů, strašidelně velké zuby dravých ryb či třeba jen láhev, ve které je ukrytý prosebný vzkaz trosečníků. Ale vedle příběhů přináší nedozírné a hluboké moře především náladu, pocit, atmosféru, nebo – chcete-li – poezii.*“ (Programová brožura) A byť inscenace náleží do již zmíněné početné skupiny, v níž se nacházejí opusy, na jejichž počátku stála literární předloha, tak „*jakkoli to zní jako protimluva, text není tím nejpodstatnějším, co tvoří atmosféru této poetické inscenace*“, jak to pregnantně vyjádřila R. Hrdinová už po jedné z předpremiér (part D. Kranicha hrál tehdy T. Bělohávek, který ho původně nastudoval). Zcela civilně pronesených veršů vlastně nezazní bůhvíjak mnoho, ale důležitější je, že tvůrčí tým se od nich „*odrazil jako ode dna k výrazně stylizované útvárně pohybové hudební koláži, která počítá s dětskou fantazií a která verše Radka Malého převádí do trojrozměrného prostoru*“. (R. Hrdinová: Pod mořskou hladinou je tajemno, modro a krásno, L, 2016/2, str. 52–53) Představení se odehrává ve studiu Naivního divadla, kde děti sedí na polštářcích. „*Čtveřice herců si nejprve s dětmi povídá. A nenápadně se do toho omísí hudba, trochu se setmí, na stole se objeví mísa s vodou, do které se nasype sůl i modrá barva a je z ní najednou moře s papírovou lodičkou na hladině. A s dalším setměním se prostor před dětskýma očima nasvítí modře, pohyby herců se zpomalí, na scéně se vytvoří kinetické objekty rostlin a v rukou herců se objeví papírové ryby a medúzy. O výpravě se dá říci jen jedno: je krásná. A dokonale vytvoří iluzi mořského dna, (...) kde se všechno kývá, vznáší a pluje: křehce nasvícené papírové medúzy, hejno třpotavých bílých rybek, placatí rejnoci i velká mušle, v níž se skrývá panáček, který se posléze stane trosečníkem na pustém ostrově. (...) Spolu s panáčkem, který si opustěně připíjí sám sobě střídavě ze dvou pohárků, zakusí děti pocit samoty a vzápětí i sílu přátelství, když se objeví malá lodička s druhým panáčkem, který kamaráda přijíždí zachránit. A všichni si s úlevou i trochou lítosti vydechnou, když se moře vrátí zpět do skleněné misky a my se spolu s ním vynoříme zpět nad hladinu.*“ (R. Hrdinová, dtto) Důležité je, že se tu za součinnosti všech nevytváří jen sugestivní atmosféra, ale odehrají se tu i „*útržky konkrétních příběhů a netematizují jen lidskou hravost a fantazii, ale vypovídají o lidech, jejich setkání a hledání. Skutečně újimečná inscenace.*“ (LŠ, dtto) Stačí jen pronést zaklínadlo „*Velké ryby, malé ryby, každý člověk dělá chyby / Velké moře, malé moře, každý skrývá svoje hoře, velké vlny, malé vlny, přání máš, a to se splní...*“

BUCHTY A LOUTKY, PRAHA
Norské pohádky

Mezi laureáty se zařadili ještě čtyři tvůrci, kteří individuálně výrazně přispěli ke zdaru svých inscenací, plus jeden tvůrčí kolektiv, jímž byly pražské BUCHTY A LOUTKY, jež porota ocenila za originální zpracování scénáře **Norské pohádky** (režie: M. Bečka, výprava B. Čechová, hudba: V. Brukner, hráli: V. Brukner, Z. Bruknerová, M. Bečka). Inscenace vznikla v rámci projektu „Srovnání různorodých cest loutkového nastudování norské pohádky“. Akce byla podpořena grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska. A tak se stalo, že jako inspirační zdroj „Buchtákům a loutkářům“ posloužila „*norská lidová pohádka, Na východ od slunce, na západ od měsíce z poloviny 19. století. Pohádka vypráví o princovi zakletém v medvěda a o dlouhé cestě k jeho vysvobození. O dívce, kterou bohatství chytí rodiče provdali za medvěda. A také o pomíjivosti štěstí i neštěstí.*“ (Programová brožura) Ten princ se jmenuje Olaf, dívka Thea a medvěd je samozřejmě lední. Syžet může lehce upomenout i na „Popelku“ (intrikánská čarodějnice a její dcera Nosatice). Inscenace byla „*vystavěna na charakteristické poetice souboru, jenž sice pohádkový svět respektuje, ale zároveň ho nikdy nebere smrtelně vážně – vyprávění je tak prošpikováno četnými gagy a zcižujícími útlipky.*“ Hrál se „*výrazně řezbovanými manekýny*“, ale medvěd se na scéně objeví v „*životní velikosti*“, nicméně – a to je charakteristické – „*hned na úvod publiku prozradí, kdo se dnes v huňáčově kůži skrývá, aby snad publikum nepropadlo panice.*“ (ZAT, dtto) Dodejme ještě, že dřevěné loutky byly postaveny do kontrastu s bílou plastovou dekorací, dokonale materiálově odpovídající zobrazení chladného světa věčného sněhu a ledu. Už na Loutkářské Chrudimi 2015 byla verze B + L zkonfrontována s verzí, kterou v rámci výše zmíněného projektu nastudovala režisérka ANPU I. Schenková (scénografie B. Zichová) s herci norského Theater Innlandet. Recenzentka konstatovala, že „*obě verze mají něco do sebe, ale ta od Buchet má v sobě více svérázného slovního i pohybového humoru, zatímco Norové bodují hlavně přesným činoherním herectvím a zpěvem.*“ (J. Soprová: Zápisky z 64. loutkářské Chrudimi, L 2015/4, str. 35–41)

DIVADLO LOUTEK OSTRAVA
Dášeňka

vlastní kůži zakusili i tři mladí muži: Karel, Slávek a Rudolf, bankéř, kutil a spisovatel, o psu nemluvě. Spoluautor a režisér „*oy-užil muzikantských a pěveckých dispozic ostravského souboru, pro který složil hudbu ve věrném dobovém stylu Matěj Kroupa*“ (ZAT, dtto) Kapelu FOXTROTTERIÉR stylizovanou v duchu prvorepublikových kabaretů tvořili sami herci, mezi nimiž excelovala houslistka E. Bandyová a zpěvák L. Červenka. Součástí předlohy i představení byly samozřejmě i „psí“ pohádky, předváděné zde pomocí nápadité stínohry; to vše v rámci laskavě zparodovaného večerníčku.

Druhým oceněným scénářem se stal ten, který pro pražské STUDIO DAMÚZA napsal Filip Jevič. Vybral si jednu z nejkrásnějších českých pohádek z pera B. Němcové (a pro mne, možná i díky Trnkovu filmu, tu vůbec nejkrásnější) – **Bajaju**, s podtitulem „Hledá se hrdina, zn. Spěchá“ (režie: F. Jevič, výprava: Kamil Bělohávek, hudba: Marek Bělohávek, který byl přítomen i na jevišti, dramaturgie: J. Bubal, hráli: M. Bělohávková a F. Jevič, alternovaný J. Kohoutem). Tuto inscenaci jsem se pokusil zhlédnout třikrát, i vstupenku jsem měl... Bohužel, potouchlý osud mne vždy o tento zážitek připravil. Musíme se tedy spolehnout jen na slova recenzentů. O „Bajajovi“ psala hned po premiéře A. Vondráková a svůj článek nazvala „Pózující inscenace“ (L 2017/1, str. 46). Měla na mysli fakt, že herci „*animují loutky jen o jakémsi základním výrazném gestu, a tak může dojít třeba k tomu, že se milovaná dvojice na sebe během představení nepodívá*“. Oceňuje nápaditou konstrukci multifunkčního stolu a výpravu vůbec (je velmi skromná, ale efektní), fotografie a trailer ji navnadily víc, než jí pak nabídlo reálné představení. „*Nejsilnější stránkou inscenace je totiž právě její celková vizualita, zpracování loutek a scény. Všechno ostatní jde stranou*.“ Přesto však oceňuje zajímavý výklad titulní postavy. „*Bajaja nevykazuje žádné hrdinské kvality, není ničím zvlášť újimečným, a naopak je podtržena jeho obyčejnost. Princezny zachraňuje, protože ho okolnosti svedly na nebezpečnou cestu, ne proto, že by snad byl odoážným hrdinou od prapočátku. Dramaturgovi se podařilo najít v pohádce motiv jakéhosi všedního, civilního hrdiny, který vykoná velké věci hlavně proto, že nikdo jiný je za něj neudělá, ale udělat se prostě musí. To je velice zajímavé téma, které není o tvorbě pro děti úplně obvyklé*“. Líbila se jí i „*nadmíru povedená autorská hudba*“, leč přesto celkový dojem shrnuje do věty „*Bajaja není žádný propadák sezony, je ale určitým zklamáním*“. (A. Vondráková, dtto) Recenzent MATERINKY zdůrazňuje kvality oceněného scénáře, který dramaturg „*obohatil současnými motivy – ať už jde třeba o otcovské starosti krále s třemi dcerami, rivalitu dospívajících bratrů nebo vzpouru proti rodové předurčenosti. V příběhu se tak objevují i komediální momenty, ale přitom ani v komorním provedení neztrácí Bajaja v soubojích s draky poviové rytířské podívané*“. (ZAT, dtto)

STUDIO DAMÚZA, PRAHA
Bajaja

Inscenace NDL i Buchet a loutek se opíraly o umělou či lidovou předlohu. A s adaptacemi literárních děl se na 24. MATERINCE roztrhl pytel. Dvě z dramatizací porota dokonce ocenila. Cenu za originální divadelní adaptaci knížky Karla Čapka **Dášeňka** si – dle mého soudu zcela po právu – odvezli Marek Zákostelecký a Karel F. Tománek, kteří ji připravili pro DIVADLO LOUTEK Ostrava (režie a výprava: M. Zákostelecký, hudba: M. Kroupa, dramaturgie: D. Jirmanová). Autoři k notoricky známé látce přistoupili odvážně a zcela originálně, *neboť „na rozdíl od knížky nevychovává Dášeňku psí máma Iris, ale celá trojice maminek. Totiž... ony to vlastně psí maminky tak úplně nejsou. Oni to jsou tři pánové. Tři kamarádi, vášniví hráči kuželek, kteří na pořízování psa nikdy ani nepomysleli. Jenomže člověk mluví a štěně mění*“ (Programová brožura) Na jevišti se tak odvíjelo příjemné prvorepublikové retro určené „*milovníkům psů všeho věku*“, jež přináší sdělení o tom, že „*společná historie člověka a psa trvá tisíce let, ale každý, kdo se pro takový život rozhodne nebo je do situace pečovatele o svého psího kamaráda znenadání postaven, se musí naučit uspokojovat hlavně potřeby zvířete a teprve pak myslet na sebe*“. (L. Vrchovský: Psí slečna děti baví a těší a vychovává diváky všeho věku, ostravan.cz, 29. I. 2017). To na

Souboj s draky uchvátil všechny recenzenty, zmiňuje se o něm jak L. Šaldová v DN, tak i již citovaná A. Vondráková: „*Souboje s draky jsou docela působivé. Zejména poslední střet s tříhlavým drakem, který dští oheň, je vysloveně děsivý. (...) Důležité také je, že každý ze tří soubojů je jiný a ani jeden nepostrádá napětím*“. (A. Vondráková, dtto). Z. A. Tichý také referoval o vzpouře „*matáskovského*“ stolu, k níž došlo během jednoho z představení a diváci „*namísto obdivu k akčním scénám trnuli, aby účinkující vůbec dohráli bez zranění*“. (ZAT, dtto) Je zajímavé, že se tato inscenace ocitla o rok později i v soutěžním programu 33. Skupovy Plzně, odkud si odnesla hned dvě ceny: F. Jevič za režii a nový alternant R. Fiala za herectví (M. Bělohávková kupodivu ne, a T. Bělohávek získal cenu za jinou inscenaci). Provedení se zřejmě od premiéry dále vyvíjelo, a tak na rozdíl od poněkud odtazitého pohledu A. Vondrákové recenzent plzeňské přehlídky (Z. A. Tichý) konstatuje, že si „*Bajaja*“ „*od prvního okamžiku dokázal získat pozornost tím, že mnohé pochybnosti a starosti, kterými se trápí pohádkoví hrdinové, se bezprostředně dotýkají i diváků*“. (ZAT, dtto) Stůl tentokrát našťěstí nezazlobil.

Dramatizací dnes již takřka klasické pohádky F. Nepila **Makový mužíček** z pera T. Jarkovského a J. Vašíčka se představilo DIVADLO DRAK z Hradce Králové (režie: J. Vašíček, výprava: T. Venclová a K. Bělohávek, hudba: J. Čtvrtník, dramaturgie: T. Jarkovský). Příběh o stařence a stařečkovi, kteří žijí klidně a spokojeně v chaloupce jen s kočkou Slunomžourkou, leč jen do dne, kdy se ze zrnka máku, které vyklíčí, vykvete a uzraje, narodí Makový mužíček. A protože pochází z makového zrnka, je tuze malý. V hradeckém představení „se odehrává na nočním stolku v pokojíčku malé holčičky, která podobně jako spousta jiných dětí nemůže usnout. Naštěstí je tu pro podobné případy Útvar rychlého uspávání, který se spouští z lustrů či vylézá ze šuplíků, aby zastoupil únavou přemožené rodiče. A selže-li i on, pak musí na makovici přiletět odborník z nejovětších, Makový mužíček.“ Je tedy na tomto světě užitečný. (Propagační materiál Divadla DRAK) Dodejme, že právě otázku užitečnosti a prospěšnosti tvůrci akcentovali. Vzhledem k osobám tvůrců i k faktu, že stínoherní profil titulního hrdiny je profilem mého vnuka, nemohu se sám k inscenaci vyjadřovat. Vezmu si na pomoc recenzi napsanou vzápětí po ranní premiéře (B. Pokorná: Makový mužíček, web nadivadlo.cz, 1. 5. 2017)

DIVADLO DRAK, HRADEC KRÁLOVÉ
Makový mužíček

Inszenace „pracuje s tradičním činoherním herectvím i s náznaky loutkoherectví, přičemž účinkující velmi šikovně a až s chameleonskou nenápadností přecházejí z jednoho do druhého. Proměnlivost a dvojakost je charakteristická jak ve sdělování příběhu, tak ve využití několika scénických principů. Příběh začíná vypravováním čtyř členů z party Útvaru pro rychlé uspávání klasickým ‚bylo-nebylo‘, po chvíli ale nenápadně přejde do vypravování již nezciženého – tedy samotným Makovým mužíčkem. Tyto dva způsoby se pak v průběhu představení střídají, stejně jako malování na nasvícené plátno s loutkovou stínohrou, což obojí hezky kontrastuje s živými herci. Prootní okouzlení však po chvíli začalo vyprchávat. Představení vyčerpá většinu es v proních dvaceti minutách, zbylou půlhodinu jsem se už kvůli ztrátě veškeré dynamiky a nulovému okamžiku překvapení začala nudit“. Rozševelily se i děti, jímž podle autorky „nestačí pouze ‚dobře provedené‘ vypravování se standardně umírněnou fantazií“. (B. Pokorná, dtto) Já jsem festivalové představení neviděl, ale zdá se, že také poněkud zapadlo. Ostatně ani Z. A. Tichý mu v souhrnné recenzi nevěnuje příliš místa. Zalituje pouze, „že potenciál scénografie obřího nočního stolku inscenátoři nevyužili ve stylu legendární televizní grotesky Traja chrobáci“, (na čemž něco je) a pokračuje slovy „takhle zůstalo u kultivovaného převyprávění Nepilovy story a její nezrušivé divadelní ilustrace“. (ZAT, dtto)

Z Hradce Králové přijelo rovněž DIVADLO U STARÉ HEREČKY, jak si svoji soukromou scénu pojmenovala herečka J. Vlčková. Pod touto půvabnou hlavičkou se však tentokrát představila mladá herečka, její dcera J. Vyšhlídová, jež sama zahrála pohádku H. Ch. Andersena **Ošklivé kačátko** v dramatizaci T. Jarkovského (režie a hudba: J. Vyšhlíd, výprava: L. Joska). Jarkovského verze „působí moderně, pracuje se současným jazykem a je obohacena i o vtipné scény.“ (ZAT, dtto) Herečka ji hraje „u toaletního stolku s otočným zrcadlem, na němž začíná kačátko svou cestu životem. Inszenace, která vede děti k toleranci, k jinakosti, odchylkám i chybám má hezkou hudbu, pár dobrých nápadů, ale také několik slabších míst.“ (K. Černá: Zápisky z Přeletu, L 2016/4, str. 72–76) Recenzent MATEŘINKY svůj celkový dojem shrnuje slovy: „Inszenace patří k ‚mateřinkám‘ tradičního střihu – tedy k technicky nenáročným produkcím, jež se dají sehrát i mimo divadelní sály, produkcím postaveným na poctivém loutkářském řemesle i komediantské bezprostřednosti.“ (ZAT, dtto) A obdobně, byť o chlup přísněji, soudí i recenzentka Přeletu: „Pohádka určitě představuje slušný standard, ale na festivalové úrovni ničím nepřekvapila“. Mně se inscenace líbila, ocenil jsem promyšlenost směřující k minimalismu prostředků i samotnou protagonistku – to vše ovšem bráno v kontextu každodenní práce „v terénu“.

Adaptací tentokrát moderní knižní předlohy (a také večerníckovského seriálu) z pera – dnes už také téměř klasika – Z. Svěráka byly i **Radovanovy radovánky**, jež pro MALÉ DIVADLO v Českých Budějovicích upravil J. Jelínek (režie: J. Jelínek, výprava: B. Čechová, hudba: T. Alferi, dramaturgie: P. Hašek). Dle anotace je to inscenace „o radosti z toho, že svítí slunce. O radosti z toho, že máma peče koláč. O radosti z toho, že táta vypěstoval obří salát. Ale také z toho, že kopřivy pálí, že pes trhá vaše kalhoty a že bude-li pršet, zmokneme. Radovat se dá totiž i z mála.“ Výsledkem je „koláž příhod věčně usměvavého kluka Radovana, jeho tatínka zahradníka, psa Koťky, kamarádky Kateřiny a záškodnického výrostka Huga.“ (Programová brožura) Té záplavy radosti jsem si, žel, neužil, inscenaci jsem neviděl. Podle souhrnné recenze se „Svěrákův humor rodinných historek snaží Jelínek posunout do sobě vlastní, bláznivější roviny, s kterou korespondují i groteskně výrazné loutky typu puppet.“ (ZAT dtto) Režisér a scénárista se snažil i o aktivizaci dětí (např. uspořádal závod žízal, a to za účasti diváků). „Inszenace je pozoruhodná tím, že na rozdíl od většiny ostatních rezignuje na vyprávění příběhu, jen se o ní kupí (rádoby) komické situace. Obávám se ale, že hlavní sdělení, že se máme všichni co možná nejvíce radovat, se v té změti scének poněkud ztratí.“ (LŠ, dtto)

Poprvé se na MATEŘINCE prezentoval rodinný soubor ToTeM z Blatné na Brněnsku. Tvoří ho manželé Tereza a Tomáš Machkovi, oba absolventi vysokých škol UK, DAMU a JAMU. I oni sáhli po klasické předloze, pohádce **O Smolíčkovi**. O scénář a režii se postarali společně (Tereza s akcentem na literární složku, Tomáš na výtvarnou a technickou). Pod výpravou jsou podepsáni

T. Machek, S. Drličková a D. Šimková. Hrál T. Machek. Prvními diváky a v jistém smyslu i spoluvůrci byly jejich tři děti. Dle anotace se v hlubokém lese odehrál známý příběh zasazený do čtyř ročních období. Představení se uskutečnilo v sále liberecké ZUŠky, dle Z. A. Tichého by však T. Machkovi „jeho nasazení potulného komedianta, k němuž patří permanentní atakování dětského publika, svědčil otevřený prostor někde v sousedství pouťových atrakcí“. (ZAT, dtto) Protagonista děj pohádky pravidelně přerušoval otázkami a la „Copak zraje v lese v létě?“ nebo „Co všechno můžeme vyrobit ze švestek“ (jestlipak došlo i na slivovici?) apod. „Kontakt s dětmi byl bezpečně navázán a udržen, leč mám dojem, že v dětské paměti nakonec ulpí místo originálních loutek a příběhu právě tyto otázky, které s pohádkou nemají moc společného. (LŠ, dtto) Soudě podle fotografií, loutky byly vskutku pozoruhodné, záměrně naivistické až primitivní, zhotovené mj. i z přírodních materiálů (např. jelen je upravený samostat) a zřejmě odpovídaly stylotvornému úhlu pohledu na klasickou látku, který tvůrci zvolili.

Adaptací „na druhou“ byl **Malý pán** tehdy zbrusu nového DIVADLA b z Prahy (autoři předlohy: L. Uhlířová, J. Stach, dramaturgie: R. Krupanský, scénář a režie: R. Beran, loutky: F. A. Skála, výprava: R. Beran, R. Krupanský, hudba: M. Cais, hráli: R. Krupanský a R. Beran). Na počátku bylo slovo, tedy, řada slov, z nichž byla stvořena kniha „Velká cesta malého pána“, ke které L. Uhlířovou inspirovaly fotografie J. Stacha (2008). Podle ní pak vznikl česko-slovenský hraný loutkový film R. Berana, na scénáři se podílel i L. Tuček (2015). Hrál se s marionetami F. A. Skály v reálném prostředí. Obdobný princip byl použit i ve Svěrákově filmu „Kuky se vrací“ (kde R. Beran vodil medvídku), ale zatímco u „Kukyho“ byly v postprodukci všechny nitě a jiná „hejbadla“ vymazány, v tomto případě, „nitky“ vedoucí k divadlu byly zachovány. (U zmíněného filmu se ale určitě se nejednalo o pouhé „zfilmované divadlo“.) Divadlem byla až inscenace R. Berana s kolektivem, který tvoří „současní i bývalí členové Buchet a loutek“. Titulní hrdina Malý pán „si žije spokojeně ve svém domečku v Duté hoře. Jeho poklidný život skončí ve chvíli, kdy se mu zdá sen o tajemném domě, ve kterém najde, co mu schází. Protože sám nemá pocit, že by mu něco scházelo, rozhodne se přijít té záhadě na kloub“. (Programová brožura) Aby pak, po řadě komplikací (v knize prezentovaných na principu pohádky „O kohoutkovi a slepičce“) zjistil, že mu chyběl kamarád. Inscenace se objevila už v programu PŘELETU 2016 a recenzentce K. Černé, která film neviděla, přinesla „potěšení z precizně promyšlené úpravy. Detailní propracovanost loutek i scény je zřejmě koncipována pro filmové záběry, ale těší i přední řady divadelního sálu. (...) Hraje se s nevelkými marionetami, příběh je vyprávěn jednoduchým, úsporným, místy (záměrně) až insitním způsobem. V druhé polovině představení se poněkud vyčerpají překvapení výtoárná, děj místy stagnuje a napětí klesá. Ale nenásilné a ve své prostotě jímavé poselství závěru hry je působivou a dramaticky kontrastující tečkou za obskurním (a zcela v řádu poetiky Buchet a loutek) neuměle konstruovaným vyprávěním“. (K. Černá, dtto) Je zajímavé, že i leckteří přispěvatelé do Česko-Slovenské filmové databáze, kteří film ohodnotili velmi slušnou průměrnou známkou 72%, oceňují všechny složky – až na scénář, respektive příběh... Obdobný problém má i recenzent MATEŘINKY: „Sympatický nápad nenechat filmové hrdiny odpočívat ve vitríně muzea, rezonuje i v poctivé animaci marionet, ale přílišná věrnost tvůrců filmovému scénáři jako by přistříhla křídla divadelní fantazii. Příběh tak lineárně postupuje k poznání hlavního hrdiny toho, jak důležité je mít v životě dobré kamarády, a přitom inscenátoři trochu zapomněli, jak důležité je mít v divadle dobrého dramaturga.“ (ZAT, dtto) R. Beran si v Loutkáři (2018/3, str. 22) pochvaluje, že „to, co se do filmu nepovedlo úplně dostat, v divadle bylo najednou samozřejmě: lehkost, nadhled.“ Ale právě „nadhled“ (ve srovnání s „Norskou pohádkou“ BaL) podle Z. A. Tichého divadelní verze paradoxně postrádá. Zajímavost na závěr – letos by mělo začít natáčení „Malého pána 2“.

Kapitolku o zbývajících dvou soutěžních inscenacích nadepsal Z. A. Tichý „Království za hru“ a uvedl ji větami: „Dramaturgické hledání textů, které by se daly přetavit do podoby vhodné pro loutková divadla hrající pro nejmenší děti, je do jisté míry pochopitelné. Komunita českých dramatiků není nepočetnější a mateřinkový segment je už vysloveně podpultové zboží. Zvláštní nicméně je, že po starších hrách napsaných pro loutky sáhly pouze dva soubory – a oba si přitom zvolily text loy Peřinové.“ (ZAT, dtto)

Tou první byla **Pohádka do dlaně**, již si svou dvorní autorku a dlouholetou lektorku, dramaturgyni (a také herečku) připomnělo mateřské NAIVNÍ DIVADLO (režie: M. Tichý, výprava: K. Bělohlávek a T. Vašíčková, hudba: I. Acher, dramaturgie: V. Peřina). Hra měla svou „světovou premiéru“ na téže scéně v září 1991 (tým: Polák – Antoň – Hádl). Byla uvedena i na PŘELETU 1992 a E. Hanžlíková o ní a autorce tehdy napsala: „Tuhle hru považuji za jednu z jejich nejlepších, jako by se v ní přímo „našla“. Iva Peřinová je totiž mnohem víc lyrik než dramatik. To by zrovna nemusela být pro divadelního autora poklona, neboť – velmi obecně – definujeme lyriku jako nedějové vyjadřování pocitů autora. Ivanka je však za a) lyrik divadelní, což v praxi znamená, že její lyrická kreativita rezonuje v divadelních postavách, b) lyrik komediální, který stvoří své potomstvo – tj. role – k obrazu svému – čili s nadhledem, laskavou sebeironií a smyslem pro nesmysl.

Což se knižně řekne ‚nonsens‘ a hned to zní smysluplněji...“ (E. Hanžlíková: Loutkářská žatva, L 1992/12, str. 265–273) „Veršovaná pohádka... je vlastně živým snem užaslého člověka, před kterým náhle začnou definovat personifikované roční doby. (...) Ty spolu postupně svádějí souboj o nadoládu nad světem, ale ať dělají, co dělají, ten boj má stejně uždycky dopředu známý výsledek. Zato příběh sněhouých vloček, který se odehrává v průběhu celého roku, svůj konec ještě nezná. Vločky (obě se jmenují Anežky), které v zimě přistály na zemi, na jaře totiž roztály a v létě se pak vypařily kamsi do vzduchu. Že by smutný konec pohádky? Ale kdeže... Vždyť zima už je zase na spadnutí a s ní padají na zem opět i dvě staré známé sněhové vločky...“ (Programová brožura) Recenzent MATERINKY k ní přičinil jedinou hodnotící větu, v níž konstatuje, že v pojetí M. Tichého se „něžná veršovaná pohádka o putování sněhouých vloček světem, podobenství o koloběhu přírody, mění ve vizuálně výraznou podívanou; k obdobně výraznému projevu vede režie i účinkující a poetické nuance hry tím odsouvá do pozadí“. (ZAT, dtto) Inscenace však (spolu s hradeckým „Makovým mužíčkem“, ostravskou „Dášeňkou“ (a možná by se daly přiřadit i některé další) inspirovala Z. Vojtěškovou k obecnější úvaze či – slovy autorky – „k lehkému zamyšlení nad rolí skrytého vypravěče“, které je, myslím, stále aktuální. (Jména vesměs renomovaných tvůrců viz výše.) „Všechny tři inscenace se poctivě snaží oslovit dětského diváka, pracují se scénografií, která není podbíživá, dramaturgové se jim s péčí věnovali, přemýšleli o jazyku, tématu, režiséri je nastudovali s přístupem sobě vlastním, a navíc do týmu přizvali výborné muzikanty. Přesto však výsledek zůstal na půli cesty: tuhle tvorbu nelze šmahem odmítnout, ale taky se hůř hledá, co na ní pochválit. Rozhodně nepodávám žádný klíč, proč tomu tak je, ale při všech těchto představeních se mi onucovala otázka využití vypravěče v divadle pro nejmenší. (...) Ani jedna ze zmíněných inscenací nepracuje otevřeně s vypravěčem, taková role v nich není. Ale je tu uspávací úderka v Makovém mužíčkovi, nedobrovolné křoví v Pohádce do dlaně a tři maminky alias mužské trio V Dášeňce. Jejich úkolem je zprostředkovat dětem příběh. (...) A skrytí vypravěči divákům více či méně doslovně ilustrují příběh výtvarnými prostředky – někdy nápaditějšími a překvapivějšími, jindy zcela tuctovými. Někdy víc připomínají loutkové divadlo, většinou jsou však spíše rekvizitami v činohře. Takový princip tvůrci v divadle pro děti často využívají, můžou jím sdělit spoustu slov, popsat dostatek akcí, rychle se posunovat v ději apod. V mnoha případech taky jistě funguje, ale má i svoje limity. Neztracují vypravěče en bloc, jen si kladu otázku, kolik toho musí opravdu dopovědět a jestli mě někdy neochuzuje o radost z objevování, o napětí vyplývající ze situace, jestli možná až příliš neulehčuje cestu jak divákům, tak tvůrcům. Recept na to není...“ (ZV, dtto – 16. VI. 17) Inscenaci jsem zhlédl už při premiéře v říjnu 2015 a předtím jsem si její text po letech přečetl, což jsem možná neměl dělat... Hra patří k lviným nejhranějším, pronikla i do činoherních divadel, ba i do Maďarska a Chorvatska, ale nemohu si pomoci, četba textu byla pro mne silnějším zážitkem než tato nová liberecká scénická verze.

Kolíbá se velryba, druhá z her I. Peřinové, pokud vím, tolika dalších nastudování nedosáhla, zato drží jiný rekord. Od své premiéry v září 1988 se udržela na repertoáru NDL plných 27 let. Inscenace tria Polák – Antoš – Hádl byla uvedena na MATERINCE 79, a nebyt konkurence v podobě mimořádných opusů plzeňské ALFY a hradeckého DRAKA, dosáhla by výš než „jen“ na Cenu města Českých Budějovic, dvě individuální ceny pro herce J. Švece a D. Palenčára a návrhu na ocenění textu prémií ČLF... Po oněch 27 letech doplula do DIVADLA ALFA v Plzni (režie: T. Dvořák, výprava: I. Nesveda, hudba: M. Vaniš, dramaturgie: P. Vašíček a V. Peřina, hráli: J. Jelínek, P. Vydarený a R. Mašková). „V Bibli skončil v břiše velryby prorok Jonáš. V naší hře skončí tamtéž dva piráti – Žvanda a Planda. Ale i ta velryba i ti piráti jsou plodem hravosti a fantazie dvou herců- klaunů, a ty všechny si ovšem vymyslela „první dáma české loutkové hry“... Všechno začíná tím, že si dva klauni vyrobí papírovou čepici, která by vlastně docela dobře mohla být i lodí, ale ouha, i pirátskou lodí, na níž plují již zmínění Žvanda a Planda. Ti pak skončí ve velrybím břiše. Naštěstí „jde ale kolem velryby“ i Hvězdička spadlá z nebe, jež – jak známo – umí plnit přání. A právě z jejího zcela nenápadného podnětu se dva „oškliví“ piráti „jaksi mimochodem“ napraví a „jaksi mimoděk“ v nehostinných velrybích útrokách zbudují vlastními silami útulný pokojíček.“ (Metodický list DA) Autorka v této hře dokázala stvořit jedinečnou všeobjímající jevištní metaforu. „Ona ‚velryba‘ v titulu je dramatickou postavou a zároveň dramatickým prostorem, protože vlastní příběh obou pirátů se odehrává v jejím břiše. Literatura tu takto využívá výsledků, kterých dosáhla scénografie loutkového divadla ve svém úsilí stát se hrajícím komponentem – a tak dává velice silné impulsy k organizaci všech prostředků“ (J. Císař, L 1989/10, str. 239). Z pochopitelných důvodů se k plzeňské inscenaci sám nemohu vyjadřovat, ale z vlastní zkušenosti vím, že málokterá inscenace Alfy je dětmi přijímána tak kontaktně jako tato. A jak tomu bylo na MATERINCE? „I tam, kde slova hrají důležitou roli, jim to bezpečně natře každá divadelní akce. A to i v inscenacích her tak důvtipné autorky jakou je Iva Peřinová. Během představení ‚Kolíbá se velryba‘ už bylo dětské publikum při dialogích trochu netrpělivé, zato jednoznačně zabraly groteskní ‚předscény‘ klaunské dvojice...“ (LŠ, dtto) A totéž do jisté míry potvrzuje i recenzent Loutkáře, neboť „tahle klauniáda stojí a padá s obsazením dvojice pirátů. Při festivalovém představení sice zdaleka ne všechny gagy a fórký dvojice J. Jelínka a P. Vydareného vyzněly lehce a přesvědčivě, ale i tak je zřejmé, že v nich Alfa našla mimořádně talentované komediální herce. A je jen otázkou času a počtu odehraných repríz, kdy se jim vše naučené zažere pod kůži natolik, že bude jejich projev působit již zcela svobodně a spontánně, jako by své dialogy vymýšleli teď a tady.“ (ZAT, dtto)

Jako vždy se stala součástí programu i představení mimosoutěžní. Tentokrát byla čtyři, a vesměs kvalitní. Na prvním místě zmiňme tehdy ještě čerstvou novinku domácího souboru **Jsou místa oblíbená tmou, kde nikdy a nic na ostrovech se skrývá odlehých** (konceptce a režie: F. Homola, výprava: K. Bělohávek, hudba: Kora et le Mechanix, dramaturgická spolupráce: V. Peřina), experimentální inscenaci na motivy knihy německé autorky Judith Schallansky, určenou pro omezený počet dospělých diváků. Já jsem se tohoto nádherného opusu, jehož sugestivní atmosféra mne doslova pohltila, dočkal až o rok později, v době, kdy už byl ověnčen řadou vavříků. Mnohé, především děti, zaujala i vizuálně-hudební performance světově proslulého všestranného umělce Petra Nikla, „krále trpaslíků“, s jeho mechanickými šváby neboli „barvícími brouky“, jak je nazvaly děti, které pozval do svého zcela „svojského světa“ na **Trpasličí tance**. Dojem z tohoto představení vystihla Z. Vojtěšková, když napsala: „Ani se vám

nemusí líbit to, čeho se účastníte, ale jste prostě v tom. (ZV, dtto). V původně školní inscenaci a pod hlavičkou STUDIA DAMÚZA se představili studenti KALD DAMU (režie V. Bělochová a kolektiv, výprava: V. Bělochová, hudba: E. Jeřábek). Vybrali si japonský tradiční příběh **Momotaró** (= Broskevníček), což je chlapec, který připlul po vodě, tedy vlastně Plaváček. Početná japonská delegace byla s výsledkem viditelně spokojena, čeští diváci se v příběhu orientovali asi o něco obtížněji. A vystoupil i zástupce amatérské scény z nedalekého Jablonce Rudolf Hancvencl, jehož one-man-show **V jednom lese, jednom domku** (scénář, režie, hudba, herectví: R. H.,

loutky: I. Hancvenclová) byla originální a velmi ironickou interpretací čtyř klasických pohádek (Červená karkulka, Smolíček pacholíček, Perníková chaloupka, Budulíněk), které mu posloužily k velmi kritickému pohledu na dnešní rodiče. Šlo o jedno z vítězných představení 65. Loutkářské Chrudimi. O rok později R. Hancvencl potěšil i diváky 33. Skupovy Plzně, mezi nimi i mne. Úroveň mimosoutěžních představení nadchla i porotu natolik, že jim věnovala speciální odstavec, který vyústil do dalšího věru netradičního nápadu, a sice „*aby pořadatelé v příštím, jubilejním ročníku ustavili porotu i pro nesoutěžní část programu*.“ (Porota, dtto)

I další doplňkový program přinesl pestrou nabídku, z níž si mohl vybrat skoro každý. K performanci P. Nikla se vázala výstava ilustrací k jeho vlastní knížce **Lingvistické pohádky**, v níž si náramně pohrál s naší mateřštinou. Severočeské muzeum ve spolupráci s MLK v Chrudimi tentokrát připravilo mimořádně zajímavou expozici o vietnamském „vodním divadle“ pod názvem **Magie loutek vzdáleného Orientu**. Milovníkům jazzu zahrály plzeňské **Psi dečky** (jednou ze tří „deček“ byl i bývalý ředitel ALFY J. Kop-

tík s kytarou, po jehož boku se představili ještě saxofonista J. Nový a basista D. Eberle). Anebo raději diskutujete? Pak tu byl **Diskusní panel Tři osobnosti evropského loutkového divadla o tvorbě pro děti** (Pierre Alain-Rolle ze Švýcarska, Karel van Ransbeeck z Belgie, Gertrud Exner z Dánska). A pokud jste ještě neviděli filmový hit sezony, **Lichožrouty** P. Šruta a G. Miklínové, pak na vás číhali v kině Varšava. Samozřejmě nechyběl ani workshop – **Dílna B. Hubené a K. Bělohlávka**. A pro ty, kdo snad dokázali absolvovat vše výše uvedené, zbýval už jen relax s **Tančímou Třešť** a mechanickým hudebním divadlem, kterým na libereckém náměstí („*kde prokázali vysokou míru voděodolnosti účinkující i diváci*“) zaujal dirigent, muzikant, zpěvák, kapelník, dramaturg a umělecký kovář **P. Píša**.

The 24th MATEŘINKA

took place in Liberec from 13th to 17th June 2017. There were 15 competing productions – 4 foreign companies (from Slovakia, Slovenia, Belgium, Denmark). *“The most significant and original were the productions where the makers were floating freely on the waves of imagination; who were developing the children’s fantasy more through art magic and music part than loads of words. Most of the plays, presented at Mateřinka, were adaptations of books. Some performances were full of parasitic description, retelling the story and illustration of already seen.”* The jury’s view was clearly reflected in the awards. This time, 6 productions were awarded, however, clearly two of them, one Czech – “Bohemia Lies by the Sea” of the Naive Theatre, Liberec (4 awards and 2 Special Recognitions) – and one foreign – “Beat the Drum!” of Antwerp company (2 awards and 1 Special Recognition). The remaining prizes were given to particular parts of four productions.

It was apparently work *“with a specific material... sea, seaside and undersea world”* an opportunity to *“collect pieces of micro-stories – e.g. about a girl born from a shell or about waiting at the desert island,”* which put again, besides other values, the makers from the NAIVE THEATRE, Liberec, on the festival throne! The production **Bohemia Lies by the Sea** originates from the poetry book by R. Malý “The Saltwater Sea”. The list of the awards for the Naive Theatre completely copies the list of the makers: the award for the dramaturgy and cooperation at the script V. Peřina, the award for the direction and the cooperation at the script: M. Homolová, the award for the set design: B. Jakůbková, the Special Jury Recognition for the music and sound design F. Homola and M. Blažek, the Special Jury Recognition for the collective acting: M. Homolová, F. Homola, A. Kubišta and D. Kranich. The offer from the abstract is far from being shown on the stage... However, it worked this time. *“Close your eyes and imagine the following: just as millions of years ago, Bohemia is once again under the sea.”* There are not many verses, more important is that the creative team used them to *“bounce back to a distinctly stylized, art-moving musical collage that counts on children’s imagination and which transforms verse... into three-dimensional space.”* With the collaboration of everyone, not only a suggestive atmosphere is created here, but also *“snippets of concrete stories are played here and they do not focus only on a human playfulness and imagination, but they speak about people, their encounters and searches. A truly exceptional production.”* And this was not the only one from the Naive Theatre. Non-competing programme offered that time a new release of the home company **There Are Places Favoured by Darkness where Never and Nothing on Remote Islands Is Hidden** (concept and direction: F. Homola), an experimental production based on the book by a German author J. Schallansky, made for a limited number, this time grown-up audience.

The Belgian DE SPIEGEL THEATRE, had offered in the production **Beat the Drum!** (concept and direction: K. van Ransbeeck), which was for children from 1 year up, *“a magical jam-session... A charming play of lights and shadows, with a Persian drum, saxophone and flute, all this on a common path of sound, music and rhythm”* through a circus tent decorated by drums and which were used besides their basic function as a screening space. The audience was then divided into two groups. One was seated on a carpet under the tent, the second was watching everything from their seats in the auditorium, then they switched their places. It was kind of “abstract Gesamtkunstwerk”, which was maybe felt individually by the grown-up audience. A part of the critics was charmed (*“The performance, I have just experienced, was watched by my children ... with a lovely interest and astonishment – at the end they ruled and started playing the space.”*) a part of them was surprised of the diversity and difference of the perceptions which led into chaos. However, ...K. van Ransbeeck received the award for the concept and direction and W. Van de Vyver for set design. N. Ankoudinoff a J. Wens received the Special Jury Recognition for music. The second production for the audience aged 1 year up called **Wow!** of the BLIK THEATRE, Sønderho, Denmark (direction: Lisa Becker) was not awarded and evoked conflicting reactions. The main hero of the performance *“about variety of life and its chaotic beauty”* was a paper! *“The actress was making from folded harmonicas of different sizes ... dresses, flowers, sun, waterfalls, various dividers, hiding places etc.”* Her *“success was in the ability ...to make a natural contact with the children”*. For others, however *“this white accuracy”* seemed *“at the same time tricky and cold”*.

Four more authors, who were among the prize winners, individually notably contributed to the success of their productions plus one team, which was the PUPPETS AND CAKES THEATRE. They were awarded for the original adaptation of the script to **Norwegian Folk-Tale** (direction: M. Bečka). The inspirational source was a Norwegian folk-tale “East of the Sun and West of the Moon”. The production was *“built on a characteristic poetry of the company which even though the fairytale world respects, however, it does not take too seriously – the narration is full of gags and jokes.”* The wooden puppets were contrasted to a white, plastic decoration, perfectly matching the depiction of the cold world of everlasting snow and ice. THEATRE b, “a branch” of Puppets and Cakes presented at the festival with the production **The Little Man** (script and direction: R. Beran), which was a stage transcription of a feature marionette film by the same filmmakers from 2015. The jury also awarded two dramatizations. The prize for the original adaptation of the book by K. Čapek **Dášeňka** was rightfully received by M. Zákostelecký a K. F. Tománek, who prepared it for PUPPET THEATRE OSTRAVA (direction and set design: M. Zákostelecký). The authors approached the notorious known story really boldly, because *“unlike the book, Dášeňka is not raised by the dog’s mum Iris, but by the whole three mothers. I mean ... they’re not really dog mothers. They are three gentlemen”*. The stage thus developed a nice first-republic retro, designed for *“dog lovers of all ages”*. The second awarded script was Bajaja (with the subtitle “A Hero Is Wanted, Urgently”). F. Jevič wrote and directed it for DAMÚZA STUDIO, Prague. Critics appreciated the interesting interpretation of the main character: *“Bajaja has no heroic qualities... on the contrary, his commonness is underlined. The dramaturge ... managed to find in the fairytale a motif of an ordinary, civilian hero who would do great things mainly because no one else would do them for him and he simply had to do them. This is a very interesting topic, which is rare in productions for children”*. All reviewers were captivated by the duel with dragons. ODIVO THEATRE, Slovakia brought the production **Wild Things** based on the motives of a book by M. Sendak and adapted for stage by M. Danadová and M. Kováčová (direction: M. Kováčová et al.) the fairytale *“about the joy of romping for all the little and the big ones, in which wild things are still hidden ... And also about the ordinary Max with an extraordinary imagination.”* The production was dominated by an artistic component, especially *“fancifully švankmajer’s puppets of animals”*. Their author I. Macková won the award deservedly. However, the whole show was greatly handicapped by the absence of dramaturgy. M. Kováčová *“has the gift of creating an atmosphere, arousing the audience’s curiosity and interest... but she has a problem with building a story”*.

The already mentioned **Dášeňka**, as well as **The Poppy Little Man** of Hradec Králové and Liberec **Fairytale into the Palm**, inspired the critic to reflect on the role of the hidden narrator. *“Their task is to convey the story to the children. (...) And hidden narrators more or less literally illustrate the story through artistic means...”* And they can also *“say a lot of words, describe enough actions, move quickly in the storyline, etc.”* This principle *“certainly works in many cases, but it has its own limits. I am not criticizing the narrator en bloc, I just wonder how much they really have to finish, and if I am sometimes deprived of the joy of discovery, of the tension arising from the situation, if perhaps it does not make the way for the audience and creators too easy. There’s no recipe for it...”*

PŮLJUBILEJNÍ PĚTADVACÁTOU

Mateřinku zajisté mají její účastníci ještě v dobré paměti, neboť – v laskavé péči letos rovněž jubilujícího sedmdesátiletého NAIVNÍHO DIVADLA – proběhla, jak jinak, než v Liberci, a to **ve dnech 18. – 22. června 2019.**

I já byl mezi účastníky, bohužel, jen krátce, shodou okolností, jsem musel odjet o den dřív, než jsem původně plánoval. Zhlédl jsem tedy (kromě dvou výstav) jen čtyři představení a z nich mne zaujala dvě... Především to byl **Svět je plný děr** Melanie Florschützové a Michaela Döhnerta z Berlína. Inscenaci jsem si pracovně nazval „Nechte maličkých přijít k Beckettovi“. Tříčtvrtěhodinový, poněkud tajuplný opus, objevující svět z originálního úhlu pohledu a budící až existenciální asociace, ale přitom hravý a zábavný, mne (a řekl bych, že i děti) vsutku bavil, snad mohl být jen o pár minut kratší.

A nepochybuji o tom, že by zabodoval i na festivalu her pro dospělé. Líbila se mi i inscenace kladenského LAMPIONU **Myši patří do nebe** podle dětské knížky Ivy Procházkové. Koupil jsem si ji hned, jak vyšla, a jistý čas uvažoval o její adaptaci. Bohužel, nedokázal jsem tehdy nalézt základní impuls, klíč, který bych mohl nabídnout případným inscenátorům. Scénarista a režisér Jakub

Maksymov se svým týmem a herci jednu z možných cest našli tím, že vsadili na

„notový klíč“, jímž rozezvučili nejen dějiště hry – nebe – ale výrazně napomohli i diváckému přijetí stále neběžného tématu: říci dětem „že je na světě smrt a nevyděsit je“ (J. Skácel o J. Karafiátovi), a to tu, prosím, nechybělo ani „*drobátko, pradobátko*“ černého humoru. Přístroje, na něž je velice nápaditá „zvukomalba“ Ivo Sedláčka a kol. vyluzována, zároveň tvoří působivě bizarní scénické prostředí (výprava: Olga Ziebińská). V představení došlo k téměř dokonalému prolnutí všech složek (v této souvislosti viz Závěrečné slovo poroty).

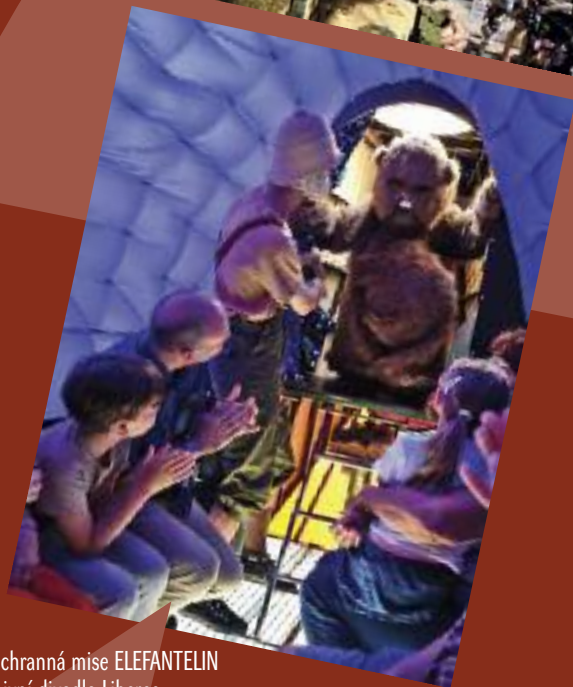
Na výstavě **Kašpárci, kašpaři (z) Říše loutek**, jsem nejdéle postál u vitríny s loutkami B. Koubka z nápadité inscenace dnes už více než sto let staré parodické hry K. Maška – Fa Presto „Pohádkový zákon“, kterou jsem zhlédl na X. Loutkářské Chrudimi (své první) v roce 1961 a moc se mi tehdy líbila. Výstavou **Dvě výročí** jsem už spíše jen proběhl, rád bych na ní strávil mnohem víc času, leč musel jsem jít balit a odjet. Kvůli odjezdu mi bohužel uniklo i představení NAIVNÍHO DIVADLA, opět – „jak už se stalo hezkou tradicí“ – ověněné řadou cen. Jako všechna minulá ocenění byla i tato jistě plně zasloužená, ale bylo by mi líp, kdyby se mu konečně objevili další rovnocenní konkurenti.

Jedno velké zklamání z 25. MATERINKY však přece jen nemohu zamlčet: V posledním odstavci předchozí kapitoly jsem zadoufal, že dojde sluchu znamenitý podnět porotců předložské přehlídky o ustavení dalších porot pro mimosoutěžní představení, jichž je čím dál víc: zvířecí (vzhledem k množství zvířecích hrdinů vyskytujících se na jevišti; lidé jim ne vždy dokážou plně porozumět) a případně i další (navrhl jsem kombinaci lidí a jejich domácích mazlíčků). Žel, iniciativní návrh Vítky Peřiny, aby předsedou zvířecí poroty byl Radek Beran, narazil u dotyčného na tvrdý odpor, bránil se – inu, jako beran – chabým argumentem, že účinkuje ve dvou soutěžních představeních. A případní lidští porotci druhé poroty jednohlasně odmítli možnost, že by své miláčky vystavili stresu z mimosoutěžních produkci, u nichž jeden nikdy neví, jestli nejsou plny násilí či sexu a neobsahují vulgarismy. A tak celá záležitost opět vyšuměla do ztracena. Snad příště...

Soutěžní představení tedy opět posuzovala jen „veskrze člověčí“ porota, a to v impozantním složení: Simona Chalupová, Kateřina Lešková-Dolenská, Vratislav Šrámek (předseda), Zdeněk A. Tichý a Tomáš Volkmer.

Když jsem v březnu t. r. odevzdal pojednání o MATERINKÁCH v letech 2009–17, a konečně si oddychl, byl jsem ctěným ředitelstvím ND neprodleně požádán, abych zpracoval ještě i letošní MATERINKU. Vzhledem k některým už uvedeným okolnostem, nedostatku času i potřebných materiálů jsem navrhl, abychom požádali recenzentku LOUTKÁŘE (v tomto případě jí byla sama šéfredaktorka zmíněné revue, **Kateřina Lešková-Dolenská**), aby nám své hodnocení poskytla přednostně, ještě dříve než bude otištěno v časopise. Z její strany nám bylo laskavě vyhověno, za což jí já osobně velice děkuji. Na mne zbylo už jen zasadit její stať do kontextu předchozího textu, o což jsem tedy pokusil. Recenzi festivalu jsem navíc doplnil nádherným Závěrečným slovem poroty (či spíše poetickým „Valčíkem na rozloučenou“), za nímž tušíme um jejího všestranného předsedy Vráti Šrámka, a výsledkovou listinou. Vše uzavře kratičký Epilog.

Výstava Kašpárci a kašpaři
(z) Říše loutek

Záchranná mise ELEFANTELIN
Naivní divadlo Liberec

Rudý robot – Hza Bažant – Pozvání na festival na náměstí Dr. E. Beneše

Kateřina Lešková-Dolenská:
O HRANÍ A NEHRANÍ A TAKÉ O SLONECH A PEJSCÍCH
MATEŘINKA 2019

Jednoznačným vítězem letošní Mateřinky se stalo pořádající Naivní divadlo. Není to poprvé, co se závěrečné předávání cen proměnilo ve žně domácího souboru, a pokud týmu vedenému Míšou Homolovou energie a nápady vydrží, tak asi ani naposled. Pro úplnost ještě dodejme, že si letos si odnesli čtyři ceny za inscenaci *Šššš. Šššš. Hůůů. Haf!*, před dvěma lety získali tři ceny a jedno čestné uznání za *Čechy leží u moře*, na Mateřince 2015 to byly tři ceny a jedno čestné uznání za *Beránka, který spadl z nebe*, a dva roky před tím uspěl i *Budulíněk*, který získal tři festivalová ocenění. To už opravdu nemůže být náhoda!

Když dva dělají totéž...

Letošní Mateřinka byla pestrá a různorodá. Ukázala mnoho podob divadla pro různé věkové kategorie (i tak úzký segment, jako je tvorba pro děti, se dělí ještě na subkategorie batoláří, inscenací pro děti předškolního věku a pro děti raného školního věku) a hlavně velmi rozdílný přístup k nim. Na jedné straně se objevují celistvé, prokomponované a stylizované divadelní kusy, na straně druhé asociativní pořady, dramaturgicky velmi rozvolněné (některé až rozplzlé), jež ale nechávají dětem větší prostor domýšlet si a pracovat s fantazií. Nedá se říci, která cesta je lepší, obě mají svá pro i proti. Oceňovaným libereckým tvůrcům se příznačně dlouhodobě daří vybalancovat obojí a publiku předkládají perfektně promyšlený jevištní tvar, dramaturgicky uvnitř jasně artikulovaný a motivovaný, nicméně podaný s lehkostí a nonšalancí, jako kdy by šlo až o improvizovanou spontánní hru. Právě tato nenucenost a autenticita, možná by se dalo říci až civilnost v hereckém projevu, se ukázala na letošní Mateřince jako jedna z hlavních zbraní, na níž spočíval úspěch představení a jeho komunikativnost s dětským divákem.

Jako příklad bych kromě *Šššš. Šššš. Hůůů. Haf!* (v němž účinkuje sebraná čtveřice Filip Homola, Adam Kubišta, Marek Sýkora a Antonín Týmal) uvedla dvojici Pavol Smolárik a Richard Fiala, kteří dodali jinak dramaturgicko-režijně poměrně vágně vystavěné inscenaci **Studia Damúza Moment!** zcela novou dimenzi – svým dokonale obyčejným hraním (si) dokázali malé diváky zcela okouzlit. Představují dva tuláky, bezdomovce, dvě ztracené existence s živobytím zabaleným v ikonických modrých taškách severského řetězce s nábytkem, jimiž se začnou probírat a vytvářet z nashromážděného „bordelu“ (staré vypínače, plechovky,

bandasky, badmintonové košíčky atd.) asociativní řetěz drobných skečů a etud s hlavní loutkou jakéhosi malého robůtka, ne nepodobného zmodernizovanému iOtesánkovi z jiné festivalové pohádky.

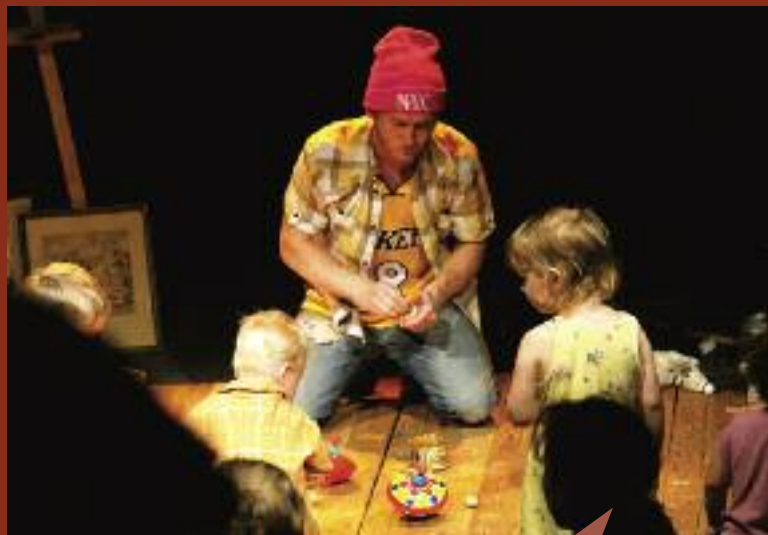
Podobné hraní-nehraní bylo příznačné i pro inscenaci *Svět je plný děr*, jež vznikla v Německu. Její protagonisté **Melanie Florschützová** a **Michael Döhnert**, které porota ocenila za *originální použití proků absurdního divadla* v inscenaci pro děti, pracovala především s momentem překvapení. Na prázdné scéně se z ničeho nic začaly nečekaně objevovat a zase mizet záhadné díry (přilnavé černé kruhy), které oba účinkující tak trochu s dětskou zvědavostí pozorovali a podrobovali zkoumáním. Minimalisticky čistý koncept inscenace ovšem trochu zakalili v momentě, když začali kromě abstraktních a tajemných děr vytahovat ploché černé siluety objektů zcela konkrétních (koláč, džbán, lidská postava) a fantazijní hru tím poněkud zploštili.

Naproti tomu **Divadlo Rozmanitostí** z Mostu neuchopilo tento princip imaginativního objevování ve své inscenaci *Výlet* úplně dobře. Na scéně je také dvojice Tereza Karásková a Pavel Zikmund (plus muzikant Tomáš Alferi, který zároveň obstarává na malý keyboard i zvuky a ruchy), ale hraná nahodilost a spontaneita výletu do říše fantazie působí v jejich podání překvapivě uměle, jaksi nazkoušeně, až strojeně, zkrátka neautenticky. Zdá se, že tento způsob projevu není ani zdaleka dán všem interpretům a vyžaduje kromě hereckého řemesla i dar performerů. Na stejné tvůrčí vlně improvizace a jevištního „bytí“ se koneckonců pohyboval i umělec, který sice spadl do nesoutěžního programu, ale který ji dovedl absolutně nejdál – **Petr Nikl** se svými *Abecední zpěvy*. Jeho svérázné performerství v sobě zahrnovalo očekávatelné součásti, jako jsou hraní na rozličné hudební nástroje a zpěv fistulí, zapojení samohybných objektů (tentokrát míčků), bizarní kostýmy a masky, ale asi nejdojemnější bylo, že si na jeviště přizval velmi malou dívku, která se představila jako Doubravka a která tam s ním strávila téměř celé představení. Choval se k ní laskavě, nenuceně a přirozeně tak, že jí to bylo milé a „blblá“ společně s ním k velkému gaudiu přihlížejícího publika.

Zvířata v hlavní roli

Ve festivalové nabídce se objevilo několik titulů, v nichž jako hlavní hrdinové vystupovala zvířata, ať už to byla adaptace knihy *Myši patří do nebe* od Ivy Procházkové (**Divadlo Lampion Kladno**), dryáčnická sólová inscenace **Dominika Tesaře** (*Pes a drak*) nebo zmiňovaný psí výlet *Šššš. Šššš. Hůůů. Haf!* **Naivního divadla**.

Personifikované zvířecí postavy do dětského světa pochopitelně patří a je možné s nimi prožít příběh, který by v „lidském provedení“ mohl působit příliš skličujícím dojmem – mám na mysli zejména téma smrti, jemuž se věnuje právě kladenská inscenace *Myši patří do nebe* (stejně jako například adaptace populární knihy Wolfa Erlbruchů *Kachna, smrt a tulipán*, která je „hitem“ současných dětských scén). Režisér Jakub Maksymov zvolil velmi dobrý klíč, když proměnil nebe v místo, kde se muzicíruje, a zvířecí duše dostaly podobu hudebních nástrojů. Inscenaci – popravdě velmi lineárnímu příběhu, na němž je znát, že jde o dramatizaci literatury a nikoli o dramatický kus – to pomáhá udržet

STUDIO DAMÚZA, PRAHA
Moment!

FLORSCHÜTZ A DÖHNERT, NĚMECKO
Svět je plný děr

DIVADLO LAMPION KLADNO
Myši patří do nebe

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC
Šššš. Šššš. Hůůů. Haf!

amatérsky a neohrabaně, Tesař sice hraje s absolutním nasazením, ale třeba v mnoha písních, kterými představení prokládá, mu v doprovodu akordeonu není rozumět ani slovo... Myslím si, že festivalovému uvedení neslušelo ani hraní v zavřeném sále, někde na ulici by přece jen působilo lépe, protože jistá ukřičenost k hraní venku tak nějak patří.

Dojemný příběh pejska hledajícího ve světě svou ztracenou kamarádku, který, jak už bylo řečeno, posbíral na závěr festivalu hned čtvery vavříny, také vsadil na jinakost hlavních hrdinů. Díky jejich roztomilosti (neplést s podbízivým kýčem) se s nimi děti dokážou plně identifikovat a spoluprožívat dobrodružnou cestu do neznáma a zároveň mohou nenásilně pochopit sílu přátelství i důležitost vzájemné pomoci. Asi se shodneme, že mateřinková divadelní tvorba by měla dětem přinést umělecký, estetický, emoční a lehce edukativní zážitek, adekvátní jejich kognitivním schopnostem, který je zároveň hravý a inspirativní. Tak přesně toto liberecká inscenace týmu režisérky Michaely Homolové bezesbýtku splňuje, s malým bonusem navíc – je skvělým divadelním zážitkem pro jakoukoli věkovou skupinu.

Klasické pohádky

Na festivalu pochopitelně nechyběly ani adaptace známých pohádek, ale dlužno doplnit, že nijak nepřevažovaly. **Buchty a loutky** nezklamaly svým marionetovým *Kocourem v botách* (jen by mě trochu zajímalo, čím je tahle podivná, poměrně nedělová pohádka s naprosto pasivním a nepříliš sympatickým hrdinou, o něhož kocour vehementně pečuje, jen aby si z něj neušil čepici, vlastně zaujala), nicméně taktéž marionetový *iOtesánek* spřízněného **Divadla b** byl po režijně-dramaturgické stránce výrazně invenčnější. Výklad pohádky novou optikou, tedy že místo hrůzného tvora ze samorostu si rodiče pořídí umělou inteligenci, je pro dnešní děti velmi srozumitelný a původní myšlenku pohádky to nijak neohýbá ani nedeformuje – i proto si tvůrci odnesli cenu za invenční dramaturgický vklad. Asi není třeba nijak přehnaně zdůrazňovat, že co se civilnosti a nestrojeného hereckého projevu týče, jsou Buchty i jejich frakce Divadlo b mistry svého oboru a zvládají komunikaci s dětským divákem s nonšalancí a (už je to tu zase) s autentickou hereckou bytí.

Poetika Buchet a loutek prosákla i do nesoutěžního *Popoľáara*, kterého do Liberce přivezlo **Bratislavské bábkové divadlo**. Českého diváka to nejspíš nijak nezarážilo, protože u nás tato pohádka nikdy nezdomácněla, ale ten slovenský se musí trochu chytat za hlavu, co mu to B+L s notoricky známou předlohou vymysleli (podobně jako když před několika lety překopali a výrazně

tempo, spád a závěrečná hudební dílna s publikem je i milou tečkou dětského zážitku z návštěvy divadla (což vůbec není nepodstatná věc!). Velkou devizou inscenace je i sehraný herecký ansámbl, v němž na sebe nejvíce upozornila Eva Burešová v roli hlavní myšky Šupito – nabídla dětem hrdinku, s níž se mohly ztotožnit a sdílet její pozemské i nadpozemské osudy. Další téma, které se dá pomocí zvířecích hrdinů snadno otevřít, je rasismus, xenofobie nebo jakákoli nesnášenlivost na základě jinakosti. **Dominik Tesař (Stoopic)** jistě není první ani poslední, kdo tento fakt vzal do hry – kdysi bývala velkým hitem loutkářských jevišť například hra Gyuly Urbána *Bleděmodrý Petr* o pejskovi, kterého pro jeho modrou barvu nemá nikdo rád, a koneckonců třeba takové Andersenovo *Ošklivé káčátko* se v divadelních adaptacích objevuje dodnes. Tesařova autorská inscenace *Pes a drak* má sice chvályhodné poselství, ale jinak kulhá na obě nohy. Dramaturgicky je poslepuvaná z mnoha pohádkových motivů, kaširované loutky (manekýni) i výprava (strom, hrad) působí svým provedením velmi

zjednodušili norskou pohádkovou klasiku *Na východ od slunce, na západ od měsíce*). Přiznám se, že ač je bratislavský soubor velice sympatický svým hledačstvím a zkoušením různých estetik a stylů, *Popoľáarovi* podstatně chyběla právě ta zmiňovaná komunikační lehkost, osobnostní herectví a spontaneita Buchet a loutek.

Ale zpátky k pohádkám soutěžním – **Divadlo DRAK** se na festivalu prezentovalo *Zlatou rybkou*, „velkým plátnem“, které jako by navazovalo na matáskovskou éru akční kinetické scénografie. Její autor Kamil Bělohlávek je zároveň režisérem inscenace a na jevišti instaloval obrovskou průhlednou polokouli s vodou a ještě čtyři vysoké dřevěné sloupy s plachtovím. Určitě je skvělý nápad ukázat nové generaci dětí výpravnou pohádku s řezbvanými loutkami (zaujme především krásná svítící zlatá ryba), ale v hereckém projevu, přesněji v nepřirozeném až hysterickém projevu tří hereček (Ivana Bílková, Petra Cicáková, Pavla Lustyková), se bohublest záměru úplně rozpustila – asi jako zrnka soli v té velké průhledné nádobě.

DIVADLO b, PRAHA
iOtesánek

Dvakrát v džungli

Inscenace *Džungle* i *Mauglí* přenesly festivalové diváky do exotické divočiny, respektive její vysoce estetizované podoby, která byla v případě wrocławského **Teatru lalek** až aseptická – tři herečky (Anna Bajer, Agata Cejba a Irmina Praszynska) tak úhledně zpívají, šeptají a čarují s objekty a velkými roztomilými plyšovými zvířaty (tyhle exempláře tedy na pokraji nevkusy balancovaly), že má člověk pocit, že džungle je něco jako městský lesopark. To **Jana Vyšehřelová** se pod hlavičkou **Divadla U staré herečky** do *Mauglího* pustila s mnohem větší vervou, její výpravná džungle (dominantním scénografickým prvkem jsou výrazně barevné látkové stromy, i u loutek převažují měkké materiály) je skutečně nebezpečná, plná nečekaných nástrah, a malý hrdina musí spolehnout na své přátele, aby vyvázl se zdravou kůží. Škoda, že si interpretka neodpustila svou obvyklou roli (šarží?) našňupnuté paní, která nám tedy to divadlo zahraje, když jinak nedáme. Také její předstíraný údiv, když se jí třeba zauzluje had, kterého nejdříve před našimi zraky sama zamotá a pak ho jako překvapeně demonstrativně rozmotává, postrádá přesně to, co je na dětském divadle krásné: přirozenost, spontaneita a napojení na publikum.

O stvoření světa

Zajímavou konfrontaci divadelního uvažování nabídlo zařazení inscenací **Divadla Minor** (*Koukej, svěť!*) a **Naivního divadla** (*Žluté – modrá – zelený*), z nichž každá po svém vypráví nejmenším dětem příběh o vzniku světa. V Minoru si přizvali svého někdejšího spolupracovníka a dnes slavného mima Radima Vizváryho, který se se zadáním vcelku pochopitelně popasoval prostředky non-verbálního divadla s výraznými popisnými gesty a grimasami. Ale jelikož má blízko i k estetice loutkového divadla, zkombinoval je s použitím masek, výrazných kostýmů a loutek „s živou hlavou“. Výsledek je nicméně rozpačitý, protože představení jede v překotně rychlém tempu od výstupu k výstupu. Představuje dětem například jednotlivé živly, vznik rostlin i živočichů a končí vývojem lidstva a zrozením dítěte, což je pro čtyřleté diváky, příznějme, poněkud složité sdělení, hlavně když se zkomprimuje do čtyřiceti pěti minut.

Opus domácích divadelníků na stejné téma a určený totožné věkové adrese je koncipován zcela odlišně, oproti rychlému klipovitému sledu etud z Minoru je obřadně meditativní, což ovšem neznamená, že by byl pro děti nějak výrazně sdělnější. Výchozím bodem inscenace je adaptace knížky Daniely Fischerové *Duhové pohádky*, což jsou veselé drobné vyprávěnky o barvách, zakončené drobným ponaučením a básničkou. Režisér Filip Homola však jejich rozverný tóny osekal a vytvořil na jejich půdorysu koncept existenciálně temné „oživené instalace“, která se zcela zásadně vymyká tomu, co se českým dětem v divadlech obvykle předkládá. Na scéně je šest barevně osvětlených terárií, do nichž tři herci (Markéta Sýkorová, Michaela Palaščíková a Antonín Týmal) rozmisťují různé přírodniny (klacky, listí, kůru), ready-made věci (brusli, hudební nástroje, plastového dinosaura, karafu vody) nebo různé textilie, papír, makety vesmírných těles apod., což je kombinováno s projekcí, zvukovými smyčkami a recitací. Je to velice pozoruhodný experimentální divadelní počín, byť si ho vychutnají spíše diváci starší, pro něž ale už není tematicky až tolik zajímavý a objevný.

NAIVNÍ DIVADLO LIBEREC
Žluté - modrá- zelený

V zajetí techniky

Ojedinělou inscenací ve festivalové nabídce, která kladla až extrémní důraz na technické vybavení, byl *Screen Man*, sólová inscenace španělského loutkáře **Tiana Gombau (Teatre de l'Home Dibuijat)**. Až se nechce věřit, že tento příběh, cele postavený na hereckém „trefování se“ do předpřipravených vizuálních sekvencí digitální projekce, přivezl do Liberce týž umělec, který v roce 2013 odehrál lyrickou a něžnou inscenaci *Kámen po kameni* jen pomocí písku, mořských lastur, hvězd a spousty oblázků. Její příběh (a už jsme zase u jádra pudla: autenticky a uvěřitelně podaný příběh) o opuštěném malém človíčkovi žijícím na mořském břehu strčil letošní tematicky velmi podobnou, ale formálně vyumělkovanou inscenaci o chlapci, který se touží navzdory svému okolí stát cirkusovým klaunem, s přehledem do kapsy.

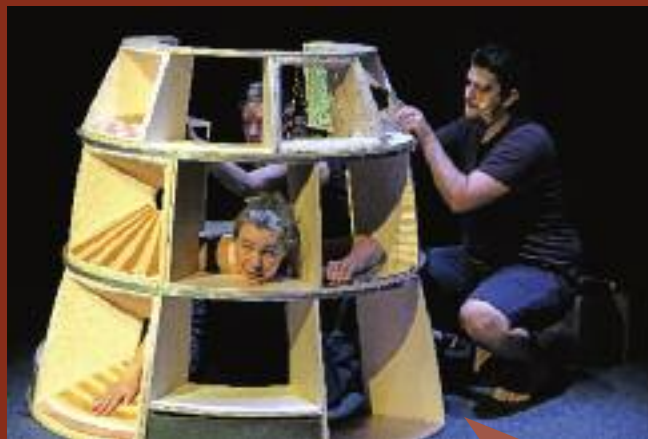

Theater de Spiegel

Dva zcela odlišné divadelní přístupy nabídl i pravidelný host libereckého festivalu Karel van Ransbeeck, jehož účast nabízí každé dva roky vhled do jeho aktuálního uvažování o batoláriích, jimž se věnuje už téměř třicet let. Přiznejme mu, že rozhodně nestojí na místě, ale stále intenzivně hledá nové možnosti tohoto divadelního segmentu. První uvedená inscenace *Zvídavost* (Curiosa) navazuje na jeho ambice propojit svět vážné hudby a malých dětí, což se mu překvapivě velmi daří: ač to zní přinejmenším neobvykle, tak kombinace repetitivní barokní hudby, naživo zahrané a přezpívané na

TEATRE DE L'HOME DIBUIJAT, ŠPANĚLSKO
Screen Man

několika zastaveních, kde se batolatům předvádí inventář jakéhosi kabinetu kuriozit (lebky, lastury, ulity, umělé květiny, vějíř, textile, ale i poněkud surreálná torza panenek) se ukázala být inspirativní a bezpečně udržela diváckou pozornost. Zato druhá uvedená inscenace *Toto není kniha* se jevila jako mírný přešlap. V anotaci se píše, že jde o cestu dvou pánů s kufry plnými knih, kteří se vydávají na neznámou planetu. Já viděla dva zmatené a dost podivné knihovníky v šedých overalech a s obrovskými brýlemi (muzikant Bart Voet a Karel van Ransbeeck osobně), kteří se pitvoří, rozdávají dětem knihy slavného Hervé Tulleta a zase jim je berou, ukazují zvětšené ilustrace z knih nebo scénické objekty jimi inspirované, pracují se zvukovými smyčkami a nástroji (trubka, klávesy), ale z dramaturgického hlediska jejich show nijak negraduje, jen se na sebe vrství a pak prostě skončí. Tvůrčí hledání samozřejmě může vést do slepých uliček, to je přirozené riziko experimentu, a tato inscenace je po mém soudu jedna z nich.

THEATER DE SPIEGEL, BELGIE
Zvídavost

Nový sloní exemplář

Na závěr je třeba zmínit ještě jeden nesoutěžní počín, který ale ukazuje, že pořadající soubor Naivního divadla překypuje nápady, jež dalece přesahují běžný repertoárový provoz. K potěše festivalových hostů i náhodných kolemjdoucích „odlétala“ z náměstí Dr. Edvarda Beneše po celou dobu trvání festivalu, a hned několikrát denně, smíšená posádka vzducholodi *Elefantelín* (jak název napovídá, byla ve tvaru slona) na misi, jejímž cílem bylo najít a zachránit neohrožený bobra Bobše. Expedice (pod níž jsou autor-sky podepsáni Filip Homola, Vít Peřina a Robert Smolík) byla realizována na miniaturním jevišti uprostřed vzducholodi pro asi patnáct diváků. Dokud budou v Naivním vznikat takové drobníčky jen tak pro radost – a samozřejmě rovněž i skvělé inscenace jako třeba *Šššš. Šššš. Hůůů. Haf!* – nebude to s českým loutkářstvím zdaleka tak špatné, jak se občas říká.

Závěrečné slovo poroty festivalu Mateřinka 2019 z pera Vratislava Šrámka

Porota 25. ročníku mezinárodního festivalu Mateřinka pracovala ve složení Simona Chalupová, Kateřina Lešková-Dolenská, Vratislav Šrámek, Zdeněk A. Tichý a Tomáš Volkmer.

Letošní jubilejní ročník festivalu je kromě jiného svědectvím o velkém posunu, který divadlo pro děti v posledních dekáдах zaznamenalo, a je to z velké části zásluhou právě Mateřinky, která do českého divadla přinesla mnoho impulsů a iniciačních momentů a nastartovala tak novou linii tvorby pro nejmenší, jež se pomalu dostává nejen do povědomí divadelní obce, ale i široké veřejnosti. Je zřejmé, že není nutné dětem pouze vyprávět pohádky, ale je možné s nimi plout na vlnách čisté imaginace a komunikovat s nimi prostřednictvím obrazů a hudby.

Svět, jehož jsme součástí, je plný zvuků a barev v pohybu. Divadlo, které je pro nás všechny, co jsme zde na festivalu, ať jsou to diváci nebo tvůrci, naším světem – láskou, životem i snem – je též plné zvuků a barev v pohybu. Díky lidské vynalézavosti a naší touze tvořit kouzelný svět divadla, má jevištní technologie obrovské možnosti a je stále dostupnější. Její pomocí dokážeme zvuky a barvy reálného světa přetvářet v magické formule divadelního výrazu.

Po pěti dnech strávených s divadlem pro děti se vznášá ve vzduchu řada nezodpovězených otázek:

Má zvuk svou barvu?

Má barva svůj zvuk?

Má barva pohyb?

Má pohyb svou barvu?

Má zvuk svůj pohyb?

A má pohyb svůj zvuk?

Pokud nemusím vždy vidět to, co slyším, určitě nemusím slyšet to, co vidím.

Říkají nám, že není všechno zlato, co se třpytí. Pak není všechno krása, co se pyšní, není všechno světlo, co tak svítí, není všechno hudba, co tak křičí.

Máme filmy pro dospělé (muzikanti říkají, že jsou v C dur). Máme také hudbu jenom pro dospělé?

Dětem říkáme, že kdo se moc ptá, moc se dozví. Ale na divadle platí, že kdo se neptá, nic se nedozví.

Také dětem říkáme, že kdo je zvědavý, bude brzy starý. Ale na divadle pro děti je nesmírně krásné právě to procitnutí z iluze dospělosti.

Hudba je sdělování. Iniciací našich emocí tvoří kompozici prožitků, architekturu radostí i smutků, barev a zvuků v pohybu.

Hudba dokáže vytvořit emocionální obraz, který díky všem těmto vlastnostem nepotřebuje tlumočníka ani cílovou skupinu.

Přijetí festivalových hostů na liberecké radnici

EPILOG

Dvacet pět ročníků **MATEŘINKY** je za námi... Připíjím tedy na trvání a kvalitu příštích 25 ročníků!!! **Ten padesátý** se bude konat **v červnu 2069**, kde jinde než v Liberci! Anebo budou festivalová představení porotci (ze segmentu umělé uměnovědné inteligence) i diváci (ze segmentu umělé uměnímilovné veřejnosti) sledovat doma na obřích monitorech nebo na svých čím dál chytřejších telefonech kdekoli? K subkategorii batolat nejspíš přibudou ještě kategorie prenatalů (od 3. do 6. a od 7. do 9. měsíce) či robotů – robátek. A kdovíco ještě... Všechno je možné! Třeba i to, že tvořiví lidé budou stále hrát svým dětem loutkové divadlo o lidských a dětských problémech anebo jen tak všem pro radost. Tak na to si snad ještě připiju!!!
(PaV)

PETR PÍŠA A TANČÍRNA TŘEŠŤ
Obří loutka – rezavá rapsodie

The 25th MATEŘINKA

– as usual under the patronage of the NAIVE THEATRE Liberec – took place from the 18th to 22nd June 2019. The record is conceptually and formally different from the previous text. It was added subsequently, two months after the end of this year MATEŘINKA and it contains (besides prologue and epilogue of P. Vašíček) a complete review of the jury member K. Lešková-Dolenská + closing jury statement + the list of the awarded from 3/2019 The Puppeteer magazine.

"This year MATEŘINKA was varied and diverse... On one hand, compact, composed and stylized theatre pieces, on the other hand, associative programmes, dramaturgically very loose... but which leave children a bigger space to think and work with imagination. It is difficult to say which way is better, both have their pros and cons... The Liberec theatre makers have managed over a long period to balance both and present the audience a perfectly thought-out stage shape, dramaturgically clearly articulated and motivated, with an ease and nonchalance, as if it were an improvised spontaneous play". It is no coincidence that even this year the Naive Theatre has become a clear winner. (However, it would be to the benefit of Liberec and our entire puppetry, if the Naive Theatre finally gained more equal competitors.) For the artistic concept of the production **Yellow - Blue - Green**, (direction: F. Homola), based on Rainbow Fairy tales by D. Fischerová, the award was given to F. Homola a K. Bělohlávek. The opus about the creation of the world was *"ceremoniously meditative,"* but not entirely communicative to children. *"The director... created... the concept of an existentially dark animated installation", which is fundamentally beyond what is usually presented to Czech children in theatres. It is a very remarkable experimental theatrical achievement, although it is more enjoyed by the older audience, but for whom it is not so interesting and revealing".* On the other hand, the second production of Liberec (for children from the age of two) **Choo. Choo. Whistle. Woof!**, "about dogs and trains", won 4 prizes (for 7 authors): V. Peřina for the author's contribution and dramaturgical concept, M. Homolová for the author's share and direction, R. Smolík for the set design, F. Homola, A Kubišta, M. Sýkora and A. Týmal for focused and authentic acting. *"We may agree that Mateřinka productions should bring children an artistic, aesthetic, emotional and slightly educational experience, adequate to their cognitive abilities, which is also playful and inspiring. This is exactly what this Liberec production... fully meets, with a small bonus - it is a great theatre experience for any age group". It is this ease and authenticity, perhaps even simplicity in the acting speech, which showed to be at this year Mateřinka as one of the main categories in which the success of the performance and its communicativeness with the children audience consisted (...).* Therefore, P. Smolárik and R. Fiala were awarded because *"they delivered in a dramatically-directed vaguely built production of DAMÚZA Studio called **Moment!** a whole new dimension - with their perfectly ordinary acting (they) managed to completely enchant the children audience. They represent two drifters, homeless..."* who begin to turn the old junk into an *"associative chain of little sketches and etudes, with the main puppet of a little robot. (...). "A similar performing - non preforming was characteristic of the production **A Hole in the Air and Everywhere**, which came from Germany. Their protagonists Melanie Florschütz and Michael Döhnert, who were awarded by the jury for the original use of the elements of the absurd theatre in a children production, worked mainly with a moment of surprise. Mysterious holes were out of blue appearing and disappearing on the empty stage (sticky black circles), and both of the actors were watching them with a child's curiosity and studying them."*

The audience was captivated by the adaptation of a book **Mice Belong in Heaven** by I. Procházková of the LAMPION THEATRE, Kladno (direction: J. Maksymov), which opened up the theme of death to children in an acceptable way. The director *"have chosen a very good key when he turned the heaven into a place where music is played, and animal souls take the form of musical instruments.... It helps to keep the pace of the production, the flow and the final music workshop with the audience is a nice ending. Of the actors, "the most appreciated was the award-winning E. Burešová in the role ...of the mouse Šupito".* And deservedly I. Sedláček won the award for the musical plan of the production. *"PUPPETS AND CAKES THEATRE did not disappoint with their marionette **Puss in Boots...** (direction: M. Bečka et al.), however, the marionette Little iOtík of the b THEATRE was much more inventive in terms of direction and dramaturgy. Interpretation of the fairytale with a new point of view that instead of a horrible creature made from a driftwood the parents get an artificial intelligence, which is very understandable for today's children... - that's why the creators... (led by the director T. Procházka) received the award for the inventive dramaturgical share."*

Puppets and Cakes Theatre and their fractions are certainly *"masters of their field and manage communication with a child audience with nonchalance... and with the authenticity of acting being."* However, it was absent in the non-competing **Lazybones**, directed also by PUPPETS AND CAKES THEATRE, which was brought by the Bratislava Puppet Theatre.

"Two completely different theatre approaches were offered by... K. van Raansbeck and his DE SPIEGEL THEATRE". In the first production, **Curiosity**, he offered a combination of *"repetitive baroque music, lively played and sung at several stops, where toddlers are shown the inventory of a cabinet of curiosities (skulls, shells, artificial flowers, fan, textiles, but also slightly surreal torsos of dolls)." He was awarded "for his confidence in the magic of Baroque music that ... communicates with little children."* - *"But the second production **This Is Not a Book** has turned out to be a slight misstep ... A creative search can, of course, lead to dead ends, this is a natural risk of an experiment, and this is one of them in my opinion."* Another Special Jury Recognition Award was heading abroad "for sound design! (according to the reviewer *"almost aseptic"*). The production **THE JUNGLE** of the Puppet Theatre Ialek, Wrocław, Poland (direction A. Morawska-Kubczak). It was received by the composer W.Zimpel.

We have chosen from **the Jury Closing Statement:**

This jubilee year of the festival is the evidence of a great movement, which was seen in the theatre for children in the last decades, and it is mainly a great achievement of the Mateřinka Festival ... It is clear that it is not necessary to only narrate fairy tales to children but it is possible to float on the waves of pure imagination and communicate with them through pictures and music. (...) After five days spent with the theatre for children a lot of unanswered questions are floating in the air: Does a sound have its colour? Does a colour have its sound? Does a colour have a motion? Does a motion have its colour? Does a sound have its motion? And does a motion have its sound? If I don't have to always see what I hear, definitely I don't have to hear what I see. (...) Music is communication. Initiation of our emotions which creates composition of our experiences, architecture of joy and sorrow, colours and sounds in motion.

EPILOGUE: 25 seasons of MATEŘINKA is over... So toast to a duration and quality of the next 25 seasons!!! The 50th will take place in June 2069, in Liberec, of course! Or will the festival performances be viewed by the jurors (from the Artificial Arts Science Intelligence Department) and the audience (from the Artificial Artloving Audience Department) at home on giant monitors or on their even smarter phones anywhere? Prenatal category (from 3 to 6 months and from 7 to 9 months) or robots – kidbots will probably be added to the toddler's subcategory. Who knows... Everything is possible! Maybe even that creative people will still play puppet theatre to their children about human and children's problems or just for everyone's pleasure... So let's toast to that again!!! (PaV)

MATEŘINKA

SEZNAM OCENĚNÝCH

MATEŘINKA 2009

Květa Pacovská a Elisabeth Schnell – výprava (Bramborry, Divadlo De Spiegel, Antverpy, Belgie).

Jiří Vyšohlíd – hudba (Zlatovláska, Divadlo Drak, Hradec Králové)

Kousoke Ogawa a Chicapan – herecký výkon (Čtvero ročních období, Divadlo Triangle, Japonsko)

Filip Homola – herecký výkon (Pohádka o Raškovi, Naivní divadlo Liberec).

Tomáš Syrovátka – dramaturgie (Pohádka o Raškovi, Naivní divadlo Liberec)

Zvláštní cena poroty za nejlepší inscenaci v kategorii 3–5 let

Divadlo De Spiegel, Antverpy, Belgie – Bramborry

Zvláštní cena poroty za nejlepší inscenaci v kategorii 5–7 let

Divadlo Triangle, Japonsko – Čtvero ročních období

MATEŘINKA 2011

Erzsi Kiss – hudba (HA DEDE, Divadlo Kabóca, Maďarsko – Divadlo De Spiegel, Antverpy, Belgie)

Petr Matásek – výprava (Jakub a obří broskev, Naivní divadlo Liberec)

Buchty a loutky pod vedením Marka Bečky – scénář (Zlatá husa, Buchty a loutky, Praha)

Jan Matásek – hudba (Moje první encyklopedie, Divadlo Minor, Praha)

Jakub Folvarčný – autorství a hraní (Vlk a Hlad, Divadlo dobré kávy, Praha)

Zvláštní cena poroty za nejlepší inscenaci v kategorii 3–5 let

Divadlo Kabóca, Maďarsko – Divadlo De Spiegel, Antverpy, Belgie – HA DEDE

Zvláštní cena poroty za nejlepší inscenaci v kategorii 5–7 let

Buchty a loutky, Praha – Zlatá husa

MATEŘINKA 2013

Kamil Žiška – režie a hudba (Zlatovláska, Divadlo Minor, Praha)

Robert Smolík – výprava (Zlatovláska, Divadlo Minor, Praha, a Budulínek, Naivní divadlo Liberec)

Jiří Jelínek a Anežka Kubátová – autorství, režie a herecké výkony (Dášeňka, Divadlo Husa na provázku, Brno)

Vít Peřina – text hry (Budulínek, Naivní divadlo Liberec)

Michaela Homolová a Filip Homola – herectví a muzikantství (Budulínek, Naivní divadlo Liberec)

Katarina Aulitisová a Ľubo Píktor – režie, výtvarná koncepce a herecké výkony (Pes (Pří)tulák, Divadlo PIKI, Pezinok)

Jakub Vašíček – režie (Velbloud, ryba, slepice, Naivní divadlo Liberec)

Čestná uznání:

Karel van Ransbeeck – za vytrvalost v hledání cest k nejmenšímu divákovi (Theater De Spiegel, Antverpy, Belgie)

Tomáš Jarkovský a Jakub Vašíček – za texty k inscenacím Ptej se proč? (Divadlo ALFA, Plzeň) a Velbloud, ryba, slepice (Naivní divadlo Liberec)

MATEŘINKA 2015

Isabelle Payant – za herecký výkon a spoluautorství inscenace Jablko (Théâtre des petites âmes, Montréal, Kanada)

Tereza Komárková – za loutky pro inscenaci Skřítek (Divadlo Buchty a loutky, Praha)

Marek Bečka – za režii inscenace Skřítek (Divadlo Buchty a loutky, Praha)

Vít Brukner – za hudebně-zvukový koncept inscenace Skřítek (Divadlo Buchty a loutky, Praha)

Robert Smolík – za výpravu inscenace O beránkovi, který spadl z nebe (Naivní divadlo Liberec)

Vít Peřina – za dramaturgii inscenace O beránkovi, který spadl z nebe a spoluautorství inscenačního konceptu (Naivní divadlo Liberec)

Michaela Homolová – za režii inscenace O beránkovi, který spadl z nebe (Naivní divadlo Liberec)

Čestná uznání:

Martina Maurič Lazar a Brane Vižintin – za animaci loutek v inscenaci Chyť si mě! (Lutkovno gledališče Ljubljana, Slovinsko)

Diana Čičmanová, Barbora Kubátová, Filip Homola a Adam Kubišta – za kolektivní herecký výkon v inscenaci O beránkovi, který spadl z nebe (Naivní divadlo Liberec)